

Κ

- κα**· η πρόθ. κατά, *κα τιμάς έρχιτι βρουχή*, δεσ και πρμ. 163, [αρχ. κατά].
- κα**· δεσ κατ. *-κους*, π.χ. *μπένκα*, *τσίρκα*.
- καβάκ(ι)**, το· καβάκι, λεύκη, το δασικό δ. αγριόλευκα, *populus nigra*, το παλιό όν. του χωριού Λευκότοπος, [τουρ. *kavak*].
- καβακούδ(ι)**, το· μικρό *καβάκ(ι)*, αλλ. το φ. *μπαϊρακούδ(ι)*.
- καβάλα**, η· η καβάλα στο άλογο ή στο γάιδαρο, και στα παιχνίδια το ανέβασμα στη ράχη των νικημένων συμπαικτών, όπως στο αρχ. παιχν. έφεδρισμός (ή έφεδρισμός ή ίππας ή κυβηστίνδα ή έγκοτύλη, κ.ά). [λατ. *caballus*(=ίππος)].
- καβαλάρ(η)ς**, ο· καβαλάρης, το τμήμα της κληματόβεργας που άφηναν στο κλάδεμα του αμπελιού και είχε πάνω από δυο μάτια/*τσίμπλις*, [καβάλα].
- καβαλάρ(ι)**, το· οριζόντιο ξύλο της στέγης που συνδέει τους *παπάδεις* στην κορυφή τους, [καβάλα].
- καβαλαριά**, η· {-ριά}, το φ. καβαλερού, ζιζάνιο των σιτηρών, *Corolina varia*, [καβάλα].
- καβαλικά**, η· μεγεθ. της λ. *καβάλα*.
- καβαλίκου**, η· καβαλίκω, αυτή που κάθεται στο άλογο *στ' αντρίκια*, υβρ. η γυναίκα που αναπτύσσει παράνομες ερωτικές σχέσεις, [καβάλα].
- καβαλίνα**, η· κοπριά αλόγου, αλλ. *γκαβαλίνα*, [λατ. *caballinus*].
- καβαλκεύου**· ρ., *καβαλίκιβα/καβάλκιβα*, *καβαλίκιψα/καβάλκιψα*, *καβαλκέφα*, *καβαλικεύω*, *ιπεύω*, *βατεύω*, *καβαλκέφκι φλέβα μ'*, *θέλτσι Ιβραίους να καβαλκέψ(ει) κι έτυχι Σαββάτου* (πρμ. 137), αλλ. *καλβακεύου*, [καβάλα].
- καβάλο**, το· πέρα από την κ. σημ., στην Τερ. είναι και το μεγάλο μπάλωμα παντελονιού στην περιοχή του γόνατου, [βενετ. *cavallo*].
- καβαλνώ**· ρ., *καβαλνούσα*, *καβάλτσα*, *καβαλήθκα*, *καβαλώ*, *καβαλικεύω*, [καβάλα].
- καβανούζα**, η· μικρό πιθάρι, *βυτίνα*, (προσφ.), [τουρ. *kavanoz*(=τσουκάλι)].
- καβάσδεις**, οι· οι φρουροί, οι υπάλληλοι, *άμα είδαν ότι δεν ήρτι Δισπότης, τονν έψαχναν οι καβάσδεις*, [τουρ. *kavas*(= φρουρός)].
- καβγατζώνουμι**· ρ., *καβγατζώνουμαν*, *-τζώθκα*, *καβγαδίζω*, *στον φουκ-τακ καβγατζώθκαν*, Νιγρ., [τουρ. *kavga* > *καβγάς* > *καβγατζής* + *-ώνομαι*].
- καβουρμάς**, ο· κρέας βρασμένο και διατηρημένο στο δικό του το λίπος, [τουρ. *kavurma*].
- καβραμάς**, ο· μεγάλη διπλή βίδα, σε σχήμα «Π»· τέσσερις *καβραμάδεις* τους χρησ. για να δένουν σταθερά τα ξύλινα τμήματα του *κάρου* που στηρίζονταν πάνω στους άξονες των τροχών του, [τουρ. *kavrama* (= πιάσιμο)].
- καβραντζίου**· ρ., *καβράντζα*, *-ντσα*, *-ντίσ(η)κα*, *πιάνω*, [τουρ. *kavran-mak* (=συλλαμβάνω)].
- καγκέλ(ι)**, το· είδος πλεξίματος και τα πλεκτά *καγκιλουτά*, [λατ. *cellum* > μτγν. *κάγκελον*].

- κάδ(η)**, η· κάδη, κάδος, ξύλινο δοχείο που φορτωνόταν ως ζευγάρι στο σαμάρι για μεταφορά νερού, πληθ. οι *κάδεις*, *δυο κάδεις κάνουν ένα φουρτιό*, μτφ. ο βαθύς *βίρακας*, αλλ. το *καδί*, [αρχ. κάδος].
- καδί**, το· η *κάδη*, πληθ. τα *καδιά*{-δγιά}, υποκ. του *καδούδ(ι)*.
- κάδους**, ο· μεγάλος ξύλινος κάδος για πάτημα σταφυλιών, [αρχ. κάδος].
- καδρουθήκ(η)**, η· κορνίζα για κεντήματα, [κάδρο (< ιταλ. quadro) + αρχ. θήκη].
- καζαγκλαντώ**· ρ., -*λαντούσα*, -*λάντσα*, χάνω τα υγρά μου, *καζαγκλάντσι του καπνό, σφάλνα του παραθύρ(ι) να μη καζαγκλαντήσουν τα δέματα*, *[τουρ. kazak (=διαρροή) + ladini(=γεννώ)].
- καζάλια**, τα· κλωνάρια από *κλαδί*, που κόβονταν το φθινόπωρο πριν κοκκινίσουν τα φύλλα, (κοκκίνιζαν κρεμασμένα στους αχυρώνες), και χρησιμοποιούνταν για τροφή των κατσικιών το χειμώνα, [τουρ. kazel(=ξηρό φύλλο δέντρου)].
- καζάνας**, ο· αυτός που έχει μεγάλο κεφάλι, [*καζάν(ι) 1*].
- καζάν(ι) 1**, το· λέβητας του νοικοκυριού, αποστακτήρας για την παραγωγή *τσίπρου*, υποκ. *καζανούδ(ι)*, δεξ και *ρακουκάζανου*, δεξ και πρμ. φρ. 67, [τουρ. kazan].
- καζάν(ι) 2**, το· στα παιχν. το κέρδος, αλλ. το *καζάντ(ι)*, το *καζάντζμα*, *θα παίξουμι μπίλις μι καζάν(ι)*, [*καζάντ(ι)*].
- καζανιά**, η· ποσότητα όση χωρά ένα καζάνι, για βράσιμο φαγητού ή για παραγωγή *τσίπρου*, [*καζάν(ι) 1*].
- καζαντάου**, -*ώ*· ρ., *καζαντούσα*, -*ζάντσα*, κερδίζω, αλλ. *καζαντίζου*, [τουρ. kazanmak].
- καζάντζμα**, το· καζάντισμα, το αποτέλεσμα του *καζαντίζου*.
- καζάντ(ι)**, το· κέρδος, αλλ. *καζάν(ι) 2*, [*καζαντάου*].
- καζαντίζου**· ρ., *καζάντζα*, *καζάντσα*, κερδίζω, αλλ. *καζαντάου*.
- καζίκ(ι)**, το· καζίκι, σφήνα, πάσσαλος, μτφ. δύσκολος, ζόρικος, *φτιην δλεια είνι καζίκ(ι)*, [τουρ. kazik].
- κάηκι τ' παπά αχυρώνα**· παιχν. για μια πολυάριθμη ομάδα κοριτσιών, που είχε κυρίαρχο στοιχείο το κυνηγητό ανάμεσα στη *μάνα* και ένα από τα μέλη της ομάδας, ενώ τα υπόλοιπα μέλη δημιουργούσαν ατμόσφαιρα με ξεφωνητά και γέλια· αλλ. *παπά αχυρώνα*, παρόμοιο ήταν το παιχνίδι *αλάτ(ι) ψιλό αλάτ(ι) χουντρο*· ήταν το αρχ. παιχν. σχοινοφυλίνδα ή σχονοφολίνδα, δεξ και π.
- καθάριους**, -*ρια*, -*ριου*· καθαρός, διαυγής, *καθάριου νιρό*, δεξ πρμ. φρ. 31, [αρχ. καθάρ(ε)ιος].
- καθαρνώ**· ρ., *καθαρνούσα*, *καθάρσα*, *καθαρίσ(η)κα*, καθαρίζω, *κει που καθαρνούσι τ'ς πατάτις γίνκι του κακό*, [αρχ. καθαρός > μγν. καθαρίζω, σε αναλογία με τα ρ. *γυρίζου*, *γυρνάου*].
- καθαρουδιφτέρα**, η· η Καθαρά Δευτέρα.
- καθαρούλα**, η· ειρων. η *βρουμιάρον*, (Νιγρ.), π.χ. *καθαρούλα τ'...*, και ακολουθεί ο προσδιορισμός της γυναίκας με επώνυμο ή *παρασούμ(ι)*, [αρχ. καθαρός].
- καθαρουσπόρ(ι)**, το· ο καθαρός σπόρος στο σιτάρι, στο *σάμ(ι)* κ.λπ., *του καθαρουσπόρ(ι) στον σάμ(ι)*, *που του ήθιλαμι για τ'ς σαμόπτεις, του έπιρναμι άμα γύρζαμι α-νάπουδα τα διμάτια, χουρίς να τα τνιάζουμι*, [αρχ. καθαρός + αρχ. σπόρος].
- καθάρσιου**, το· καθαρτικό φάρμακο, ρετσινόλαδο, [αρχ. καθάρσιος].
- κάθι**· άκλ. αντ., κάθε, [φρ. καθ' ένα > κάθε].

- καθίστρα**, η· το μέρος μέσα στο κοτέτσι όπου κοιμούνται οι κότες, συνήθως μια σειρά από *σαρίκια*, [αρχ. καθίζω].
- καθολικά**, τα· τα γνήσια, αυτά που χρησ. αποκλειστικά για κάτι· *καθολικά αδέρφια* = τα αδέρφια από την ίδια μάνα και τον ίδιο πατέρα· *καθολικά αλώνια* = οι χώροι που χρησ. μόνο για αλώνια, [αρχ. καθολικὸς (= αυτός που ανήκει στο σύλλογο)].
- καθόντας**· επιρρηματική μτχ., καθισμένος, [*κάθουμι*].
- καθόρ(ι)**, το· λ. που χρησ. μόνο για το χαρακτηρισμό της δυνατής, της απότομης ανοιξιάτικης βροχής, στη φρ. *βρουχή καθόρ(ι)*. Επικράτησε το ουδ. *καθόρ(ι)*, αντί της λ. *καθώρ(η)*, από την επίδρ. της ταυτόσημης φρ. *βρουχή σιτζίμ(ι)*, [*καθώρ(η)*].
- κάθουμι**· ρ., *κάθουμαν, έκατσα*, κάθομαι, κατοικώ, δε δουλεύω, *κάθουμαν όλ(η) μερρα ιχτές*, ουσ. *κάτσ(ι)μου*, πρ. *κάθουν, κάτσι, κασίτι, κασίτι να φάμι*, δεσ και πρμ. 214, [αρχ. κάθημαι].
- καθούμενος, -ν(η), -νου**· καθισμένος, ο στρωμένος στην καθιστική δουλειά του, όπως το *μπούργλιασμα*, το *παστάλ(ι)*, το *πλέξ(ι)μου κλπ.*, δεσ πρμ. 183, [*κάθουμι*].
- καθώρ(η)**, η· η λ. χρησ. ως ουδ., δεσ το *καθόρ(ι)*, **[αρχ. κατὰ + αρχ. ὤρη(=άνοιξη), σε ελ. απόδοση η ανοιξιάτικη].
- καϊνιάκ(ι)**, το· χωράφι με νεροκράτημα, που γι' αυτόν το λόγο δεν δίνει παραγωγή, δεσ *κιζλάτσ(ι)*, [τουρ. *kaynak*(=πηγή)].
- καϊνιάρα**, η· δροσερή, *είχι καϊνιάρα γναίκα* = είχε νεαρή και όμορφη, δροσερή γυναίκα, υποκ. το *καϊνιάρ(ι)*, [*καϊνιάκ(ι)*].
- καϊνιαντίζου**· ρ., παρ. *καϊνιάντζα*, πηγάζω, *καϊνιαντίζ(ει) του χουράφ(ι)* = βγάζει νερό το χωράφι, [*καϊνιάκ(ι)*].
- καίου**· ρ., *έκιγα/έκια, έκαψα, κάηκα*, καίγω, μαραίνω, ξηραίνω, εμποδίζω την ανάπτυξη, στα παιχγν. βγάζω κάποιον έξω από το παιχνίδι, πρ. *καίι, καίτι, κάψι, κάψτι, καούς, κάηκαν τα καπνά του χουράφ(ι)* = ξεράθηκαν τα καπνά ..., [αρχ. καίω].
- καϊσ(ι)**, το· καίσι, είδος βερυκοκού που έχει γλυκιά *παπάλα*, [τουρ. *kayisi*].
- καϊσιά**, η· η ποικιλία της βερυκοκιάς που κάνει *καϊσια*, [*καϊσ(ι)*].
- κακαβάν(η)ς**, ο· ανόητος, βαρετός, ανιαρός, αυτός που έχει *κιφάλ(ι) καζάν(ι)*, δηλαδή κεφάλι μεγάλο, κεφάλι άδειο κλπ., [1. **αρχ. *κακάβη*(=χύτρα) > μσν. *κακάβιν*, δεσ και *κάκαβους*. 2. τουρ. *kakavan*(=κουραστικός)].
- κάκαβους**, ο· χύτρα μεγάλη, [αρχ. *κακάβη*(=χύτρα) > μσν. *κακάβιν*].
- κακαβράκς**, ο· αυτός που έχει *κακά* στο βρακί του, γενικώς αυτός που του κρέμονται τα *βρακιά* του, [αρχ. *κάκκη* > *κακά* + *βρακιά*].
- κακαράζα**, η· η *κακαράζα*, η *κίσσα*, [συμφ. *καρά* και τουρ. *saksağan*(=κίσσα) > *καρακάζα*, και αντιμετάθεση των κ, ρ.].
- κακάρωμα**, το· *κακάρωμα*, θάνατος, [*κάρως*(=νάρκη) > αρχ. *καρῶ* > *κακαρώνω*].
- κάκου**, η· η *κάκω*· από τη σημ. *στριμμένη γριά* κλπ., διατηρήθηκαν οι σημ. η *γιαγιά*, η *μεγάλη αδερφή*, η *μεγάλη γυναίκα*, [αρχ. *κακὸς* > *κάκω*].
- κακούδια**, τα· ασθένειες, *κακοτυχίες*, [αρχ. *κακός*].
- κακουπέγαλους, -λ(η), -λου**· άσχημος, άσχημοντυμένος, άχαρος, **[αρχ. *κακὸς* + τουρ. *pek*(=έντονος) + *hal*(=χάλι)].
- κακουρίζικους, -κ(η), -κου**· δύστροπος, άνάποδος, *άλλ. κακουρίζ(ι)κους, -ζ(ι)κια, -ζ(ι)κου*, [αρχ. *κακὸς* + μσν. *ριζικόν*].
- κάλα**· μεγεθ. κατ., π.χ. *πιτρακάλα*, δεσ και *-κλα*.

- καλαγκάθ(ι)**, το· οδονηρό απόστημα, που έβγαινε στα νύχια, [αρχ. καλός + αρχ. άκάνθιον].
- καλαένιους, -νια, -νιου**· αυτός που είναι/καλύπτεται από καλά, *καλαένιου χλιάρ(ι)* = το επικασσιτερωμένο κουτάλι, [τουρ. kalay].
- καλαθώνου**· ρ., *καλάθουνα, -ουσα*, ερεθίζω κάποιον σε βαθμό που να βγαίνει εκτός εαυτού, κάνω τη γενετήσια πράξη (Νιγρ.), ουσ. το *καλάθιασμα*, [αρχ. κάλαθος].
- καλαμάγρα**, η· φ. ποώδες, κ. βέλιουρας, *Sorghum halepense*, [*καλάμι* + *αγριά*].
- καλάμ(ι)**, το· καλάμι, κομμάτι από χοντρό καλάμι, στο οποίο τυλίγεται το νήμα για το στημόνι του αργαλειού για το *ίδιασμα*· παιχν. με καλάμι, που με τη βοήθεια εμβόλου εκτόξευε νερό, στη Νιγρ. η *ντρίτσα*, δεξ *πλιούκ(ι)* και π., [αρχ. κάλαμος].
- καλαμιά**, η· {-ιά}, θερισμένο σταροχώραφο, [*καλάμ(ι)*].
- καλαμίδ(ι)**, το· εξάρτημα του αργαλειού από καλάμι· στον αργαλειό χρησ. δυο *καλαμίδια*, ανάμεσα στα *μιτάρια* και το πίσω *αντί*, για τη διευθέτηση του στημονιού, [*καλάμ(ι)*].
- καλαμίζου**· ρ., *καλάμζα, καλάμσα*, τυλίγω στα *καλάμια* το νήμα που προορίζεται για *στ(η)μόν(ι)*, [μτγν. *καλαμίζω*].
- καλαμούδ(ι)**, το· παιχν. μικρών παιδιών στη Νιγρ. ανάλογο με τη *μπόντσα*, με τη διαφορά ότι αντί για *μπόντσα* έστηναν ένα *καλαμούδ(ι)*, δεξ και *κουμπιά 2*, [*καλάμ(ι)*].
- καλαμουτή**, η· πλέγμα με καλάμια που το χρησιμοποιούσαν στις στέγες για να κρατούν τα κεραμίδια, [αρχ. κάλαμος > μsn. *καλαμιωτός*].
- καλαμπαλίκ(ι)**, το· πλήθος ανθρώπων, σύνολο σχεδόν άχρηστων αντικειμένων, [τουρ. kalabalık].
- καλάμισμα**, το· καλάμισμα, η ενέργεια του *καλαμίζου*.
- καλαναρχάου, -ώ**· ρ., παρ. *καλαναρχούσα*, κανοναρχώ, υπαγορεύω στον ψάλτη εκκλησιαστικούς ύμνους, μτφ. μουρμουρίζω χωρίς να ακούγομαι καθόλου, δεξ και *καλοναρχώ*, [αρχ. κανών + αρχ. ἄρχω > κανοναρχῶ, και ν > λ].
- καλβακεύου**· δεξ *καβαλκεύου*.
- καλέμ(ι)**, το· ξύλο ή ξυλοκάρβουνο, ίσιο και μέτριο σε πάχος, [αρχ. κάλαμος > καλάμι > τουρ. kalem > καλέμι].
- καλέσματα**, τα· οι προσκλήσεις για γάμο που δίνονταν στους συγχωριανούς και που διέφεραν ανάλογα με το βαθμό συγγένειας· στον *νούνου* και στη *νόφ(η)* πήγαιναν τρία μήλα, στο *νούνου* την Πέμπτη, στη *νόφ(η)* την Παρασκευή· στα αδέρφια και στους πολύ κοντινούς πήγαιναν τρία *καρουφύλλια* τυλιγμένα σε χαρτί, ενώ στους άλλους συγγενείς και φίλους πήγαιναν σταφίδες· σε όλες τις περιπτώσεις οι *καλιστάδεις* πρόσφεραν ούζο· δεξ και *ακάλισμα, μπουλιέτου*, [αρχ. καλέω].
- καλέσ(ι)κου**, το· το πρόβατο που ήταν άσπρο στο σώμα και μαυρόασπρο στο κεφάλι, όπου όμως υπερίσχυε το μαύρο, [τουρ. kalles(=δόλιος, ύπουλος) + -κου].
- καλή**, η· ειρων. η πόρνη, η *παστρικιά*, [αρχ. καλός].
- καλημάνα**, η· το πουλί *Vanellus vanellus*, αλλού γκαλιαμάνι, [αρχ. καλός + *μάνα*].
- καλημέρα**, η· ειδική κρεμάστρα για πετσέτα προσώπου, συνδυασμένη με καθρέφτη στον οποίο γραφόταν ``καλημέρα``· η πετσέτα της *καλημέρας* ήταν για στόλισμα και όχι για καθημερινή χρήση, [από τον πρωινό χαιρετισμό «καλημέρα»].
- καλημιρνάου**· ρ., *καλημιρνούσα, καλημέρισα/-ρσα*, καλημερίζω, και την *κόρ(η) κα-*

- λημιρνάει*, (Ν.Π.γ' τρ. 396.0), [αρχ. καλή ημέρα > μτγν. καλημέρα, ο πρωινός χαιρετισμός].
- κάλ(η)ς**, ο· άνθρωπος ανόητος, αχαίρευτος, *ασ(υ)μμάζιφτους*, **[πιθανώς από το όν. κάποιου *Κάλ(η)*, Μιχαήλ, που είχε αυτές τις ιδιότητες].
- καληώρα**· ως επίρρ. καλή η ώρα, χαιρετισμός στο γάμο, στο ξεπροβόδισμα, *καληώρα όπουσ ήρτις σήμιρα...*, [αρχ. καλή + αρχ. ώρα].
- καλιβώνου**· ρ., *καλίβουνα*, -ουσα, πεταλώνω, δεσ πρμ. φρ. 65, ουσ. *καλίβουμα*, αλλ. *καλιγώνου*, [λατ. *caliga* > μσν. *καλλίγιον*(=υπόδημα) > μσν. *καλλιγώνω/-βώνω*].
- καλιγώνου**· ρ., για σημ. και αρ. χρ. δεσ *καλιβώνου*, δεσ και πρμ. φρ. 195.
- καλίνα**, η· το ρόδι, *παράγ*. ο *καλνάς*, [τουρ. *kalın*(=χοντρός), βουλ. *kalina*(=ρόδι)].
- καλιστάδης**, οι· αυτοί που πήγαιναν τα *καλέσματα*, αλλ. *ακαλιαστάδης*, [αρχ. καλέω].
- καλκάν(ι)**, το· το διώροφο σπίτι στο οποίο το *ανώ(ι)* ήταν ανοιχτό, [τουρ. *kalkan*].
- καλλιά**· επίρρ., λ. γνωστή μόνο στα δημ. τρ., καλύτερα, *καλλιά μούλα μ' να έσκαζις*, (Ν.Π.γ' τρ. 362.2), αλλ. *κάλλιο*, [αρχ. *καλλίων*(=καλύτερος) > *κάλλιο/κάλλια*].
- κάλλια**, τα· τα κάλλη, η ομορφιά, *παρά τα κάλλια μ' τα καλά Τούρκος να τα φιλήσει*, (Ν.Π.γ' τρ. 313.0), [αρχ. το κάλλος].
- καλλιγραφένιους**, -νια, -νιου· ο στολισμένος με καλλιγραφίες, με ωραία σχέδια, *κιλίμ(ι) καλλιγραφένιου*, [αρχ. *καλλιγραφέω*].
- Καλλιθιώτς**, -ιώτσα, -ιώτκου· ο κάτοικος ή αυτός που προέρχεται από την Καλλιθέα, το συνοικισμό των προσφύγων του 1922 στη Νιγρίτα, [αρχ. *καλός* + αρχ. *θέα* > *Καλλιθέα* + -ιώτς].
- κάλλιου**· επίρρ., καλύτερα, *κάλλιο πέντι κι στου χέρ(ι)*, [καλός > αρχ. *καλλίων*].
- καλιιά**, η· η ροδιά, υποκ. η *καλνούδα*, [καλίνα].
- καλνοί**, -λές, -λά· καλοί, *όλνοι καλνοί έφκαν*, [αρχ. *καλός*].
- καλόγιρους**, ο· 1. ο καλόγερος, ο μοναχός, *γυρνάει τουν καλόγιρου* = γυρίζει στο χωριό με τον καλόγερο για μάζεμα προσφορών, δεσ πρμ. φρ. 22, αίν. 18, 47 και 48, αλλ. ο *καλόιρους*. 2. η άγρια μαργαρίτα που μοιάζει με το χαμομήλι· στη Νιγρ. το *αρμένκου*, [αρχ. *καλός* + αρχ. *γήρας* > μτγν. *καλόγιρος* > μσν. *καλόγερος*].
- καλό(ει)νι**· καλό είναι, δεσ *δώ(ει)μι*.
- καλόιρους** ο· ο *καλόγιρους* 1.
- καλός λόγος**, ο· το Χριστός Ανέστη, [αρχ. *καλός* + αρχ. *λόγος*].
- καλότχια**· επίρρ., καλότυχα, καλή τύχη, *καλότχια τ' π' δεν τουν κόβ(ει)*, (πρμ. 152), [αρχ. *καλός* + αρχ. *τύχη*].
- καλουγιρίτκους**, -κ(η), -κου· καλογερίκος, αλλ. *καλουγιρικός*, *καλουγιρίτκους τρουβάς*, [καλόγιρους].
- καλουγιρούδ(ι)**, το· ομαδ. παιχν. μικρών κοριτσιών, ένα είδος κυνηγητού που παιζόταν στο *σιργιάν(ι)*, αλλ. *καλουρού*, δεσ και π., [καλόγιρους].
- καλουγριά**, η· {-ιά}, καλογριά, μοναχή, παιχν. με τη σκιά ενός χεριού πάνω σε τοίχο, όπου φαίνεται μια καλογριά να κάνει το σταυρό της, [μσν. *καλογραία*].
- καλουγρίτσα**, η· ποικιλία σταφυλιών με μικρές, αραιές και μαύρες ρόγες, υποκ. της λ. *καλουγριά*.
- καλούδα**, η· καλή, αγαπημένη· *κι την καλούδα τ' έλιγι κι την καλούδα τ' λέει*, (Ν.Π.γ' τρ. 387.0), δεσ Ν.Π.γ' τρ. 264.0, 390.0, 403.0 κ.ά., [αρχ. *καλός*].
- καλούδια**, τα· μικρά δώρα, *τι καλούδια μας ήφιρις*; [αρχ. *καλός*].

- καλουδρουσίζου**· ρ., -δρόσιζα, -δρόσισα, χρησ. όπως το *δρουσίζου*, και κυρίως με την ειρ. σημασία, *ήρτι αδιρφή σ' μι δρόσισι, πέμι κι συ να μι καλουδρουσί(ει)ς*, [αρχ. καλός + αρχ. δροσίζω].
- καλουζώ**· ρ., *καλουζούσα, καλουζέησα/καλουζώ(η)σα*, ζω καλά, ζω χωρίς στερήσεις, [αρχ. καλός + αρχ. ζώ].
- καλουκιρνός, -νιά, -νό**· καλοκαιρινός, [μσν. *καλοκαίριν*].
- καλουναρχώ**· στη Νιγρ. το ρ. *καλιναρχάου, καλουναρχούν ψαλάδεις*.
- καλουπόδι(ι)**, το· καλαπόδι, [γάλον(=ξύλο)+πούς > αρχ. καλάπους(=ξύλινο πόδι)].
- καλουρού**, το· άλλο όν., από παραφθορά προφανώς, του παιγν. *καλουγιρούδι*(ι).
- καλουσκαμνίζου**· ρ., *καλουσκάμνιζα, -μνισα*, απευθύνω το χαιρετισμό *καλουσκάμι*.
- καλουσκάμι**· χαιρετισμός, που λεγόταν από κάποιον, όταν συναντούσε γνωστός στο σπίτι ή στη δουλειά, *έι! καλουσκάμι γειτόν(οι)! καλουσκάμι συμπιθροί*, [αρχ. καλώς + αρχ. κάμνω(=κοπιάζω)].
- καλουσουρίστι**· καλώς ορίσατε, [αρχ. καλός > καλώς + ορίσατε, δεξ και *ουρίζου*].
- καλουσυνεύου**· ρ., *καλουσύνιβα, καλουσύνιψα*, γίνομαι καλός, *καλουσύνιψι κιρός*, [αρχ. καλός > μσν. *καλωσύνη*].
- καλουφάγουτους, -τ(η), -του**· αυτός που τρώγεται καλά, με υγεία, *άντι καλουφάγουτου του γλυκό*· αυτός που τρώγει καλά, *φτο του πιδί είνι καλουφάγουτου*, [αρχ. καλός + θέμα φάγω (< αρχ. έσθίω) + κατ. ρ. επ. -τος].
- καλόψ(υ)χους, -χ(η), -χου**· καλόψυχος, [αρχ. καλός + αρχ. ψυχή].
- κάλπ(η)ς**, ο· ψεύτης, απατεώνας, λιπόψυχος, δειλός, [τουρ. *kalp*(=απατεώνας)].
- κάλπια**, η· μεγεθ. του *κάλπ(η)ς*, γυναίκα με την ιδιότητα του *κάλπ(η)*.
- κάλπικους, -κ(η), -κου**· κάλπικος, *κάλπικους παράς δε χάνιτι*, [κάλπ(η)ς].
- καλπουζάνς**, ο· προσωνμία ατόμου που ενοχλεί με τη συμπεριφορά του, μικροαπατεώνας, [τουρ. *kalpazan*(=παραχαράκτης) < (Π.Κ.) περσ. *kalrzen* < *kalp*(=ψεύτικο) + *zeden*(=χτυπώ)].
- καλτάκου, η**· γυναίκα ελευθερίων ηθών, πόρνη, *αλλ. καλτάκα*, [τουρ. *kaltak*].
- κάλφας**, ο· τεχνίτης εργαζόμενος σε ραφείο ή τσαγκαράδικο με το κομμάτι, [τουρ. *kalfa*].
- κάμα**, το· δυνατή ζέστη, [αρχ. καύμα].
- καμάρα**, η· μικρή εσοχή σε τοίχο, για τοποθέτηση μικροαντικειμένων, *αλλ. το παιγν. τσαταλίνα-ματαλίνα*, [αρχ. *καμάρα*].
- κάμαρ(η)**, η· κάμαρη, κάμαρα, δωμάτιο, [αρχ. *καμάρα* > λατ. *camara* > κάμαρα].
- καμαρουμένους, -ν(η), -νου**· κατηφής, κατσούφης, στενοχωρημένος, [*καμαρώνου*].
- καμαρώνου**· ρ., *καμάρουνα, -ουσα, -ώθκα*, *καμαρώνω*, ειρων. βλέπω κάτι, όπως φαί, δουλειά, χωρίς να το καταπιάνομαι, *τι του καμαρώντς του φαϊ σ', τρώι*· ως παθ. *καμαρώνουμι* = αυτοθανμάζομαι, περιμένω άδικα, *μην καμαρώνισι, δε θα ρτει*, [αρχ. *καμάρα* > μσν. *καμαρώνω*(=χαιρετώ με υπόκλιση)].
- κάμ(ει)**· ρ. τύπος του *κάμου*, κάνει, επιτρέπεται, *κάμ(ει) να φας ψάρ(ι)*, [*κάμου*].
- καμένου φύλλου**, το· φύλλο καπνού που ξεράθηκε στη ρίζα ή είναι άχρηστο και στο *παστάλιασμα* το πετούν στην *κότρα*.
- καμήλα**, η· ομοίωμα καμήλας που γίνονταν τις αποκριές, στις γιορτές του καρναβαλιού και το αποτελούσαν δυο άντρες σκεπασμένοι με μια κουβέρτα, οι οποίοι είχαν στους ώμους τους ένα καθρόνι και κρατούσαν έναν *γαδρίτκου πατσιά*, για να

- παρασταίνουν το κεφάλι της καμήλας· στα παιχν. ήταν η όρθια στάση του νομί-
σματος που έστριβαν, ήταν όμως και άλλο όν. για το παιχν. της σκιάς του *λόκου*,
[αρχ. κάμηλος].
- κάμι**· κάνε, πρ. των ρ., *κάμνου, κάμου*.
- καμιές**, οι· {-ιές}, η μυρωδιά του καμένου, *διες τι καίτι γιατί καμιές μι μυρίζ(ει)*,
[καίω > αρχ. καῦμα].
- καμιζόλα**, η· το επάνω ανδρικό εσώρουχο, [ιταλ. *camisola*].
- καμίλα**, η· η μυρωδιά του καμένου, *καμίλις μυρίζ(ει)*, [καμιές].
- καμίν(ι)**, το· καμίνι, χώρος όπου ψήνονταν τούβλα, ασβέστης ή ετοιμάζονταν τα
ξύλοκάρβουνα, [αρχ. κάμινος].
- καμίτι**· κάνετε, πρ. των ρ., *κάμνου, κάμου*.
- καμνιά**· καμιά, [αρχ. κᾶν + αρχ. μιά].
- καμνιάφρα**· επίρρ., καμιά φορά, ουδέποτε, κάπου-κάπου, *καμνιάφρα δεν πήγα*, δεσ
πρμ. 379, 380 και δ.δ. 2 στχ. 9, [καμνιά + αρχ. φορά].
- κάμνου, κάμου**· ρ., *έκαμνα, έκαμα*, κάνω, *τι καμς, καλά είσι*; ανάμεσα στις πολλές
σημασίες του *κάμνου* είναι και αυτή που χρησ. κοροϊδευτικά, *τ'ν έκαμι κινούργια*
τ' στάμνα = την έσπασε τη στάμνα, δεσ και παντρεύου, πρ. *κάμνι, κάμνιτι, κάμι,*
καμίτι, κάμιτι κλπ., δεσ και *κάνου*, [αρχ. κάμνω].
- καμός**, ο· καημός, η *ξινιτιά σι χαιρίτι κι γω έχου τον καμό σου*, (Ν.Π.γ' τρ. 649.2),
[αρχ. καίω > μsn. καημός].
- κάμουμα**, το· τα μάγια· *κι αν δε σε κάνου κάμουμα κι αν δε σε κάνου μάγια*, (Ν.Π.γ'
τρ. 64.1), [καμώματα].
- καμουματάς, -τού, -τάθκου**· αυτός που κάνει *καμώματα*, γαλιφιάρης, [καμώματα].
- καμπάθκους, -κ(η), -κου**· για καπνόφυλλο το σαρκωμένο, για κρέας το ψαχνό, για
σώμα το αγύμναστο, το *μπούχαβου, πήραμι καμπάθκου κρες*, [τουρ. *kaba*(=χον-
δρός, ωμός) + -*θκους*].
- καμπάκουλακ**, το· ποικιλία καπνού, που ήταν γνωστή εξ ακοής στην Τερπνή και
στη Νιγρίτα, [τουρ. *kaba*(=χονδρός) + *kulak*(=αφτί), **από το σχήμα του φύλλου].
- καμπανούδα**, η· μικρή καμπάνα, είδος κουδουνιού σε σχήμα καμπάνας, που κρε-
μούσαν σε μικρά ζώα, [μsn. *καμπάνα*].
- καμπάρ(ι)**, το· πίεση με το δάχτυλο στο κεφάλι, δεσ *τσίντα(ι)φους*, (Νιγρ.), **[τουρ.
kâm(=επιθυμώ) + *bâr*(=φορτίο, φορτώνω)].
- καμπάρντζμα**, το· το αποτέλεσμα του *καμπαρντζου*.
- καμπαρντζου**· ρ., *καμπάρντζα, καμπάρτσα*, *καμαρώνω, κορδώνομαι, μην καμπαρ-*
ντί(ει)ζς σι λέου, δεν είσι για τέτοια, δεσ *φουσκώνου*, [τουρ. *kabartmak* (=εξογκώ-
νω)].
- καμπλάρ(η)ς**, ο· καμηλάρης, οδηγός καμήλας, δεσ πρμ. 168, [καμήλα (> *καμηλάρης*
> *καμλάρ(η)ς*) > *καμπλάρ(η)ς*, με μ > μπ].
- καμπλίσιους, -σια, -σιου**· καμηλίσιος, [καμήλα + -*ίσιους* > (*καμηλίσιους* > *καμλ-*
σιους) > *καμπλίσιους*, δεσ *καμπλάρ(η)ς*].
- καμπλίτκους, -κ(η), -κου**· καμηλίσιος, *καμπλίτκου γινάτ(ι)* = μεγάλο πείσμα, όπως
της καμήλας, [καμήλα + -*ίτκους*, δεσ *καμπλάρ(η)ς*].
- καμπόσους, -σ(η), -σου**· 1. λίγος, *έχουμι καμπόσου καπνό* = έχουμε λίγο ακόμη κα-
πνό, πληθ. *καμπόσνοι*, επίρρ. *καμπόσου* = σε λίγο, στη Νιγρ. και *καμπουσου-*

τσ(ι)κου, σι καμπόσου θα ρτω. 2. ζόρικος, έξυπνος, σπουδαίος, *μη μας κανς τουν καμπόσου* = μη μας κάνεις τον έξυπνο, [αρχ. κᾶν + αρχ. πόσος].

καμπούρ(η)ς, -ρου, -ρκου· καμπούρης, [αρχ. καμπύλος > τουρ. kambur].

καμπουρμάς, ο· το αφράτο βαμβάκι, όπως το *ζιάνοιγε ο σκαμαγγάς*, [καμπούρ(η)ς].

καμπουρούδα ζ(ι')τς· λέγεται ειρων. ο κοντός και καμπούρης, [καμπούρ(η)ς > καμπούρα + -ούδα + ζ(ι')τς, δεσ τη μτφ. χρήση της λ. *πουρδί*, και τη λ. *καμπούρ(η)ς*].

κάμπουσους, -σ(η), -σου· κάμποσος, αρκετός, *έχουμι κόμα κάμπουσου καπνό* = έχουμε ακόμα αρκετό καπνό, πληθ. *κάμπουσοι*, [αρχ. κᾶν + αρχ. πόσος].

κάμπουτ(ι), το· κάμποτ, άσπρο πανί από το οποίο έκαναν *κλάκις*, μαξιλάρια, εσώρουχα κλπ., αλλ. το *κάμπουτου*· πριν το χρησιμοποιήσουν το λεύκαιναν σε βραστό νερό με *βνιες*, και στη συνέχεια *του κουπάντζαν μι τουν κόπανου*, [αγγλ. cabot].

καμπράν(η)ς, ο· ο ξεροκέφαλος, [τουρ. kabır/kabir (= τάφος, μνήμα)].

καμπράν(ι), το· το σκληρό πράγμα, το *τούντζ(ι)*, *ράχη μ' γίνκι καμπράν(ι) 'π' του ζύλου* = με έδειραν πολύ· πυκνάδα για κοσκίνισμα ψημένου καφέ, [καμπράν(η)ς].

κάμσα· ρ., γνωστό μόνο στον αόρ., *νύσταξα*, δεσ και *καμσιουρίζου*, [αρχ. καμμύω (= κλείνω τα μάτια) > αόρ. *έκάμμυσα*].

καμσιούρς, ο· νυσταγμένος, εξαντλημένος από ασθένεια, αυτός που *κάμσι*, [κάμσα].

καμσιουρίζου· ρ., *καμσιούρζα*, *καμσιούρσα*, *νυστάζω*, *έχω την ιδιότητα του καμσιούρ(η)*, *άντι πάνι να κοιμηθείς*, *καμσιούρσις* = άντε πήγαινε να κοιμηθείς, γιατί νύσταξες, [καμσιούρς].

κάμσου, το· είδος πουκάμισου, που το φορούσαν άνδρες και γυναίκες με τις τοπικές ενδυμασίες, [λατ. *camisia* > μσν. *ύποκάμισον*].

κάμτι· τύποι του ρ. *κάμνου*.

καμτσίκ(ι), το· μαστίγιο, όλα τα είδη μαστιγίων λέγονταν *καμτσίκια*, [τουρ. kamçi].

καμτσικόνου· ρ., *καμτσίκουνα*, *-κουσα*, χτυπώ με το *καμτσίκ(ι)*, αλλ. *καμτσικίζου/-κάου/-κιάζου*, [καμτσίκ(ι) + -ώνω].

καμώθκα· τύπος του *καμώνουμι*, ταιριαστήκα, στολίστηκα, *καμώθκα για να βγω όζου*, [καμώνου].

καμώματα, τα· τα φερσίματα, δεσ πρμ. 268, τα *νάζια*, τα *μάγια*, *τουν έκαναν καμώματα κι δε χτάζ(ει) χαϊρ(ι)*, [καμώνου].

καμώνου· ρ., *κάμουνα*, *κάμουσα*, *καμώθκα*, *κάνω*, *κάνω κάτι καλά*, *κατορθώνω*, ως παθ. *καμώνουμι* = προσποιούμαι, *καμώνιτι πως δε σι ζέρ(ει)· κάν(ει) κι καμώνιτι* = δεν είναι ντόμπρα, δεν κάνει τίποτε, αδρανεί· το *καμώνουμι* λέγεται και ειρων. ως απάντηση στην ερώτηση *τι κάντς*, με τη σημασία δεν είμαι καλά, *εμ δεν κάνου*, *καμώνουμι* = δεν είμαι καλά, [αρχ. *κάννω* > μσν. *καμώνω*].

κανά· ένα, *θέλου κανά δυο* = θέλω ένα ή δυο, [κανένα (με την αόρ. σημ του ένα)].

καναβάς, ο· ύφασμα για κεντήματα, ο *καμβάς*, [μσν. λατ. *canava*].

κανάτ(ι), το· παραθυρόφυλλο, παντζούρι, πρόσθετο πλευρικό πλαίσιο στο *κάρο*, από *λαμαρίνα* ή *δίχτυ*, που το *έβαζαν για να φορτώνουν περισσότερο άχυρο*, [τουρ. *kanat*(=παραθυρόφυλλο)].

κανέ· αόρ. αντ., *κάποιο*, *ένα*, *κανένα*, *κανέ μσο στρέμμα*, δεσ και πρμ. 250, [κανά].

κανέ-γκιρίσιους, -σια, -σιου· αυτός που αναφέρεται σε παλιότερες εποχές, *κανέ-γκιρίσια τραγούδια*, αλλ. *παλιουγκιρίσιους*, [κανέγκιρο].

κανέγκιρο· επίρρ., *κάποιον παλιό καιρό*, *κάποτε παλιότερα*, *κανέγκιρο πάιναμι μι τα*

- πουδάρια*, [κανέ + αρχ. καιρός].
- κάν(ει)-κάν(ει)**: κάποτε-κάποτε, αραιά και που, *κάν(ει)-κάν(ει) μι θυμάτι*, [φρ. από το ρ. *κάνου*].
- κανές**: αόρ. αντ., ένας, κανένας, *πέρασι κανές μήνας από τότε*, [κανένας, δεσ *κανά*].
- κάνες/κάνις, κάνι, κανίτι**: τύποι πρ. του ρ. *κάνου*, *κάνε, κάντε, Θεέ μ', για κάνες με πουλί, πουλί για χελιδόνι*, (Ν.Π.γ' τρ. 129.0): *κάνι δώθι, κανίτι κείθι*, [κάνου].
- κανιά**, τα: οι κνήμες, τα πόδια, *τζιομ τα κανιά σ' = τρέχα, πάρε τα πόδια σου*, [αρχ. *κάννα (=καλάμι)*].
- κανιγκιρίσιους, -σια, -σιου**: δεσ *κανέ-γκιρίσιους*.
- κανιδυό**: ένας δυο, μια δυο, ένα δυο, *μο κανιδυό ήταν στον κάμπου, κάθουνταν μο κανιδυό γριες στου σόμπουρου*, [κανέ + αρχ. *δύο*].
- κάνις**, οι: τα σκουπίδια από κλωστές και αράχνες, που μαζεύονται ανάμεσα στις ραφές των ρούχων ή στις γωνίες του σπιτιού, όταν μένει ασκούπιστο για μέρες, ******[αρχ. *κάννα (=καλάμι)*, πιθανώς από τα καλάμια της σικάλης, με τα οποία γέμιζαν τα στρώματα και τις *μαξιλάρις*, δεσ *σικαλιά*].
- κανίσια**, τα: στη Νιγρίτα λέγονταν τα κεράσματα που πήγαιναν οι συγγενείς και οι φίλοι σε κάποιο σπίτι με αφορμή κάποια σημαντικό γεγονός, όπως γάμος, λεχωνιά, ονομαστική γιορτή, αρρώστια, κλπ. τη Δευτέρα μετά το γάμο γινόταν παλιότερα στο σπίτι του γαμπρού και στο πατρικό της νύφης κοινό τραπέζι για τους συγγενείς της κάθε πλευράς με τα *κανίσια*: στην Τερπνή υπήρχε έθιμο να πηγαίνουν κεράσματα, δεν είχαν όμως αυτά ενιαίο όνομα όπως στη Νιγρίτα: για παράδειγμα την Παρασκευή πριν από το γάμο, οι συγγενείς πήγαιναν ως δώρο ψάρι και ούζο για το κοινό τραπέζι της ίδιας ημέρας, μετά το γάμο πήγαιναν *γλυκάδια*, στη λεχώνα πήγαιναν ρυζόγαλο ή *γλυκάδια*, κλπ., [αρχ. *κάνεον (=πανέρι) > υποκ. αρχ. κανίσκιον > κανίσκι (=πανεράκι, χάρισμα, δώρο)*].
- κανκανένας**: ούτε ένας, [αρχ. *κάν + μσν. κανένας*].
- κανναβάς**, ο: ο καμβάς, ύφασμα με αραιά ύφανση που το χρησιμοποιούσαν ως οδηγό για τα κεντήματα, [αρχ. *κάνναβις > μτγν. καννάβιον > καννάβι + κατ. -ας*].
- κανόν(ι)**, το: το μέρος από το *τσιουράπ(ι)* που καλύπτει την κνήμη, το καλάμι, ****** [αρχ. *κάννα (=καλάμι)*].
- κανόντζμα**, το: κανόνισμα, [κάνοντζου].
- κάνου**: ρ., *έκανα/έκανα, έκανα*, *κάνω*: χρησ. ως ρ. που παίρνει έννοια από τα συμφραζόμενα: ο τύπος *έκανα των παρ. και αόρ. διακρίνεται από τα συμφρ., π.χ. από προυχτές του έκανα τ' αμπέλι(ι)=όργωσα, τσάπισα, κλπ., κει που έκανα τ' αμπέλι, πέρασι λύκουσ = την ώρα που όργωνα, κλάδευα κλπ. το αμπέλι... πρ. *κάμνι, κάμνιτι, κάνι/κάνες/κάνις, κάντι, κανίτι*, δεσ και *κάμνου*, [αρχ. *κάμνω*].*
- κανουλιά**, η: αυτή της κάνουλας, λ. γνωστή μόνο από τα δ. τρ., *έχον να σι δώσου φως μου μια μαστίχα κανουλιά*, (Ν.Π.γ' τρ. 152.0), ******[λατ. *cannula > κάνουλα*].
- κανονίζου**: ρ., *κάνοντζα, κανόντσα, κανονίσκα, κανονίζω*, [αρχ. *κάνονίζω*].
- καντάρ(ι)**, το: ως ζυγός ο στατήρας: ως μονάδα βάρους 44 οκάδες: νοητή γραμμική αλλαγής κλίσης του εδάφους, που χρησ. και ως τοπων. Τερπνής: δεσ *Μουντουμπάρα*, που είναι μια *ράχ(η)*, [μσν. *κεντηνάριον > ιταλ. cantaro ή τουρ. kantar*].
- κανταρόξυλου**, το: το ξύλο στο οποίο κρεμούσαν το *καντάρ(ι)* οι *κανταρτζήδισ*, για να ζυγίσουν, [κάντάρ(ι) + αρχ. *ξύλον*].

- καναρτζής**, ο· αυτός που νοίκιαζε το δικαίωμα να είναι ο επίσημος ζυγιστής στο *παζάρ(ι)* παίρνοντας αμοιβή από κάθε ζύγισμα, [*καντάρ(ι)* + *-τζής*].
- καντέμ**· μόνο στη φρ. *ντεφ καντέμ να γέν(ει)*, δεσ *ντεφ*, [τουρ. *kadem*(=κομμάτι)].
- καντζίκς**, ο· ο ανάποδος, ο ύπουλος, [τουρ. *kancık*(=σκύλα, άτομο διεστραμμένο, ανάποδο, ύπουλο)].
- καντήλα**, η· καντήλι της εκκλησίας, η σταγόνα του λαδιού που απλώνεται πάνω στο νερό, [λατ. *candela* > μσν. *καντήλα*(=λυχνία της εκκλησίας), που είναι συνήθως κρεμαστή με τρεις αλυσίδες, δεσ ανάλογα *καντήλις* στο *παμπόρ(ι)*].
- καντηλανάφτς**, ο· καντηλανάφτης, δεσ πρμ. 9, [*καντήλα* + *ανάβω*(< αρχ. *ανάπτω*)].
- καντηλιάζου**· ρ., *καντήλιαζα*, *-σα*, *νυστάζω*, [*καντήλα*].
- καντήλις**, οι· καντήλια της εκκλησίας, τα *ζύγια/τριώτια* στο *παμπόρ(ι)*, [*καντήλα*].
- κάντι**· τύπος του ρ. *κάνου*.
- καντίζου**· ρ., *κάντζα*, *κάντσα*, συμφωνώ, αποδέχομαι κάποια πρόταση που μου γίνεται, **[λατ. *candidus*(=καθαρός λόγος) ή *candeo* > *candor*(=δικαιοσύνη)].
- καντλούδα**, η· μικρή καντήλα στην εκκλησία, [*καντήλα*].
- καντλούδ(ι)**, το· μικρή καντήλα του σπιτιού, [*καντήλα*].
- καντουριά**, η· {-ργιά}, φάρμακο που γινόταν από το υγρό που είχαν οι κηκίδες, οι φουσκάλες πάνω στα φύλλα του *μπραστού*· ήταν όμως και το *σπαθόχουρτου*, επειδή το χρυσ. για διάφορες γιαιτρείες, όπως και κάθε πρακτικό φάρμακο, [*κάνου* > πρ. *κάντου*].
- κάντς**· τύπος του *κάνου*, δεσ *κάνμου*, *κάνου*, δεσ πρμ. 282, 335, πρμ. φρ. 139.
- καούν(ι)**, το· πεπόνι, [τουρ. *kavun*].
- κάπα**, η· καπότα, πανωφόρι των βοσκών, από πολύ χοντρό ύφασμα με συμπιεσμένη τρίχα, *δε λούσ(η)κα κι γίνκαν κάπα τα μαλλιά μ'*, [λατ. *kappa* > μσν. *κάππα*].
- καπάκ(ι)**, το· κάλυμμα σκεύους, το φόντι του παπουτσιού, το κεραμίδι στη στέγη με το κούλο προς τα κάτω, [τουρ. *karak*].
- καπαλαντίζου**· ρ., *καπαλάντζα*, *-λάντσα*, *-λαντίσ(η)κα*, *περδικλώνω*, *κοίταζα σιαπάν κι καπαλαντίσ(η)κα* = *χάζενα ψηλά και περδικλώθηκα*., **[*καπάκ(ι)* + τουρ. *ladini* (=θέτω, τοποθετώ)].
- καπαλιός**, ο· προσωνύμιο για ομοιοκαταληξία στις πρμ. 8 και 192, [*κάπα* + *αλλιώς*].
- καπαμάς**, ο· φαγητό με κρέας, που μαγειρευόταν με σφραγισμένο το καπάκι του *τζέντζιρ(η)* με ζυμάρι· τρόπος παρασκευής *τσίπρου*, κατά τον οποίο στο *ρακουκάζανου* έριχναν μαζί με τα *τσίπρα* και τσίπουρο απλής απόσταξης, [τουρ. *karama* (=σκέπασμα, καπάκωμα)].
- καπάνταης**, ο· μεγάλος νταής, αρχηγός νταήδων, [τουρ. *kabadayi*].
- καπάντσι**· ρ. τύπος, *καπάντσι κιρός* = *συννέφιασε, έκλεισε ο καιρός*, [αρχ. *κάππα*].
- κάπαρου**, το· κάκαδο, το σκληρό επίστρωμα της πληγής, **[*κάπα*, επειδή σκεπάζει την πληγή].
- καπίστρ(ι)**, το· καπίστρι, το μέρος της σαγής που πιάνει το κεφάλι του ζώου, χωρίς όμως να έχει σίδηρο για το στόμα, δεσ *χαλινό*, [λατ. *capistrum*].
- καπιτζίκ(ι)**, το· παραπόρτι, μικρή πόρτα επικοινωνίας γειτονικών σπιτιών, [τουρ. *karı*(=πόρτα) > *karıcık*(=μικρή θύρα)].
- καπίτσα**, η· μικρή *κάπα*, *αμ δε νοιάζιτι*, *καπίτσα τ' κάηκι* = *δε νοιάζεται καθόλου, υποκ. της λ. κάπα*.

κάπλα, τα· τα *καπούλια* του ζώου, *μάσι*, *Ρηνούδα μ'*, τα *πανιά* και *ρίτζα* τις στα *κάπλα*, (Ν.Π.γ' τρ. 314.0), [*καπούλι*].

καπλαντίζου· ρ., *καπλάντζα*, *καπλάτσα*, *καπλαντίσκα*, επιστρώνω μια επιφάνεια με καπλαμά ή με άλλο υλικό, *καπλάτσι κιρός* = συννέφιασε ο ουρανός, *μτχ. καπλατζμένους*, -ν(η), -νου, [τουρ. *karlamak*(=επενδύω) > *karladim*].

καπλάρ(η)ς, ο· σεβαστό πρόσωπο το οποίο επιλεγόταν για να φροντίζει στο δείπνο του γάμου τις ανάγκες των καλεσμένων, (Νιγρ.), ο *κιλαρτζής* της Τερπνής, [αρχ. *κάπηλος* > *κάπελας* > (*καπελάρης*)].

καπλαριό, το· ο χώρος στον οποίο ήταν εγκαταστημένος ο *καπλάρ(η)ς*.

καπνάς, ο· ο καπνοπαραγωγός, [*καπνό* + κ. κατ. -ας].

καπνατζής, ο· ο εργαζόμενος στο *σπάσι(ι)μου* του καπνού, ενώ στις άλλες εργασίες έχει αντίστοιχα ονόματα, *π.χ. μπασκή* > *μπασκιτζής* κλπ., [*καπνό* + -τζής].

κάπνι· κλητική της λ. *καπνός*, στη φρ. *κείθι κείθι κάπνι*, να *σι δώσου πίτα κι λαγό ψημένου*, που λεγόταν στα παιχνίδια με τις φωτιές, για το διώξιμο του καπνού, στη γεν. *καπνιού*, *αλλιού τ' καπνιού τ'* = αλλοπρόσαλλα, [αρχ. *καπνός*].

καπνιού, τ'· γεν. της λ. *καπνός*, δεσ *κάπνι* και πρμ. φρ. 2, [αρχ. *καπνός*].

καπνό, το· το φυτό *καπνός*, [αρχ. *καπνός*].

καπνου· ως πρώτο συνθ., *π.χ. καπνουφυτεία*, "καπνουχώραφου", "καπνουμισίτς" (=καπνομεσίτης), [*καπνό*].

καπνουφυτεία, η· το φύτεμα του *καπνού*, *αλλ. φυτεία*, [αρχ. *καπνός* + αρχ. *φυτεία*].

κάποιανοι· κάποιιοι, [αρχ. *κἄν ποῖος* > *κάποιος*].

καπόττα, η· μέσο που χρησ. ως προφυλακτικό κατά την ερωτική πράξη, η *κάπα* του πέους, σχέδιασμα στα παιχνίδια *φιδούδ(ι)* και *τριώτα*, (Νιγρ.), δεσ και *παραλίτσα*, [*κάπα*].

καπούδισ, οι· ειρων. προσωνυμία για τις *Νταρνακουχοριτίσις*, (Νιγρ.), [*κάπα*, από το μάκρος του πανωφοριού τους, που ήταν μακρύτερο από τα Νιγριτινά].

καπούλι(ι), το· το μέρος της ράχης των υποζυγίων πίσω από το σαμάρι, [λατ. *scapula* > μσν. *καπούλιον*].

καπράμ κιφαλής, ο· ξεροκέφαλος, χοντροκέφαλος, δεσ *τσικίτ κιφαλής*, **[τουρ. *kavram*(=έννοια), + *κιφάλ(ι)*, σε ελ. απόδοση, χονδροκέφαλος με όλη τη σημασία, η τουρ. φρ. είναι *kavram kafali*].

καπρούλι(ι), το· μεγάλο ραβδί, πολύ μεγαλύτερο και πιο χοντρό από το *τσιουμάκ(ι)*, **[τουρ. *kâp*(=κόνδυλος, καλάμι) + *göle*(=ελαφρός)].

καραγάτσ(ι), το· το δ. *φτελιά*, *πελέα*, *βρυσσιά*, *βρύσσος*, δεσ και *μπραστό*, [τουρ. *kara*(=μαύρο) + *ağaç*(=δέντρο) > *karaağaç*(=δέντρο φτελιάς)].

καραγκιόζ(ι)κους, -κ(η), -κου· *μαυρομάτης*· για πρόβατο, αυτό που είχε άσπρο κεφάλι και μαύρα μάτια, [*καραγκιό(η)ζής* + -κους].

καραγκιό(η)ζς, -ζου· αυτός που έχει μαύρα μάτια, δεσ *καραγκιόζκους*, [τουρ. *kara*(=μαύρος) + *göz*(=μάτι) > *karagöz*(=μαυρομάτης)].

καρά ισούφ· ο ζωναράδικος χορός, *αλλ. μαντλούδ(ι)*, [τουρ. *karayusuf*].

καρακούσ(ι), το· *πρήξιμο* στον αστράγαλο των μεγάλων ζώων, [τουρ. *karakus*].

καραμάν(η)ς, ο· βόδι με μαύρο χρώμα στο κεφάλι του, [τουρ. *karaman*(=μελαψός άνδρας)].

καραμιλουτές κουβέρτες· *κουβέρτες* που τις ύφαιναν σε ειδικούς αργαλειούς, με

- 4 μιτάρια και 4 *πατήθρις*, και είχαν πολύ φανταχτερά και περίπλοκα σχέδια, ** [ορθογραφούνται ως παράγ. της λ. *καραμέλα* (= κάθε τι ευχάριστο) και όχι της λ. *μηλωτή* (= προβειά), για τα ευχάριστα στην όραση σχέδιά τους].
- καραμπά(η)σς**, ο· αυτός που έχει μαύρο κεφάλι, δεξ *καραμπάσ(ι)κους*, [τουρ. *kara*(= μαύρος) + *baş*(=κεφάλι)].
- καραμπάσ(ι)κους, -κ(η), -κου**· αυτός που είναι *καραμπά(η)σς*· για πρόβατο είναι αυτό που έχει άσπρο μαλλί και μαύρο κεφάλι, [*καραμπά(η)σς* + *-κους*].
- καραμπατάκ(ι)**, το· ο κορμοράνος, κ. *καραπατάκι*, [τουρ. *kara*(=τόπος, μαύρος) + *batak*(=βυθίζομαι, βουτώ, βάλτος) > τουρ. *karabatak*(=κορμοράνος)].
- καραμπουζοκλής**, ο· χαρακτηρισμός ατόμου με ιδιότητες λεβέντη, γλεντζέ, ** [τουρ. *kara*(=τόπος) + *büzük*(=μπουζούκι) + *-λής*, σε ελ. μετ. *γλεντζές*].
- καραούλ(ι)**, το· η σκοπιά, το παρατηρητήριο, **[*kara*(=ξηρά, τόπος) + *öl*(=υγρασία), από το γεγονός ότι η σκοπιά ήταν στο ύπαιθρο, στην υγρασία].
- καράπα**, η· κεφάλι, νεκροκεφαλή, [αρχ. *κάρρα*].
- καραπατσίνα**, η· κεφάλι, ξεροκέφαλο, [αρχ. *κάρρα*/τουρ. *kara*(=ξηρός) + *πατσί*].
- Καράσου**, το· το όνομα του Στρυμόνα κατά την Τουρκοκρατία, [τουρ. *kara*(=μαύρο, τόπος) + *su*(=νερό)].
- Καρατζιάκιοϊ**, το· το παλιό όν. του χωριού Βαρυκό, [Μ.Τ. *karadzaköj*].
- καρατζιάς**, ο· ο μαύρος, χρησ. μόνο ως προσων. για μαύρα βόδια, [τουρ. *karaca* = *μαυριδερός*].
- καρδάρ(ι)**, το· καρδάρα, [αρχ. *κάρδος* > *καδάριον* > *καρδάριον*].
- καρδάτους, -τ(η), -του**· καρδάτος, στο ουδ. ποικιλία τραγανού σταφυλιού, [αρχ. *κάρρον* > *καρδάτος*].
- καρδένιους, -νια, -νιου**· καρδένιος, *καρδένιου κριβάτι, καρδένιους χαλβάς*, [αρχ. *κάρρον* > *καρδένιος*].
- καρδίτσα(ι)**, το· ο καρπός, το *καρύδ(ι)* του βαμπακιού, **[*καρδένιους*].
- καρδόπουνος**, ο· κολικός πόνος στα άλογα, που οφείλεται σε διάφορες αιτίες, [αρχ. *καρδία* + αρχ. *πόνος*].
- καρδούδα**, η· καρδούλα, *αχ καρδούδα μ' σ(ι) αγαπώ*, [αρχ. *καρδία*].
- καρδουπουνώ**· ρ., *καρδουπουνούσα, καρδουπόνισα, έχω καρδόπουνο*.
- καρδουρόμπα**, η· δεξ *γκαρδουρόμπα*.
- καριάκ(ι)**, το· {-ιά-}, χωράφι με πολλές μικρές πέτρες, *αλλ. πιτροτούρι/τσιακίλ(ι)*, [τουρ. *kayrak*].
- καρίκ(ι)**, το· το αυλάκι στο οποίο αραδιάζονταν οι ρίζες για φύτεμα του καπνού, της ντοματιάς κ.α., [τουρ. *karık*(=αυλάκι)].
- καρικώνου**· ρ., *καρίκονα, -κουσα, -κώθκα*, *μπαλώνω χωρίς να προσθέτω μπάλωμα*, [ιταλ. *carico*(=φόρτωμα)].
- καριόλα**, η· κρεβάτι, (Νιγρ.), υβρ. παλιογυναίκα, [λατ. *cariola* > ιταλ. *carriola*, τουρ. *karyola*].
- καριοφίλοι**· καρδιακοί φίλοι· *φίλοι φίλοι καριοφίλοι ο παπάς με το σταφύλι*, (Ν.Π.γ' τρ. 732.0), **[αρχ. *καρδία* + *φίλος* > (καρδιοφίλοι) > *καριοφίλοι*].
- καρκάδ(ι)**, το· αποξηραμένη μύξα μέσα στη μύτη, [Λ.Ηπ. παραφθορά του ομηρικού *κάρκανον*(=κατάξηρον), Λ.Αν. αρχ. *κάρκαδον* > *κάρκαδο*, από το θέμα του καίω με αναδίπλωση και με ανάπτυξη του ρ].

καρκαντζαλοί, οι· καλικάντζαροι, αλλ. *καρκαντζαροί*, **[τουρ. *karkas*(=κουφάρι) + *zalim*(=τυραννικός) > *καρκαντζαλοί* (> καλικάντζαροι, με αντμ. των λ και ρ)· και ο Κώστας Κρυστάλλης στο ποίημα «Χριστούγεννα της στρουγγοκάλυβας» χρησ. τη λ. *Καρκάντζαλος*.

καρκαντζαράιοι, οι· οι καλικάντζαροι στη Νιγρίτα, [*καρκαντζαλοί*].

καρκέλα, η· μεταλλικός δακτύλιος, χαλκάς, κρίκος, [αρχ. *κρίκος* > κρικέλα].

καρκελίζου· ρ. χτυπώ την *καρκέλα* της εξώπορτας, *την πόρτα εκαρκελίζαν, την πόρτα κερκελίζουν*, (Ν.Π.γ' τρ. 363.4), δεσ *κρικελίζου, κερκελίζου*, [*καρκέλα*].

καρλάτσα· ρ. τύπος, χτύπησα, πέτυχα, δεσ *χ(ι)΄ζ(ι)*, [*kârli* (=κερδισμένος)].

κάρνα, τα· κάρβουνα, δεσ πρμ. 16, [λατ. *carbo* > μσν. *κάρβουνον*].

καρντά(η)σες, -ντασίνα· αδερφός, αλλ. ο *γκαρνά(η)σες*, το *καρντάσ(ι)*, το *γκαρντάσ(ι)*, [τουρ. *kardaş/kardeş* (=ομομήτριος αδερφός)].

καρόπουρτα, η· η αυλόπορτα του σπιτιού από την οποία περνούσε το κάρο, [*κάρου*+ *πόρτα*].

καρότσα, η· το μέρος του αυτοκινήτου που δέχεται το φορτίο, και σπάνια η *κάσα* του κάρου, [ιταλ. *carrozza*].

κάρου, το· κάρο, δίτροχο ή τετράτροχο όχημα, που συρόταν από άλογα, μουλάρια ή γαϊδούρια, όχι όμως από βόδια, δεσ *αραμπάς*, [λατ. *carrum* > ιταλ. *carro*].

καρούλι(α), το· καρούλι, τροχαλία που βοηθούσε το ανεβοκατέβασμα του μιταριού στον αργαλειό, [αρχ. *κάρουον*(=κοχλίας) > υποκ. *καρούλι*].

καρούλια, τα· η κ. σημ. και τρόπος κόμμωσης με τα μαλλιά τυλιγμένα, [*καρούλι(α)*].

καρούλου· η γυναίκα που χτένιζε *καρούλια* τα μαλλιά της, [*καρούλι(α)*].

καρουτσούδα, η· είδος κουδουνιού με σφαιρικό σχήμα και ένα ελεύθερο σφαιρίδιο στο εσωτερικό, που κρεμούσαν στα μικρά ζώα, όπως πρόβατα και κατσίκια, αλλά και στα άλογα, **[αρχ. *κάρρα* (Ίωνες· τα πρόβατα, Γορτύνιοι· την ήμερη κατσίκια) + *-τσούδα*].

καρουτσούδ(ι), το· μικρό χειροκίνητο μεταφορικό μέσο με μία ρόδα, το *καροτσάκι*, [*κάρου* + *-τσούδ(ι)*].

καρουφύλλ(α), το· 1. το φ. Διόσανθος ο *καρυόφυλλος* κ. *γαρύφαλλο*. 2. μπαχαρικό με το όνομα *γαρύφαλλο*, καρπός του φ. ευγενία η *καρυόφυλλος*, που το χρησιμοποιούσαν για τα *καλέσματα* του γάμου, [αρχ. *κάρουον* + αρχ. *φύλλον*].

καρπουζάδα, η· χυμός και κοκκινωπά τρίμματα που βγαίνουν από την κόρα του καρπουζιού με ζύσιμο, [*καρπούζ(ι)*].

καρπουζάν(η)ς, ο· ο *καλπουζάνς*.

καρπούζ(ι), το· καρπούζι, δεσ *ασαμόραστου, κουλόκθα, ξυλάγγουρου*, [τουρ. *karpuz*].

καρσ(ι)λαμάς, ο· είδος χορού, ο *καρσιλαμάς*, δεσ και *χασλαμάς*, [τουρ. *karşılama*(=υποδοχή), δεσ και *καρσ(ι)λαντώ*].

καρσ(ι)λαντίζου· ρ., παρ. *καρσλάντζα*, για λοιπά δεσ *καρσλαντώ*.

καρσ(ι)λαντώ· ρ., *καρσ(ι)λαντούσα, καρσ(ι)λάτσα*, *καλωσορίζω*, [τουρ. *karşı*(=αντικρινός) + *-la/-le*(επίθ. για σχηματισμό ρ.) + *-mak*(=ρ. κατ.) > *karşılama*(=υποδέχομαι, αντικρίζω)].

καρταλάς, ο· αλλ. το *καρτάλ(ι)*, μτφ. ο *άρπαγας*.

καρτάλ(α), ο· αρπακτικό πουλί μικρότερο από αετό, δεσ αίν. 14, [τουρ. *kartal*].

καρτιρώ· ρ., *καρτιρούσα, καρτέρσα/καρτέριψα*, *καρτερώ*, *περιμένω*, δεσ πρμ. 292· οι

μέσοι/παθ. τύποι του ενεστώτα και του παρ., *καρτιριούμι καρτιριούμαν* κλπ., χρησ. μόνο με την άρνηση και δηλώνουν μεγάλη αγωνία ή ανυπομονησία, π.χ. *δεν καρτιριέτι αυτός* = ανυπομονεί αυτός, *δεν καρτιριούμι* = δεν μπορώ να περιμένω άλλο, ουσ. το *καρτέρ(ι)*, [αρχ. καρτερέω].

καρύδα, η· η πέτρα που αντικαθιστούσε το *κουκαλάκ(ι)* ή και την *τόпка* στα παιχνίδια με τα κότσια, δεξ *καρύδ(ι)*, [καρύδ(ι)].

καρύδ(ι), το· καρπός καρυδιάς/βαμπακιού, *λάρυγγας*, δεξ *παιχν. τα καρύδια*, [αρχ. κάρυον].

καρύδια, τα· *παιχν. που παιζόταν όπως το τρυπούδ(ι)*, με τη διαφορά ότι αντί για κέρματα έριχναν καρύδια, ήταν το αρχ. *καρνατίζειν*, που ήταν γενική ονομασία των *παιχν. με καρύδια*· κάθε *παιχν. με καρύδια* είχε και το δικό του όνομα, όπως τα *παιχν. ές βοθύν, ές βόθυνον, ποσίνδα, ύρχη/ύρχα*, που το καθένα ήταν παραλλαγή του άλλου· στην Τερπνή το έπαιζαν με *κουκουνάρια*, στη Νιγρ. *αλλ. φλα φλου*, [καρύδ(ι)].

καρύδ(ι), οι· *παιχν. παρόμοιο με τα κουκαλάκια*, που παιζόταν όμως με πέτρες, τις *καρύδ(ι)*, κ. τα πεντόβολα, *αλλ. πέτρις, πιτρόβουλα*, ήταν το αρχ. *παιχν. πεντάλιθα* ή *πενταλιθίζειν* ή *πεντέλιθος* ή *πενταλιθίζειν*, δεξ και π., [καρύδ(ι)].

καρυδώνου· ρ., *καρύδουνα, καρύδουσα*, πνίγω κάποιον πατώντας τον στο *καρύδ(ι)*.

καρφί, το· *καρφί, άλλο όν. για το παιχν. χαρτζ*, [αρχ. κάρφος > μσν. καρφίν].

καρφουβέλουνου, το· *βελόνα με κεφάλι κοκάλινο, για πιάσιμο ρούχων ή μαλλιών*, [καρφί + αρχ. βελόνη].

καρφώνου 1· ρ., *κάρφουνα, -ουσα, -ώθκα*, *καρφώνω*, [καρφί].

καρφώνου 2· ρ., για αρ. χρ. δεξ *καρφώνου 1*, αρρωσταίνω κάποιον, τον κάνω να κρυστολογησει από ρεύμα αέρα, *μην κάθισι ανάμισα στα παραθύρια, θα σι καρφώσ(ει)*, [αρχ. κάρφω(=μαραίνω κάτι) > καρφώνω].

κάσα, η· η καρότσα του κάρου, δεξ και *σουβένια*· ξύλινη κατασκευή στην οποία ντιγκιάζουν το *καπνό*, δεξ και *σιντούκα*, [λατ. capsa > ιταλ. kassa].

κασαπιά, η· ο *χασάπικος χορός*, [κασάπς].

κασαπιό, το· *κρεοπωλείο, αλλ. κασάπκου*, [κασάπς].

κασάπκου, το· ο *χορός κασαπιά*, *κρεοπωλείο, αλλ. κασαπιό*, [κασάπς].

κασάπς, ο· *κρεοπώλης*, [τουρ. kasap].

κασατίνα, η· η *κασετίνα*, [ιταλ. cassetina].

κασιάρα, η· *κασίδα, πάθηση του δέρματος στο τριχωτό του κεφαλιού*, [λατ. cassis > μσν. κασσίς + -άρα].

κασίδας, ο· ο *κασίδης*, [λατ. cassis > μσν. κασίδιον > κασίδης].

κασ(ι)μέρς, -ρου, -ρκου· *αυτός που λέει αστεία ή χαζά, αστείος*, [τουρ. kaşmer (= παλιάτσος)].

κασ(ι)μιρλής, -λού· *αυτός που έχει την ιδιότητα του κασ(ι)μέρ(η) και τα αστεία του λέγονται κασ(ι)μιρλίκια*, [κασ(ι)μέρς + -λής].

κασκέτου, το· *τραγιάσκα, γενικά το καπέλο*, [ιταλ. caschetto(=κράνος)].

κασουνόβιδ(ι), οι· οι *βίδες που στερέωναν την κάσα το κάρου πάνω στα σουβένια*, [κάσα + βίδα (<βεν. vida)].

κατ· *επίρρ. κάτω, φτος είναι κατ 'π' τ'ς κουσινιά* = αυτός είναι μισθωτός, *κατ-κατ* = εντελώς κάτω, [αρχ. κάτω].

- κάτα**, η· γάτα, (προσφ.), [αρχ. κάττης(=γάτος) > μσν. κάττα].
- κατα-** ως πρώτο συνθετικό εντείνει τη σημ. του δεύτερου, δεσ *καταείμι*, *καταγίνουμι* κλπ., [αρχ. κατά].
- κατααρέζου**· ρ., για αρ. χρ. δεσ *αρέζου*, αρέσω πολύ, *μι καταάρισι του φαϊ*.
- καταγάλαζους, -ζ(η), -ζου**· επιτ. του *γαλάζιους*.
- καταγέρανου**, το· ως υφαντό είχε τις μάνες του αντίστροφα από ό,τι ήταν το *γιράνιου*, είχε δηλαδή γαλάζιο φόντο και άσπρες γραμμές, [κατά- + *γιράνιου*].
- καταγίνουμι**· ρ., για αρ. χρ. δεσ *γίνουμι*, γίνομαι σε υπερβολικό βαθμό, *καταγίνκα μούσκιμα*, αλλ. *καταγένομι*.
- καταείμι**· ρ., για αρ. χρ. δεσ *είμι*, είμαι πιο πολύ από όσο πρέπει ή δικαιολογείται.
- καταή**· επίρρ., καταγής, δεσ δ.δ. 1 στχ. 11, αλλ. *καταής*, [αρχ. φρ. *κατὰ γῆς*].
- καταϊφχαριστιούμι**· ρ., για αρ. χρ. δεσ *ιφχαριστιούμι*, μένω υπερευχαριστημένος.
- κατακάτ(ι)μου**, το· το στρογγυλοκάθισμα, το *κάτ(ι)μου* κάπου για πολλή ώρα.
- κατακτάμινους, -ν(η), -νου**· κατάκοιτος, κληήρης, [αρχ. *κειμαι* > *κατὰ κοίτομαι*].
- καταλαβαίνου**· ρ., για αρ. χρ. δεσ *λαβαίνου*, καταλαβαίνω, *καλαβίνισκα τι μι(ι) ήλιγισ, αμά δεν μπουρούσα*, [αρχ. *καταμβάνω* > μσν. *καταλαβαίνω*].
- καταλαβασιάς**, ο· ο έξυπνος, αυτός που καταλαβαίνει εύκολα, [*καταλαβαίνου*].
- καταμάλλινου**, το· υφαντό που το υφάδι του ήταν όλο μαλλί, [*κατα-* + *μαλλί*].
- καταμέταξου**, το· ολομέταξο, *καταμέταξου μαντίλ(ι)*, το *καταμέταξου* ήταν το καλύτερο μεταξωτό ύφασμα για το φόρεμα της παραδοσιακής στολής που φορούσαν οι *φουστανούσις*· άλλα υφάσματα ήταν, τα *βαριά*, το *μιταζουτό*, το *ιράντιο*, το *μαροκέν*, [αρχ. *κατὰ* + *μτγν. μετάξιον*].
- καταμισιού**· επίρρ., ακριβώς στη μέση, καταμεσής, *καταμισιού στον ουντά*, [*κατα-* + *μισιός*].
- κατανάς**, ο· η λ. χρησ. για αναφορές σε μεγάλες ποσότητες, *ήπινι έναν κατανά* = έπινε πάρα πολύ, ήταν γερός πότης, [τουρ. *katana/kadana* = εύσωμο άλογο].
- καταντιά**, η· καλή οικονομική κατάσταση, ευκολία, άνεση, *έχ(ει) καλή καταντιά* = είναι σε καλή οικονομική κατάσταση, [αρχ. *καταντῶ*].
- κατάντια**, η· άσχημη κατάσταση, αντίθετη σημασία από την *καταντιά*, [αρχ. *καταντῶ*].
- καταξουδιάζουμι**· ρ., για αρ. χρ. δεσ *ξουδιάζου*, ξοδεύω υπερβολικά.
- καταξύπουλτους, -τ(η), -του**· αυτός που δε φορά στα πόδια του ούτε κάλτσες, ούτε παπούτσια, *καταξύπουλτους πίνει στον μπαϊρ(ι)*, [*κατα-* + *ξυπόλτους*].
- καταπατάου, -ώ**· ρ., για αρ. χρ. δεσ *πατάου*, καταπατώ, *τσαλαπατώ*, πατώ πολύ δυνατά, *του καταπάτσι του κουφίν(ι) μι του καπνό*, [αρχ. *καταπατέω*].
- καταπάτ(ι)**, το· κατακάθι, ίζημα, πληθ. τα *καταπάτια*{-τχια}, [*κατα-* + αρχ. *πάτος*].
- καταπιά**, η· {-πχιά}, ρουφηξιά, γουλιά, η ποσότητα τροφής που καταπίνεται με μιας, *μια καταπιά κρασί κι μι ζάλτσι*, [*καταπίνου*].
- καταπίνου**· ρ., *κατάπινα*, *κατάπια*{-πχια}/*κατάπχα*, καταπίνω, δεσ πρμ. 334, [αρχ. *καταπίνω*].
- κατάπμα**, το· η κατάποση, [*καταπίνου*].
- καταπόδ(ι)**, το· στενή παρακολούθηση, ακριβώς από πίσω, στις πατημασιές, *τον πήρι στον καταπόδ(ι)* = τον ακολούθησε από πολύ κοντά, η λ. χρησ. και μτφ, και ως επίρρ., *στον καταπόδ(ι) παντρέφκα κι γω*, [αρχ. φρ. *κατὰ πόδας*].

- καταπόδιασμα**, το· το να βρίσκεται κάποιος στο *καταπόδι*(ι).
- καταπουδιάζου**· ρ., *καταπόδιαζα, -σα, καταπουδιάσ(η)κα*, παίρνω κάποιον στο κατόπι, ακολουθώ *καταπόδι*(ι).
- καταπουδιαστός, -τή, -τό**· ο ένας πίσω από τον άλλον, επίρρ. *καταπουδιαστά*, χρησ. και με χρονική σημ., *είνι καταπουδιαστά τα πιδιά* = είναι *καταχρουνιάρκα*, [*καταπόδι*(ι)].
- καταπουδνός, -νιά, -νό**· κατοπινός, αυτός που ακολουθεί, [*καταπόδι*(ι)].
- καταπραΰνου**· ρ., *καταπράννα/καταπραΰνισκα, καταπράννα, καταπραΰνω*, ο τύπος *καταπράννα* έχει και παθ. σημ., π.χ. *καταπράνι πόνους*, [αρχ. *καταπραΰνω*].
- κατάπχα**· αόρ. του ρ. *καταπίνου*.
- καταριούμι**· {-ργιού-}, ρ., *καταργιούμαν, καταρίσ(η)κα*, *καταριέμαι, τονν καταρίσ(η)κα να μη δει χαϊρ(ι)*, [αρχ. *καταράομαι*].
- κατασκάζου**· ρ., *καταέσκαζα/κατάσκαζα, καταέσκασα/κατάσκασα*, *σκάζω* από το κακό μου, [*κατα-* + αρχ. *σκάζω*].
- κατασταλαΐνου**· ρ., *κατασταλάινα, καταστάλαξα/κατασταλάινα*, *κατασταλάζω, όλου του προύι κατασταλάιני του νιρό κι καθάρσι· κατασταλάιני του νιρό, πχίτι*, [αρχ. *κατασταλάζω*].
- κατασχέτου**· ρ., για αρ. χρ. και σημ. *δες κατασχώ, του κράτους κατασχέ(ει) τα κλιμμένα*.
- κατασχώ**· ρ., *κατασχούσα, κατάσχισα, κατασχέθκα, μέλλ. θα κατασχέσου, κατάσχω*, *κάνω κατάσχεση, αλλ. κατασχέτου*, [αρχ. *κατέχω*, μέλλ. *κατασχήσω*, αόρ. υποτακτικής *κατάσχω*].
- κατατάζου**· ρ., *κατάταζα, κατάταξα, κατατάχκα/-τάθκα, κατατάσσω, μην τονν κατατά(ει)ζς τ'ς καλνοί*, [αρχ. *κατατάσσω*].
- καταφέρνου**· ρ., *κατάφιννα, -φιννα, καταφέρνω*, [αρχ. *καταφέρω* > μσν. *καταφέρνω*].
- κατάφιρμα**, το· το αποτέλεσμα του *καταφέρνου*, η επιτυχία, *αμά κατάφιρμα, μι την πρώτ(η) τονν βάρισι του λαγό*, [*καταφέρνω*].
- καταχουνιάζου**· ρ., *καταχώνιαζα, -χώνιασα, -χουνιάσκα*, *καταχωνιάζω*, *κρύβω* κάτι προσεκτικά, για να μη βρίσκεται, [*κατα-* + αρχ. *χωνύω*].
- καταχρουνιάρκ(οι), -κις, -κα**· αυτοί που γεννήθηκαν από την ίδια μάνα με διαφορά ενός χρόνου, [*κατα-* + *χρονιάρικος* (< αρχ. *χρόνος*)].
- καταψίζ(ει)**· ρ., γνωστό μόνο στο γ' ενικό πρόσ., *κατάψιζι, κατάψισι*, *κάνει δροσιά, δροσίζει ο καιρός ή ο άρρωστος· άμα καταψίσ(ει) βγάλτι όξου τα πρόβατα, κατάψισι κιρός κι δε σιγνώνουν τα καπνά*, παράγ. επ. *καταψιρός*, [*κατάψιους*].
- κατάψιους**, ο· η απογευματινή ή η πρωινή δροσιά στις ζεστές καλοκαιρινές μέρες, η δροσιά στον ίσκιο κάτω από δέντρα ή κάτω από στέγη· *πιάντι να μιτιόσουμι μι τονν κατάψιου, προτου σ(η)κουθεί ήλιους ψηλά*, [αρχ. το *κατάψυχον* (=δροσερός καιρός) > ο *κατάψυχος*, (Ηπειρος)].
- καταψιρός, -ριά, -ρό**· *δροσερός, είναι καταψιρός τώρα μπέμπης*, [*καταψίζ(ει)*].
- κατέβκα, κατέφκα**· *κατέβηκα*, αόρ. του *κατιβαίνου*.
- κατηγόριου**, το· φιλοκατήγορος, αυτός που συνηθίζει να *κακολογεί*, [αρχ. *κατήγορος*].
- κάτια**, τα· *δίπλες, στρώσεις, τα αλλεπάλληλα ιζηματογενή στρώματα του εδάφους*,

- δυο κάτια* = διπλωμένο στα δυο, *στον μπλο του χόμα είνι κάτια-κάτια*, [τουρ. kat].
- κατιβαίνου**· ρ., *κατέβινα, κατέφκα/κατέβκα*, κατεβαίνω, [αρχ. καταβαίνω].
- κατιβασιά**, η· κατέβασμα, το ορμητικό νερό του χείμαρρου ύστερα από δυνατή βροχή, [αρχ. καταβιβάζω > κατεβάζω].
- κάτι(ι) καλά**· καλά που, ευτυχώς, *κάτι(ι) καλά που ήμασταν κει*, [αρχ. φρ. *kān ti* > *κάτι* + *καλά*].
- κατίκ(ι)**, το· στραγγιστό γιαούρτι με λίγο αλάτι, που γινόταν στη *τζατζίλα* ρίχνοντας μέσα τη μια μέρα γιαούρτι και την άλλη γάλα, [τουρ. katik(=προσφάγι)].
- κατίνα**, η· σπονδυλική στήλη, η μέση, *πιάσκι κατίνα μ'*, [λατ. catena(=καδένα, αλυσίδα), από το γεγονός ότι η άρθρωση των σπονδύλων μοιάζει με καδένα].
- κατιφάκ(ι)**, το· κορδέλα από *κατιφέ*, εξάρτημα της παραδοσιακής στολής των γυναικών· το φορούσαν στα μαλλιά τους οι ελεύθερες κοπέλες, αντί για το *κριπάκ(ι)*, που φορούσαν οι παντρεμένες, *αλλ. κατιφούδ(ι), γκαντιφάκ(ι), [κατιφές]*.
- κατιφές**, ο· είδος βελούδου, για ζακέτες και στόλισμα του ποδόγυρου στα φουστάνια που φορούσαν οι *φουστανούσις*, είδος λουλουδιού, η *σαραντούδα*, *αλλ. γκαντιφές*, [τουρ. kadife(=βελούδο)].
- κατιμέρ(ι)**, το· κουσούρι, αναπηρία, μη παροδική ασθένεια, *θα σ(ι) απομείν(ει) κανέ κατιμέρ(ι)*, [τουρ. katmer].
- κατό**· εκατό, [αρχ. *έκατὸν*].
- κατούνια**, τα· οικιακά σκεύη, ρουχισμός, [γαλλ. *canton* > κατούνα(=αποσκευές, κασέλα, σκηνή για καταυλισμό)].
- κατούρμα**, το· κατούρημα, στον πληθ. τα *κατρίματα* = έντονη επιθυμία για κατούρημα, [*κατρώ*].
- κατουσταρούδ(ι)**, το· μπουκάλι που χωρούσε εκατό δράμια, [αρχ. *έκατὸν* > εκατοστάρι].
- κατούτσ(ι)κα**, τα· υποκ. του *κατό*, *συ θα παίρς πινήντα! γω θα παίρνω κατούτσ(ι)κα*, φρ. από μια αδερφική μοιρασιά, [*κατό* + *-τσ(ι)κου*].
- κατόφλου**, το· εκατόφυλλο, *κατόφλου τιτράδιου*, [αρχ. *έκατὸν* + αρχ. φύλλον].
- κατράν(η)**, η· το κατράμι, [ιταλ. *catrame* > τουρ. *katran*].
- κατρίματα**, τα· η αίσθηση για κατούρημα· η λ. χρησ. μτφ. για να εκφράσει μεγάλη βιασύνη (μεγάλο φόβο), *άμα άκσι του Γιώργη τον έπιασαν τα κατρίματα* = άμα άκουσε το Γιώργο έφυγε βιαστικά (φοβήθηκε πολύ), [*κατρώ*].
- κατρονγιούμι**, -γιέμι· ρ., *δες κατρώ*.
- κατρονλιάς**, ο· κατουρλιάρης, αυτός που κατουρά πάνω του, [*κατρώ*].
- κατρονλιό**, το· κατουρλιό, κάτουρο, μτφ. το ζεστό από τον ήλιο νερό, [*κατρώ*].
- κατρονμένους**, -ν(η), -νου· μτχ. του *κατρώ*, κατουρημένος, μτφ. το ξεβαμμένο ύφασμα όταν τα χρώματά του βγαίνουν στο πλύσιμο, *σα κατρονμένου γίνκι του φουστάνι μ'*.
- κατρώ**· ρ., *κατρούσα, κατούρσα, κατρήθκα*, κατουρώ, μέλλ. *θα κατρήσου, θα κατρουθώ*, *δες πρμ. 59 και αίν. 46, ως παθ. κατρονγιούμι/-γιέμι*, [αρχ. *κατουρω*].
- κάτς**, θα· τύπος μέλλ. του *κάθουμι*, *δες πρμ. 214*.
- κατσαρόλα**, η· το κύπελλο με το οποίο έπιναν νερό, [βεν. *cazzerola*].
- κατσαρόλ(ι)**, το· υποκ. της λ. *κατσαρόλα*.
- κατσάρουμα**, το· το αποτέλεσμα του *κατσαρώνου*.

- κάτσαρους**, ο· κατσιασμένος, κοντός, [κατσιάζου + -αρους].
- κατσαρώνου**· ρ., κατσάρουνα, -ουσα, κάνω κάτι κατσαρό, γονατίζω, λυγίζω από το βάρος, κατσάρουσι του γαδούρ(ι), [αρχ. ἀκανθηρός > κατσαρός].
- κάτσι**· κάθησε, πρ. του κάθουμι.
- κατσιά**, η· καθισιά, *σι μια κατσιά έφαγι όλουν τον τζέντζιρ(η)*· κάθισμα, φηγούρα στο χορό με σπάσιμο των ποδιών, *όταν χουρευούν σιργιάν(ι) δεν κάνουν κατσιές*, [κάθουμι > έκατσα].
- κατσιάζου**· ρ., κάτσιαζα, -σα, κατσιάζω, κάνω κάτι να συμπιεστεί, να καθίσει, να μην είναι αφράτο, να μείνει κοντό, *κάτσιασι του βαμπάκ(ι) στου μαξιλάρ(ι), δε λούσ(η)κα κι κάτσιασαν τα μαλλιά μ'*, [Λ.Αν. *κάτα*(=γάτα) > υποκ. *κατίν* > μσν. *κατσίν* > κατσιάζω, ** *κάθουμι* > *έκατσα* > *κατσιά*].
- κατσιάκς, κατσιάκου**· ο *γκιζγκιντζής, η γκιζγκιντζού*, το θηλ. χρησ. και ως *παρασούμ(ι)*, [τουρ. *kaşak*(=δραπέτης)].
- κατσιαμάκ(ι)**, το· γλύκισμα που γίνονταν από χυλό καλαμποκάλευρου και τρωγόταν με *πικμέζ(ι)*, αλλ. η *κατσιαμάκα*, [τουρ. *kaşamak*].
- κάτσιανους**, ο· μεγάλο ραβδί, απλό ή με *τζουνί* στην άκρη, με το οποίο κέντριζαν τα βόδια, πληθ. *κατσιανοί, ήλιους είναι δυο κατσιανοί ψηλά*, δεσ και *λιματήρ(ι)*, ** [τουρ. *kaşan*(=τρέχω να φύγω)].
- κατσιανουσίδηρου**, το· το σίδηρο που είναι στη μια άκρη του *κάτσιανου*, στην αντίθετη από το *τζουνί*, και το χρησιμοποιούσαν για να καθαρίζουν το *αλέτρι*, [κατσιαανους + αρχ. σίδηρος].
- κατσιαπλιάκς**, ο· υβρ. ο αντάρτης του Δημοκρατικού Στρατού στον Εμφύλιο πόλεμο της περιόδου 1946-49, [καşak(=δραπέτης) + *πλιάτσ(ι)κου*].
- κατσιβέλ(οι)**, οι· τσιγγάνοι, δεσ πρμ. 22, [ιταλ. *cativello*].
- κατσιγαρίζου**· ρ., γνωστό μόνο στον τύπο *κατσιγαρί(ει)ζς, ταλαιπωρώ, βασανίζω*, Νιγρ., δεσ Α.Θ. β', [κα + *τσιγαρίζου*].
- κατσ(ι)κάς**, ο· ο ιδιοκτήτης κοπαδιού κατσικιών, τοπων. Τερπνής, [κατσίκ(ι)].
- κατσίκ(ι)**, το· κατσίκι, επ. *κατσ(ι)κίτους, -(η), -ου*, υποκ. *κατσ(ι)κούδ(ι)*, [αλβ. *kats*].
- κατσ(ι)κόδρομους**, ο· κατσικόδρομος, μονοπάτι, στενός δρόμος στο βουνό.
- κάτσ(ι)μου**, το· το να κάθεται κάποιος πάνω σε κάτι, το τεμπέλιασμα, το *κατσιό, ούλου στου κάτσ(ι)μου είναι του μυαλό τ'*, [κατσιό].
- κατσιό**, το· καθισιό, ανάπαυση, αργία, *καλό είναι κι του κατσιό*, [κάθουμι > έκατσα].
- κατσιούλα**, η· χουχούλα, [ρουμ. *caciula* ή λατ. *casula* > μσν. *κασούλα*].
- κατσιρμάς**, ο· κάτι που ξέφυγε, λάθος, παιδί που γεννήθηκε άθελα, [κατσιρντάου].
- κατσιρντάου**, -ώ· ρ., *κατσιρντούσα, κατσιρτσα*, ξεφεύγω, αλλ. *ζικατσιρντάου*, [τουρ. *kaşırnak*(=φυγαδεύω)].
- κατσιτί**· καθίστε, πρ. του ρ. *κάθουμι*.
- καττύματα**, τα· σόλες παπουτσιών, [καττύω(=συρράπτω) > αρχ. *κάττυμα*].
- κατώ(ι)**, το· κατώγι, ισόγειο μέρος σπιτιού που χρησίμευε ως κελάρι, [αρχ. *κάτω* + *γαΐα* > μτγν. *κατώγαιον*].
- κατώφλιους**, ο· {-φλιους}, κατώφλι πόρτας, αλλ. το *κατώφλιου*, ο *παραστράτος*, πληθ. τα *κατώφλια*, [αρχ. *κάτω* + αρχ. ή *φλιᾶ*(=παραστάδα της θύρας) > μτγν. *καταφλιᾶ* (=πρόδομος) > μσν. *κατώφλιν*].
- Καυκάσιους, -σίνα**· Καυκάσιος, [Καύκασος].

- Καυκασιάγκαρους**, ο· μεγεθ. της λ. Καυκάσιος, [Καυκάσιος + *-άγκαρους*].
- καυτιρό πιπέρ(ι)**, το· κόκκινο *πιπέρ(ι)* φτιαγμένο από καυτερή πιπεριά.
- καφάσ(ι)**, το· 1. ξύλινο κιβώτιο για μεταφορά φρούτων, πλεχτό ξύλινο πλαίσιο που παλιότερα χώριζε το γυναικωνίτη της εκκλησίας, [τουρ. kafes].
2. κεφάλι, *μ' έφκι του καφάσ(ι)*, [τουρ. kafa(=κεφάλι)].
- καφάσουμα**, το· το καπάκωμα, (Νιγρ.), [*καφάσ(ι)*].
- καφιλίικ(ι)**, το· μπρίκι, σκευός για βράσιμο του καφέ, [τουρ. kahvelik].
- καφκί**, το· ποτήρι, *σιόλ(ι)*, *έχει το μάτι σαν καφκί το φρύδι σα γαϊτάνι*, (Ν.Π.γ' τρ. 424.3), [*καφκίσα*].
- καφκίτσα**, η· το φ. Καλεντούλα η φαρμακευτική, με κίτρινα άνθη, *μαρή καφκίτσα μ' ανοιχτιά κι κούπα μ' ...*, (δημ. τρ. 15.στ'), [αρχ. καύκη(=είδος ποτηριού)].
- καφτάν(ι)**, το· καφτάνι, μονοκόμματο ρούχο σαν φουστάνι, που το φορούσαν παλιότερα μικρά αγόρια και κορίτσια, [τουρ. kaftan].
- καφτάνου**, η· η γυναίκα που φορά *καφτάνια*, μτφ. η κακοντυμένη, [*καφτάν(ι)*].
- καψάλ(ι)**, το· το δ. ή το μέρος του δάσους που κήκε από πυρκαγιά, πληθ. τα *καψάλια* = μόνο τα δέντρα/οι θάμνοι που κήκαν επιφανειακά από πυρκαγιά, [αρχ. καύσις > μτγν. καυσαλίζ > μσν. καψαλίζω].
- καψίδ(ι)**, το· αυτό που δεν αναπτύχθηκε σωστά, που έμεινε κοντό, που *κήκε*, όπως σπαρτό, ζώο, παιδί, αλλά και το χωράφι στο οποίο δεν αναπτύσσονται κανονικά τα σπαρτά, *καψίδ(ι) είναι του χουράφ(ι) μας*, άλλ. η *καψίδα*, [αρχ. καίω > έκαψα].
- καψιδιάρς, -ρου, -ρκου**· αυτός που είναι *καψίδ(ι)*.
- καψιματιά**, η· ελαφρύ έγκωμα, μικρό κάψιμο, [*κάψ(ι)μου*].
- κάψ(ι)μου**, το· το αποτέλεσμα του *καίου*, το ίδιο και στα παιχνίδια, [αρχ. καίω > έκαψα > κάψιμο].
- καψου-**· *καψο-*, ως πρώτο συνθ. με τη σημ. της φτώχειας, της αναποδιάς, [δες *κάψ(ι)μου*].
- καψούδ(ι)**, το· στη Νιγρ. το κοντό, το μη αναπτυγμένο σωστά άτομο, [*καψίδ(ι)*].
- καψουχρονιά**, η· *καψοχροινιά*, ανάποδη χρονιά, χρονιά χωρίς παραγωγή, *έρμ(η) καψουχρονιά είχαμι φέτους*, [*καψου-* + *χρονιά*(< αρχ. χρόνος)].
- κβάρ(ι)**, το· κουβάρι, άλλ. *γκβάρ(ι)*, μεγεθ. *κβάρα/γκβάρα*, [μτγν. κόβαρος (= ζώφιο μαζεμένο σε σχήμα σφαίρας) > κωβάριον(= σφαίρα) > μσν. κουβάριον].
- κει**· επίρρ., εκεί, [αρχ. έκεϊ].
- κεία**· επίρρ., εκεί δα, να εκεί ακριβώς, *απού κεία πιρνούμι*, [κει + α 1].
- κειαπάν**· {κια-}, επίρρ., εκεί επάνω, [κειά + παν'].
- κειατέρα**· επίρρ., εκεί πέρα, [κειά + πέρα].
- κείασα**· επίρρ., εκεί δα, να εκεί, **[κειά + ίσα].
- κείθι**· επίρρ., εκείθε, προς τα εκεί, από εκεί, *κείθι μιριά θα πάου*, [αρχ. κείθι].
- κεικάτ**· επίρρ., εκεί κάτω.
- κειν**· εκείνο, εκείνα, κείνα, *κειν τα πιδούδια είναι θκα μ'*, [κείνους].
- κείνια**· εκείνη, να εκείνη, [αρχ. έκείνη + ια].
- κείνουια**· να εκείνο, να εκείνου(γεν. αρσ.), [κείνους/κείνου + ια].
- κείνους, -ν(η), -νου**· εκείνος, πληθ. *κείννοι*, {κείν-νοι}, δες *αυτνοί*, [αρχ. έκείνους].
- κέμκους, -κ(η)/-κια, -κου**· μεγάλος σε διαστάσεις, υπερμεγέθης, *κέμκου γαδούρ(ι)*, [τουρ. kem(=άσχημος) + *-κους*].

- κέπτσιους**, ο· η μέση, ο γοφός, στη Νιγρ. ο σβέρκος, [τουρ. *kerce*(=κουτάλα)].
- κ(η)ς, -κ(η)/-κια**· δεσ *-κους, -κς*.
- κια**· και, *κια τα δυο τα θέλου*, δεσ πρμ. 102, [αρχ. *καί, με αι > ια*, δεσ εισ. 4.2].
- κιαμέτ(ι)**, το· λ. για χαρακτηρισμό μεγάλης έντασης ή ποσότητας, *βρουχή κιαμέτ(ι)* = έντονη βροχή, *θύελλα, έκανι κιαμέτ(ι) βιο* = έκανε μεγάλη παραγωγή, [τουρ. *kiyamet*(=αναστάτωση, κοσμοχαλασιά)].
- κιαπουλές**· δεσ *απουλές, κιαπουσλές, πουλές*, **[κια + που + λές].
- κιαπουσλές**· ό,τι οι λ. *απουλές, κιαπουσλές, πουλές*, **[κια + όπους + λες].
- κιαρατάς**, ο· {κια-}, βρισιά με την έννοια του κακού, του ανάποδου, του δύστροπου, όχι όμως του απατημένου, δεσ δημ. τρ. 2.2, πρμ. 154, [αρχ. *κέρας > κέρατο > κερατάς, με αι > ια*, δεσ εισ. 4.2].
- κιαρατένιους, -νια, -νιου**· αυτός που έχει την ιδιότητα του *κιαρατά*, *αλλ. κιαρατέν-κους, -κ(η), -κου*, [κιαρατάς].
- κιαρχανατζής**, ο· βρισιά με την έννοια του κακού, του ανέντιμου ατόμου, όχι όμως του θαμώνα των πορνείων, [κιαρχανατζής].
- κιαυτός, -την, -το**· και αυτός, αυτός, *κιαυτός δεν ζέρ(ει) τι λέει*, δεσ *τιαυτός*, [αρχ. *καί + αρχ. αυτός*].
- κιβελές**, οι· είδος υποδημάτων, *αλλ. οι κiousιλέςις, «βγάλε Ρούσα μ' τα παπούτσια σου και βάλε κιβελές*, (Ν.Π.γ' τρ. 365.6), [τουρ. *kevel* (= γούνα από δέρμα προβάτου)].
- κιβούρ(ι)**, το· κιβούρι, φέρετρο, μπαούλο, [μτγν. *κιβούριον > μσν. κιβούρι(ο)ν*].
- Κιζιλί**, το· το παλιό όνομα του χωριού Ορέσκεια, [Μ.Τ. *kizilli*].
- κιζλάτσ(ι)**, το· το χωράφι που κρατά νερό και σφίγγει το χώμα, δεσ και *καϊνιάκ(ι)*, [τουρ. *kizilağas*(= σκλήθρα)].
- κιμάς**, ο· {κι-ι-}, *κιμάς*, [τουρ. *kiyma*(=αυτό που έχει κοπεί, τεμάχισμα)].
- κικές**, ο· τραυλός, [τουρ. *keke*].
- κικιρίκια**, τα· ψημένα με το κέλυφος φυστίκια, [τουρ. *kikirlamak*(=τραγανός)].
- κικιρίκου**· η φωνή του κόκορα, *αλλ. κουκουρίκου*, [αρχ. *κίκιρορος*(=κόκορας)].
- κιλάηδημα**, το· κελάηδημα, [αρχ. *κελαδέω > κελαιδώ > κελάηδημα*].
- κιλαρτζής**, ο· ο υπεύθυνος για το κελάρι στο γάμο, [λατ. *cellarium > κελάρι + -τζής*].
- κι λέου**· φρ. για τη διόρθωση λεκτικού λάθους, *πήγαμι την Τρίτ(η), όχι(ι)-όχ(ι) κι λέου την Τιτάρτ(η)*.
- κιλίμ(ι)**, το· χαλί υφαντό στον αργαλειό, *κιλίμ(ι) καλλιγραφένιου*, [τουρ. *kilim*].
- κίλκας**, ο· δεσ *κύλκας*.
- κιλό**, το· δεσ *κοιλό*.
- κιλότα**, η· παντελόνι στενό κάτω από το γόνατο, που τα ποδονάρια του έκλειναν με κουμπιά, [γαλλ. *culotte*].
- κιμέρ(ι)**, το· τμήμα του ξύλινου αρότρου, της *κουντούρας*, πάνω στο οποίο προσαρμολόταν το νύ και η *αλιτρόχειρ(η)*, *αλλ. το κιομέρ(ι)*.
- κιμπάπ(ι)**, το· κομμάτι χοιρινού κρέατος που πήγαιναν σε συγγενείς και φίλους ως δώρο, όταν έσφαζαν το γουρούνι τα Χριστούγεννα, [τουρ. *kebab*].
- κινεδάκ(ι)**, το· λεπτή λωρίδα κεντήματος την οποία έραβαν στα περιθώρια από *ασπρουκέντια*, *σεντόνια κλπ.*, **[κεντίδι + κ. κατ. -άκι > (κεντιδάκι > κιντεδάκι) > κινεδάκ(ι), με αποβολή του «τ»].

- κινέφ(ι)**, το· χαρακτηρισμός κακότροπου, κακοήθους, συμφεροντολόγου ατόμου, (Νιγρ.), [τουρ. kenef(=αποχωρητήριο)].
- κιντίδια**, τα· κεντήματα, [κιντώ].
- κιντρίδ(ι)**, το· το κεντρί της μέλισσας, [αρχ. κέντρον > μγν. κεντρίον > κεντρί].
- κίντσα**· αόρ. του ρ. κνω, κίνησα, ξεκίνησα, δεσ δημ. τρ. 2.3.
- κιντώ**· ρ., κιντούσα, κέντσα, κινήθηκα, κεντώ, κάνω σχέδια με κλωστές σε ύφασμα, [αρχ. κεντέω].
- κινώνου**· ρ., κένουνα, κένουσα, κινώθηκα, κενώνω, βάζω το φαγητό από την κατσαρόλα στα πιάτα, άντι, κινώθηκα του φαΐ, [κενός > αρχ. κενόω].
- κιόρ(η)ς**· τυφλός, αλλοίθωρος, αυτός που δε βλέπει καλά, αλλ. κιόρκους, -κ(η), -κου, άνοιξι τα κιόρκα σ' = άνοιξε τα τυφλά μάτια σου, [τουρ. köğ (=τυφλός)].
- κιούγκ(ι)**, το· πήλινος σωλήνας για υπόγεια μεταφορά νερού, αλλ. τιούγκ(ι), [τουρ. künk].
- κιουμέρ(ι)**, το· κεμέρι, δερμάτινο πορτοφόλι που φύλαγαν στο ζνάρ(ι), σωρός, ένα κιουμέρ(ι) ζύλα, [τουρ. kemer(=ζώνη, θόλος)].
- κιουπέγκ(ι)**, το· πρόσθετο παραθυρόφυλλο, που κάλυπτε τα τζάμια των καταστημάτων, ρολό από λαμαρίνα για τον ίδιο λόγο, [τουρ. kerepk].
- κιουπέκ(ι)**, το· λ. που χρησ. μόνο ως βρισιά, [τουρ. körek(=σκύλος)].
- κιουσέμ(ι)**, το· κεσέμι, το πρώτο πρόβατο στο κοπάδι, [τουρ. kösem].
- κιουσές**, ο· γωνία, επ. κιουσιλίθκους, -(η), -ου, κιουσιλίθκ(η) καρφίτσα, [τουρ. köse].
- κιουσιλέδεις**, οι· υποδήματα που έμοιαζαν με τσιαρβούλια· δένονταν με σκάρια, δεν είχαν σόλα, είχαν όμως στο πάνω μέρος ένα καπάκ(ι), κάτι σαν φόντι όπως έχουν τα κοινά παπούτσια, αλλ. κιουσιλέδεις, [τουρ. kösele(= δέρμα, σόλα, πέλημα)].
- κιουσπέτ(ι)**, το· δεσ κιουπέτ(ι).
- κιουστέκια**, τα· μιάντες που έδεναν τα μπρος με τα πίσω πόδια στα νεαρά άλογα, για να μάθουν αραβάν(ι), [τουρ. köstek(=δεσμός)].
- κιουτεύου**· ρ., κιότιβα, κιότιψα, δειλιάζω, φοβούμαι, δεν τολμώ, [κιουτής].
- κιουτής**, -τίσσα, -τίδκου· δειλός, αυτός που κιουτεύει, αλλ. κιουτιούκς/κιουτλής, [τουρ. kötü].
- κιουτιούκς**, -κσα· ξεροκέφαλος, αγύριστο κεφάλι, πληθ. και τα κιουτιούκια, φνοι στον μαχαλά τ'ς έχουν κάπ(ι) κιουτιούκια, κάτσι καλά = ... έχουν αγύριστα κεφάλια, δεσ και κιουτής, [τουρ. kötü(=άθλιος, αχρείος) + -κς].
- κιουτλής**, -λού, -τλίθκου· ο κιουτής.
- κιουτσούκ ουρτά**· τρίτη κατηγορία πάλης στα πανηγύρια, δεσ και μπουιούκ ουρτά, [τουρ. küçük(=χαμηλός) + orta(=μέσος)].
- κιούφ(ι)**, το· ασθένεια του καπνού (ευρωτίαση) που εκδηλώνεται με άσπρισμα, σαν μούχλιασμα των φύλλων, [τουρ. küf(=μούχλα)].
- κιουφτές**, ο· κεφτές, αλλ. κιφτές, [αρχ. κόπτω > βυζ. κοφτόν κρέας > τουρ. köfte].
- κιραμδάρ(η)ς**, ο· κεραμοποιός, [κιραμίδα].
- κιραμδαριό**, το· κεραμιδαριό, κεραμοποιείο, [κιραμίδα].
- κιραμδούδα**, η· μικρή κεραμίδα, κομμάτι από σπασμένη κεραμίδα, αλλ. το κιραμδούδ(ι), [κιραμίδα].
- κιραμίδα**, η· κομμάτι από σπασμένο κεραμίδι, στοιχείο διάφορων παιχνιδιών, όπως τσίβους κά., [αρχ. κεραμίζ].

κ(ι')ραντίδια, τα· αλλ. τα *κουραντίδια*.

κιρασιά 1, η· το κέρασμα, *μια κιρασιά κι γιόμουσι του τραπέζι(ι)*, [κιρνώ].

κιρασιά 2, η· το δ. κερασιά, [αρχ. κέρασος > μγν. κερασέα].

κιρατσούδα, η· αγριοχόρταρο, πολύ μικρή παπαρούνα με μικρά κίτρινα λουλούδια, που έβγαине την άνοιξη μέσα στα *χασίλια*, δεξ ομόηχη λ. *κυρατσούδα*, **[τουρ. kirtas(=ακαλλιέργητο χωράφι)].

κ(ι')ρ(ι), το· νυχτερινό βόσκημα για μεγάλα ζώα, άλογα, μουλάρια κλπ., σε μια συγκεκριμένη τοποθεσία, γεγονός που το διαφοροποιούσε από τον *σκάρο*, *πόπι θα πάμι στου κ(ι')ρ(ι)*, [τουρ. kir(=εξοχή)].

κ(ι')ρι-κ(ι')ρι πλάκα· παιχν. κοριτσιών, που παιζόταν στην αρχή όπως το *περνά-περνά η μέλισσα* και στη συνέχεια κατέληγε σε μια μορφή διελκυστίνας χωρίς σχοινί, δεξ και *δύναμη(η)*, **[τουρ. kirik(=σπάζω) + μσν. πλάκα(< αρχ. πλάξ)].

κίρισματα, τα· τα σκοινιά που χρησιμοποιούσαν ως ηνία στο αλέτρι όταν όργωναν με βόδια, δεξ και *στέγκις*, [τουρ. kiris (= χορδή)].

κιρκάπ, το· είδος λαβής στο πάλεμα, με τα χέρια κάτω από τις μασχάλες και πάνω από το σβέρκο του αντίπαλου, [τουρ. kir(=όνειδος) + kap(=περιτυλίσσω), σε ελ. μετ. οδονηρή λαβή].

κιρκελίζου· ρ., δεξ *καρκελίζου*.

κιρκινέζ(ι), το· είδος γερακιού, που μπορεί και πετά σε ένα σταθερό σημείο, Falco naumanni, [ίσως από ελλ. κίρκος > τουρ. kerkenez].

κιρμάς, ο· χοντροαλεσμένο σιτάρι/κριθάρι/καλαμπόκι για ζωοτροφή, αλλ. ο *γιαρμάς*, [τουρ. kirma].

κιρνώ· ρ., *κιρνούσα*, *κέρασα*, *κιράσ(η)κα*, *κερνώ*, *στου γάμου όλνοι κιρνιούνταν*, [αρχ. κιρνῶ].

κιρός, ο· καιρός, χρονική περίοδος, *έναν κιρό κι ένα ζαμάν(ι)*, δεξ πρμ. 172, πρμ. φρ. 53, 103, 155 και λ.γ. 4, [αρχ. καιρός].

κ(ι')ρτζιους, **κ(ι')ρτσιους**, ο· ο ψαρομάλλης, μτφ. ο κουτός, ο *μπουνταλάς*, αυτός που δεν είναι σε θέση να κάνει τίποτε άλλο από το να πηγαίνει στο *κ(ι')ρ(ι)*, [τουρ. kir(=ψαρής, ψαρομάλλης)].

κιρχανάς, ο· πορνείο, παλιόσπιτο, δεξ Ν.Π.γ' τρ. 2.0, [τουρ. kerhane(=πορνείο)].

κιρχανατζής, ο· για σημ. δεξ *κιρχανατζής*, [κιρχανάς + -τζής].

κισιλέδ(ι), οι· αλλ. οι *κισιλέδ(ι)*, *παίρνει και βάζει τ' άρματα*, *βάζει κι τ'ς κισιλέδ(ι)*, (Ν.Π.γ' τρ. 531.0).

κ(ι')σίρς, **-ρου**, **-ρκου**· στείρος, [τουρ. kisir(=στείρος)].

κισπέτ(ι), το· κολλητό πέτσινο παντελόνι, που φορούν οι παλαιστές στα πανηγύρια, [τουρ. kispet].

κίστα· λ. γνωστή από τη φρ. *κι κίστα κι μόστα*, που σε ελ. μετ. σημ. και έτσι και αλλιώς ή ένα και το αυτό (Νιγρ.), δεξ και *μόστα*, [τουρ. kistas(=μετρώ, κριτήριο)].

κ(ι')στί, το· το ύφασμα που έβαζαν στον ώμο οι γυναίκες, για να ακουμπούν τις στάμνες, όταν τις κουβαλούσαν γεμάτες, **[τουρ. kesit(=πλάγια όψη)].

κισύ· κλητ. επιφ., βρε, ρε, *μαρή, κισύ Λιονίδα δεν ακούς*; **[από τη φρ. και εσύ].

κιτάπ(ι), το· κιτάπι, κατάστιχο, [εβρ. λ. > араβ. kitap].

κιτιρνάδα, η· αλλ. η *κιτιρνάδα*.

κίτιρνους, **-ν(η)**, **-νου**· κίτρινος, [αρχ. κίτρινος, και μετάθεση του ρ].

- κιτρινάδα**, η· το κίτρινο χρώμα του προσώπου, ο ίκτερος, η χρυσή, [αρχ. κίτρινος].
- κίτσα**, η· μέτωπο, *έφαϊ μια στην κίτσα, πάρτουν κατ·* αλλού είναι η άσπρη τούφα μαλλιών κοντά στο μέτωπο, και από την τούφα στο μέτωπο συνεκδοχικά το μέτωπο, ***[αρχ. κίττα/ κίτσα (= το πουλί κίτσα) > κίτσα, η κίτσα έχει άσπρες τούφες φτερών, (όπως πίττα > πίτσα)].*
- κιτσές**, ο· συμπιεσμένο/κατσιασμένο μαλλί, *λουστούς γιατί τα μαλλιά σ' γίνκαν κιτσές*, [τουρ. κεζε(=ύφασμα από συμπιεσμένα μαλλιά για κατασκευή καπέλων)].
- κιφαλάρ(ι)**, το· το κεντρικό μέρος της ρόδας του κάρου, που γινόταν κυρίως από *πουρναρίσιου ξύλου*, πάνω στο οποίο στηρίζονταν τα *παρμάκια* και η *πουρειά*· η μπορντούρα στα υφαντά κιλίμια και σινδόνια, [κιφάλ(ι) + -άρ(ι)].
- κιφαλάς, -λού, -λάθκου**· κεφάλας, χοντροκέφαλος, πεισματάρης, *αλλ. κιφαλάς, -λου*, [κιφάλ(ι)].
- κιφάλ(ι)**, το· κεφάλι, η μία άκρη σε ορισμένα παιχνίδια-κατασκευές, όπως στο *πλιούκ(ι)*, στη *σβούρα* κλπ., [αρχ. κεφαλή > μτγν. καφάλιον > μσν. κεφάλιν].
- κιφτές**, ο· δες *κιουφτές*.
- κιχαϊάς**, ο· {-χα-ιάς}, *κεχαγιας*, ο ιδιοκτήτης κοπαδιού από πρόβατα ή κατσίκια, δες πρμ. φρ. 69, [τουρ. kâhya].
- κιχρί**, το· κεχρί, δες και *τιχρί*, [αρχ. κέγχρος > υποκ. κεγχρίον].
- κιχέδισ**, οι· μεταλλικά ελάσματα στο μπροστινό σύστημα του κάρου· προσαρμόζονταν πάνω στον κεντρικό ξύλινο άξονα, τη *νουρά*, σχηματίζοντας κατακόρυφη γωνία, συνδεόταν το ένα με το *γιαστίκ(ι)*, το άλλο με το *μπαρτζίκ(ι)* και εξασφάλιζαν την κατακόρυφη θέση όλου του μπροστινού συστήματος, [τουρ. κερζε(= είδος λαβής στην πάλη)].
- κλα**· μεγεθ. κατ., π.χ. *χειράκλα*, δες και *-καλα*.
- κλαδί**, το· 1. όνομα για διάφορα είδη φυλλοβόλου δρυός, που ανήκουν στο γένος *Quercus*, κ. βαλανιδιά, *αλλ. μισιές*. 2. γενικά το βουνό, *βγήκαμι στον κλαδί* = βγήκαμε στο βουνό αντάρτες, *επ. καδίσιους, -σια, -σιου*, υποκ. το *κλαδούδ(ι)*, [αρχ. κλάδος].
- κλαδίσιους, -σια, -σιου**· δρύινος, αυτός που είναι φτιαγμένος από *κλαδί*.
- κλαδιοτήρ(ι)**, το· εργαλείο για κλάδεμα σε διάφορα σχήματα ανάλογα με τη χρήση, (*αμπέλι, παλιουριές* κá.), [αρχ. κλάδος > κλαδεύω].
- κλαίνουμι**· ρ., *κλαίνουμαν, κλάθκα*, μέλλ. θα *κλαθώ*, γίνομαι *κουλός/κλος*, μτφ. *πίνουμι* από την ακινησία, *κλάθκα όλ(η) μέρα στον παστάλ(ι)*, [αρχ. κυλλαίνω(= στραβώνω, γίνομαι κουλός)].
- κλαίου**· ρ., *έκλιγα/έκλια, έκλαπα, κλάφκα*, κλαίω, *κλαίουμι* = παραπονιέμαι, *μην κλαίσι, δε σι παίρνου τίπουτα*, πρ. *κλαί, κλαί(ι)τι/κλαίτι, κλάψι, κλάψτι, κλαφτούς*, [αρχ. κλαίω].
- κλάκα**, η· μαντήλα από άσπρο πανί για το σκέπασμα του κεφαλιού το καλοκαίρι, που το έδεναν πάνω από το καπέλο, [γαλλ. *claque*(=είδος καπέλου)].
- κλάου**· ρ., *κλούσα, έκλεισα, κλείσ(η)κα*, κλείνω, σφαλώ, *δεν κλας τ' σόμπα λέου γω*; δες και *κλείνου*, [αρχ. κλείω].
- κλάπα**, η· πρόσθετο κομμάτι σανιδιού, που καρφώνεται δίπλα σε σπαμένο καδρόνι ή σανίδι, για την επανένωσή τους, *νάρθηκας για κατάγματα*, [*λατ. *clava* > μτγν. κλάπα (=ξύλινο πέδιλο)].

- κλαπάτσα**, η· η ασθένεια διστομίαση στα πρόβατα, [βλαχ. galbeatsa].
- κλαριντζής**, ο· οργανοπαίκτης κλαρίνου, [ιταλ. clarino > κλαρίνο + -τζής].
- κλαφ-κλουφ**· λ. που αποδίδει το γαύγισμα του σκύλου, όταν κυνηγά θήραμα, [δες και αρχ. κλαγγή(=ήχος από γαύγισμα σκυλιών)].
- κλαφνίζου**· ρ., κλάφνιζα, -ισα, για σκύλο, γαβγίζω κυνηγώντας θήραμα, ουσ. κλάφνισμα, [κλαφ-κλουφ].
- κλάψα**, η· η κ. σημ., ασθένεια των μικρών παιδιών με πολύ κλάμα, [κλαίου].
- κλειδαριά**, η· {-ριά}, κλειδαριά, κλειδωνιά, [κλειδί].
- κλειδαρούδα**, η· μικρή κλειδαριά, δες δ.δ. 3. α', [κλειδαριά].
- κλειδί**, το· παιχν.-όργανο για μικροεκρήξεις, παρόμοιο με το πατλάκ(ι), στο οποίο χρησιμοποιείται αντί για βολίδα ένα κλειδί, ως υποδοχή για το εκρηκτικό, [κλείς > αρχ. κλειδίον].
- κλειδουμα**, το· η ενέργεια του κλειδώνου, ορολογία του παιχνιδιού αμπάρ(ι) για το κλείσιμο των ποδιών γύρω από σώμα συμπαίκτη, [κλειδώνου].
- κλειδουμάχιρου**, το· μαχαίρι που η λάμα του διπλώνει μέσα στη λαβή, αλλ. σκλιβουμάχιρου, δες κουλουκουτρώντς και τσικούδ(ι), [κλειδί + αρχ. μαχαίριον].
- κλειδουσ(η)**, η· κλειδωση, καμπή στο σχεδιάσμα του παιχνιδιού φιδούδ(ι), πληθ. οι κλειδώσεις, [κλείς > αρχ. κλειδίον > μτγν. κλειδῶ > μτγν. κλειδωσις].
- κλειδουστουμνιάζου**· ρ., κλειδουστόμνιαζα, -στόμνιασα, δεν ανοίγει το στόμα μου από παθολογικά αίτια, ουσ. το κλειδουστόμνιασμα, [κλειδί + αρχ. στόμα].
- κλειδώνου**· ρ. κλειδουνα, κλειδουσα, κλειδώνω, μπλέκω τα άκρα των ποδιών μου και τυλίγω κάτι, π.χ. έναν συμπαίκτη σε παιχνίδι· δες και κληδώνου, (σημασιολογική και γραμματική διολίσθηση), [αρχ. κλείς > μτγν. κλειδῶ > κλειδώνω].
- κλειδώσεις**, οι· δες κλειδουσ(η).
- κλείνου**· ρ., έκλεινα, έκλεισα, κλείσ(η)κα, κλείνω, σφαλῶ, κάνω τη μάνα στο παιχν. κλείνους, ποιος κλείν(ει); [αρχ. κλείω].
- κλείνους**, ο· το γνωστό παιχν. κρυφτό, αλλ. σφίγγους, (Νιγρ.)· ήταν η αρχ. άποδιδρασκίνδα, δραπετίνδα, κρυπτίνδα, δες και π., [κλείνου].
- κλειτς**· λ. που αποδίδει το κλειδώμα, κλειτς κλειτς κλειδαρούδα, δες κλειτσινάρια και δ.δ. 3. α', [αρχ. κλείς].
- κλειτσινάρια**, τα· λ. που λέγεται μόνο στο τραγ. του παιχν. τσιουμ τσιουμ του λιφτό·πό 'χ(ει) ανώια κι κατώια, κι κλειδιά κι κλειτσινάρια π' ανιβαίνουν τα πιτνιάρια·πιθανώς σημ. όργανα για κλείσιμο, **[αρχ. κλείς και επίδρ. της λ. πιτνιάρια].
- κλέφτις, κλέφτις**, οι· αλλ. το παιχν. τούλα λασίτι, [κλέφτις].
- κλέφτις**, ο· κλέφτης, πληθ. κλέφτις/κλέφτις, [αρχ. κλέπτης > κλέφτις].
- κλήδουνας**, ο· το φυτό αγράμπελη, έθιμο τ' Αϊ-Γιαννιού στις 24 Ιουνίου, κατάλοιπο ειδωλολατρικών εθίμων. Στη Νιγρ. κλήδουνα τις βρύσες, τις πόρτες και τα πηγάδια, τα στόλιζαν δηλαδή με τον κλήδουνα, έλεγαν ευχές και τραγούδια, πηδούσαν πάνω από φωτιές που άναβαν σε κεντρικά σημεία της πόλης. Στην Τερπνή έδεναν με κλήδουνα και τη μέση τους για μην τους πονά στο θέρισμα. Στο έθιμο δεν είχε μαντέματα. Μαντέματα διασώθηκαν στο ομώνυμο έθιμο του Δημητρισίου και στο επίσης ομώνυμο παιχνίδι της Νικόκλειας, [αρχ. ή κληδών(=μαντικός ήχος)].
- κληδώνου**· ρ., κλήδουνα, -σα, στολίζω κάτι με τον κλήδουνα, δες και κλειδώνου.
- κλήμα**, το· κληματαριά μέσα στην αυλή του σπιτιού, που απλωνόταν πάνω σε ορι-

ζόντια ξύλα και σε αρκετό ύψος, ώστε να κυκλοφορούν ελεύθερα άνθρωποι, ζώα, φορτία, [αρχ. κλήμα].

κλημαστάρια, τα· *πανουστάφλα*, που κόβονταν μαζί με ένα κομμάτι κληματόβεργα και τα κρεμούσαν στο *κατώ(ι)*, για να ωριμάσουν και να διατηρηθούν· τα σταφύλια στο *κλήμα* της αυλής, που χωρίς να κοπούν τα έβαζαν σε σακούλες, για να διατηρηθούν μέχρι το χειμώνα, *τα κλημαστάρια μας κράτσαν μέχρι τα Δουδικάμυρα*, [αρχ. κλήμα και επίδρ. του μτγν. κρεμαστάριον].

κληματσίδα, η· κλήμα αναρριχημένο πάνω σε δέντρο, κληματόβεργα, *μι κληματσίδις θ' ανάψου του φουρνούδ(ι)*, [αρχ. κληματίς].

κλικ(ι), το· 1. ειδικό ψωμί που πήγαιναν το Πάσχα σε πρόσωπα που όφειλαν σεβασμό, π.χ. στο *νούνο*, στη μάνα, ή το πήγαιναν δώρο στο γάμο· το πήγαινε ο κουμπάρος στη νύφη, όταν πήγαιναν να την πάρουν για την εκκλησία· η νύφη το έσπαζε σε δυο ίσα κομμάτια και τα έδινε στη μάνα της και την πεθερά της, στη συνέχεια το μοιράζονταν τα κορίτσια και το βράδυ έβαζαν τα κομμάτια του στο μαξιλάρι τους για να ονειρευτούν τον άντρα που θα έπαιρναν· το ζύμωναν με μαγιά, όπως το ψωμί, μετά το πλάσιμο το έβαζαν σε ταψί, το διακοσμούσαν με διάφορα σχέδια και το έψηναν στο φούρνο πάνω σε μια πυροστιά, έχοντας από κάτω του αναμμένα κάρβουνα. 2. δερμάτινη χοντρή κουλούρα που προσαρμοζόταν στο λαιμό αλόγου (μουλαριού, γαϊδάρου) και πάνω του δενόταν με αλυσίδες το αλέτρι ή το κάρο, *αλλ. χαμούτ(ι)*, [αρχ. κόλλιξ > κολίκιον > μσν. κουλίκιν].

κλικούδ(ι), το· μικρό ψωμάκι· τα *κλικούδια* τα πρόσφεραν στα μνημόσυνα με τα κόλλυβα ή το έφτιαχναν ειδικά για τα μικρά παιδιά της οικογένειας, [*κλικ(ι)* 1].

κλ(ι)τς· αποδίδει τον ήχο της κατάποσης, όπως οι λ. *γκλάκ, γκλικ-γκλικ*, [ηχοπ. λ.].

κλιφτίνα, η· μεγάλος κλέφτης, επιτήδειος κλέφτης, [*κλεφτς* + *-ίνα*].

κλιφτούδ(ι), το· μικρός στην ηλικία κλέφτης, [*κλέφτς* + *-ούδ(ι)*].

κλος, κλια, κλο· κουλός, ανάπηρος στα χέρια ή στα πόδια, [αρχ. κυλλός].

κλουθουγυρίζου· ρ., *κλουθουγύρζα, -ρσα, -ρίσ(η)κα*, κλωθογυρίζω, [αρχ. κλώθω + *γυρίζου*].

κλουθουγυρνάου· ρ., *κλουθουγυρνούσα, -γύρσα, -γυρίσ(η)κα*, κλωθογυρίζω, τυλίγω γύρω-γύρω, *κλουθουγυρίσκι του καπνό* = μαράθηκε ο καπνός και τυλίχτηκαν τα φύλλα του στις ρίζες, [αρχ. κλώθω + *γυρνάου*].

κλουκ-κλουκ· αποδίδει τον ήχο που ακούγεται στο κούνημα μισογεμάτου μπουκαλιού.

κλουκουνάου· ρ., *κλουκούντζα/-νούσα, κλουκούνιζα*, δεξ *κλουκουτάου*.

κλουκουτάου· ρ., *κλουκουτούσα, κλουκούτσα*, ανακινώ το υγρό μέσα στο δοχείο, μέλλ. *θα κλουκουτίζου, κλουκούτιζτου λίγου του μπουκάλ(ι)*, *αλλ. κλουκουνάου/κλουκουτίζου*, ουσ. το *κλουκούτ(η)μα*, *[κλουκ-κλουκ].

κλουκουτίζου· ρ., παρ. *κλουκούτζα*, ουσ. το *κλουκούτζμα*, λοιπά δεξ *κλουκουτάου*.

κλουσάου, -ώ· ρ., *κλουσούσα, κλώσησα, κλουσήθκα*, κλωσώ, εκκολάπτω, πρ. *κλώσα, δεν κλουσά η ρημάδα*, [αρχ. κώσσω > μσν. κλωσσῶ].

κλουσαριά, η· {-ριά}, η κλώσα· *δώσι μας τα πέντι αβγά, κράτα συ την κλουσαριά*, (δημ. τρ. 14.4), [*κλουσάου*].

κλούτσα, η· λυγισμένο σύρμα σε σχήμα Π με λαβή, για να κυλούν το *στιφάν(ι)* στο ομώνυμο παιχνίδι· άγγιστρο για να κρεμούν τα *σαντάλια*, μικρό διχαλωτό ξύλο ως

εξάρτημα στο παιχν. *λάστιχα*: κακογραμμένο γράμμα, *τι κλούτσες είναι φτες στο τυράδιου σ'*; ξύλινο άγγιστρο για να σφίγγουν τα δεμάτια στο κάρο, που λειτουργούσε ως πολλαπλασιαστής δύναμης, όπως και η τροχαλία, [1. **συμφ. των λ. αρχ. κλοιός(<κλειώ) + γκλίτσα. 2. (Π.Κ.) ίσως μέσα από το σλ. ključ (=κλειδαριά)].

κλουτσάου, -ώ: ρ., *κλουτσούσα, κλότσησα/κλότσα, κλοτσώ*, πρ. *κλότσα*, ουσ. *κλουτσίά, λίγου τουν κλότσα, πάει του πουδάρι μ' κλότσα τουν μι σι πάρι(ει) τουν αέρα*, [ιταλ. calcio(=λάκτισμα) > μσν. κλότσος > κλουτσάου].

κλουτσίαζου: ρ., *κλούτσιαζα, -τσιασα*, γίνομαι σαν *κλούτσα*, παθαίνω δυσκαμψία, δυσκολεύομαι στο βάδισμα επειδή οι αρθρώσεις των ποδιών μου χάνουν προσωρινά την ευκαμψία τους ή παραμένουν σε κάμψη, [*κλούτσα*].

κλούφ(ι), το· η θήκη του μαξιλαριού που περιέχει το βαμβάκι, όχι η μαξιλαροθήκη, [κέλυφος > αρχ. κελύφιον].

κλόχειρους,-ρ(η), -ρου: ανάπηρος σε ένα/δυο χέρια, κουλοχέρης, [*κλός + χέρ(ι)*].

κλώθου: ρ., *έκλουθα, έκλουσα, κλώσ(η)κα, κλώθω, γνέθω, τυλίγω γύρω από κάτι, κλώσ(η)κι του καπνό = μαράθηκαν τα φύλλα του καπνού και τυλίχτηκαν στη ρίζα*, ουσ. το *κλώσ(ι)μου*, [αρχ. κλώθω].

κλω-κλω: σιγά-σιγά, όπως η κλώσσα, *όπως πααίνς κλω-κλω, θα βραδιαστείς*.

κλώσα: κλώσησε, πρ. του *κλουσάου*.

κλώσ(η)μα, το· κλώσημα, επώαση, [*κλουσάου*].

κλώσ(ι)μου, το· κλώσιμο, η μετατροπή του μαλλιού ή του βαμβακιού σε κλωστή, κυρίως στο *τσικρίκ(ι)* με το *αδράχτ(ι)* και λιγότερο με τη ρόκα· η σειρά από το *κλώσ(ι)μου* μέχρι τη χρήση ήταν *αδράχτ(ι), τλιγάδ(ι), ανέμ(η)* και *κβάρ(ι)* για πλέξιμο ή *καλαμίδ(ι)* για στημόνι και ύφανση, [*κλώθου*].

κλώτσα: κλώτησε, πρ. ή αόρ. του *κλουτσάου*.

κμάσ(ι), το· στη Νιγρ. το *κουμάσ(ι)*.

κμούμι: ρ., *κμούμαν, κμήθκα*, κοιμούμαι, πρ. *κμοιθούς/κοιμθούς*, αλλ. *κοιμούμι*.

κνα, η· δεσ *ουκνά*, η χένα, βαφική ουσία που βγαίνει από το φυτό λαουσονία ή άοπλος, πληθ. οι *κνες*, [αραβ. henna > χένα > *κνά*].

κνάβ(ι), το· κουνάβι, είναι γνωστά τα είδη· 1. το *βρουμουκούναβου*, Martes foina, 2. το *σαμσάρ(ι)*, που έχει αξία το δέρμα του, martes zibelina, [σλ. kuna].

κναλί, το· το χρώμα της χένας, της *κνα*, [τουρ. kinali(= βαμμένος με χρώμα χένας)].

κνάου: ρ., για αρ. χρ. και λουπά δεσ *κνω* 2.

κνάπ(ι), το· σπάγκος, λεπτό σχοινί για το αρμάθιασμα και το στέγνωμα του καπνού, **[αρχ. κνάπτω(=λαναρίζω μαλλιά, ετοιμάζω για κλώσιμο τα μαλλιά), από όπου πιθανώς προέρχεται η τουρ. λ. kinnar(=σπάγκος)].

κνες, οι· δεσ *κνα, ουκνά*.

κνεύου: ρ., *κούνιβα, κούνιψα*, οκνεύω, βαριέμαι, τεμπελιάζω, *άσι μι, δεν έρχουμι γιατί κνεύου*, [αρχ. όκνέω].

κνια, η· τεμπελιά, βαρεμάρα, [*κνεύου*].

κνιούμι: ρ., κουνιέμαι, δεσ πρμ. 176 και 256, δεσ και ρ. *κνω* 2.

κνούπ(ι), το· κουνούπι, μτφ. χρησ. όπως η λ. σκνίπα για να περιγραφεί δυνατό μεθύσι, *είνι κνούπ(ι) = είναι πολύ μεθυσμένος*, [αρχ. κώνωψ > μτγν. κωνούπιον > μσν. κουνούπιν].

- κνω 1**· ρ., *κνούσα, κίνισα/κίντσα*, κινώ, εκκινώ, ξεκινώ, πρ. *κίνα, κνάτι, κίντσι, κνίστσι, Γιώργη θα κνί(ει)ς ή κόμα; κίνισι/(κίντσι κίντσι) κι ου Τζιουτζιά μας*, (δημ. τραγ. 3), δεξ δ.δ. 1 στχ. 18, [αρχ. κινῶ].
- κνω 2**· ρ., *κνούσα, κούντσα, κνήθκα*, κουνώ, ταλαντεύω, μετακινώ, *του κνω να μην κλαίει, τι του κνας; θα σι πέσ(ει)*, παθ. *κνιούμι, κνιούμαν μέχρι που ζαλίσκα*, πρ. *κούννα, κνάτι, κούντσι/κνίσι, κνίστι, κουνθούς, κνιθούς, αλλ. κουνάου, κνάου*, [αρχ. κινέω > μσν. κουνῶ].
- κόβου**· ρ., *έκουβα, έκουσα, κόπκα*, κόβω, διαμορφώνω, σχηματίζω, συναντώ υπό γωνία· *έκουσαν τα αίματα μ' = ξεπιάστηκα μετά την αδράνεια του χειμώνα, μι κόβ(ει) = είμαι έξυπνος, ι! να σι κόψ(ει), που θα μι πεις μένα = δεν είσαι σε θέση να καταλάβεις για να μου πεις εμένα, έχω να κόψου σαντάλια, έκουσα ένα δέμα ούτσια, έκουσαμι χίλια πλιθιά, μ' έκουσι του φίδ(ι) του δρόμου, κομμένου χουράφ(ι) = οργωμένο χωράφι, αλλ. κόφτου*, δεξ πρμ. 152, 166, 207, 344, πρμ. φρ. 70 και 71, [αρχ. κόπτω].
- κόγκαλ(η)**, η· το φ. Αγρόστεμμα το γίθαγο, κ. γόγκολη, αγριοκουκιά, κόκολη, ζιζάνιο του σταριού με άνθη σε χρώμα βιολέ ή ζωηρό κόκκινο, με μαύρους σπόρους, που προκαλούν δηλητηρίαση, *του στιάρ(ι) μι κόγκαλ(η) δεν κάν(ει) ψουμί*, [σλ. kongul].
- κόγκανους**, ο· δεξ *γκόγκανους*.
- κόζ(ι)**, το· όρος της χαρτοποιίας, ατού, [τουρ. koz].
- κοιλό**, το· παλιά μονάδα βάρους ίση με 44 οκάδες, υπήρχαν τσουβάλια που, όταν γέμιζαν με σιτάρι *τίγκα* έπαιραν ένα *κοιλό*, *τέσσιρνοι τινικέδισ στιάρ(ι) είναι ένα κοιλό*, [αραβ. kilo(=μέτρο σιτηρών)].
- κοιμή(η)ς**, ο· διαρκώς νυσταγμένος, (Νιγρ.), [κοιμῶμαι > αρχ. κοίμησος].
- κοιμητήρ(ι)**, το· το οστεοφυλάκιο στα νεκροταφεία, [κοιμούμι + -τήρ(ι)].
- κοιμούμι**· ρ., *κοιμούμαν/-μαμ, κοιμήθκα*, κοιμούμαι, πρ. *κοιμθούς, κοιμήθτι*, αλλ. *κμούμι*, [αρχ. κοιμῶμαι].
- κόνιαρους**· ποικιλία μαύρου κρασοστάφυλου, που δίνει το γνωστό κρασί ως «ξινόμαυρο»· πληθ. οι *κόνιαρ(οι)/κοιινιάρ(οι)*, τα *κοιινιάρια*, [δεξ *Κοιινιάρ(οι)*].
- κοιτάζουμι**· ρ., *κοιτάζουμαν, κοιτάχτκα/κοιτάχκα/-τάθκα*, κοιτάζομαι, πηγαίνω στο γιατρό, για να με δει, πρ. *κοιταχτούς*, δεξ *χτάζου, χτάζουμι*, [δεξ *κτάζου*].
- κοιτάζου ουρανό**· παιχν. ανάμεσα σε δυο παιδιά που πιάνονταν πισθάγκωνα και το ένα σήκωνε στην πλάτη του το άλλο· το κουβάλημα κρατούσε όσο ένας συγκεκριμένος διάλογος, οπότε άλλαζαν οι ρόλοι· το παιχν. απεικονίζεται σε αρχαία αγγεία χωρίς να είναι γνωστό το όνομά του, Χ.Α. σ. 711.
- κόκα**, η· η εσοχή που γίνεται στα ξύλινα εργαλεία, π.χ. στα *παλούκια*, για να στερεώνεται το σκοινί, *θέλ(ει) κόκα του παλούκ(ι)*, [τουρ. kök(=ρίζα, σκάπτω)].
- κοκράνι**, το· λ. με την οποία άρχιζε ένας λαχνός, φρ. δηλαδή χωρίς νοηματικό περιεχόμενο, που χρησ. στα παιχνίδια για τον καθορισμό της σειράς προτεραιότητας ή την επιλογή της *μάνας*, δεξ δ.δ. 3. α'.
- κόλια**, τα· τα *τιμόνια* του κάρου, [τουρ. kol(=δοκός, βραχίονας, μοχλός)].
- κόλιντα**, τα· *χαρούπια*, έθιμο των Χριστουγέννων. Σύμφωνα μ' αυτό τα παιδιά γυρνούσαν κατά ομάδες στο χωριό και χτυπώντας τις πόρτες με τις *τουπούζις* φώναζαν το χριστουγεννιάτικο μήνυμα «*κόλιντα μπάμπου κόλιντα!*». Μετά το μήνυμα

ακολουθούσαν με τη σειρά, οι ευχές των παιδιών, «τρεις χιλιάδες πρόβατα κι άλλα τόσα γίδια» και οι απαιτήσεις τους, «Δο μ', κυρά μ', καρύδια». Στο τέλος διατύπωναν τις απειλές τους, «μη σι σπάσ' τα κираμίδια», όπως ακριβώς στην αρχαία δωρική ειρεσιώνη, στα κάλαντα δηλαδή της ανοιξιάτικης πρωτοχρονιάς, «...| αν όμως δεν μας δώσεις δεν θα περάσει έτσι | ή την αυλόπορτά σου σηκώνουμε ή το στέγαστρό της, |...». (Αθήναιος, 8, 60, Δρ. Κ. Σιαμάκης «Τα Κάλαντα» σ. 9). Και οι νοικοκυραίοι δίνανε συνήθως χαρούπια, τα *κόλιντα*, και σπάνια καρύδια, κάστανα, μανταρίνια ή άλλα φαγώσιμα, ακόμη και καυσόξυλα που μικροί τα πουλούσαν. Τα *κόλιντα* γίνονταν στην Τερπή την παραμονή των Χριστουγέννων πριν ξημερώσει, στη Σούρπα αργά το απόγευμα της παραμονής και στη Νιγρίτα το ξημέρωμα των Χριστουγέννων όπως και τα κάλαντα, [λατ. *calendae* > μσν. *κάλαντα*].

κόλλ(υ)βα, τα· κόλλυβα, αλλ. τα *μπουμπόλια*, [αρχ. *κόλλυβος*].

κόλλυβος, ο· κόλλυβα με ζωμό, αλλ. ο *κουλλυβόζυμος*, [αρχ. *κόλλυβος*].

κολοκυθιά, η· το γνωστό παιχν. της κολοκυθιάς, [*κουλόκθα*].

κόμ', **κόμα**· *κόμα*, *κόμ'* δεν ήρτι, *αρχίντσι τον κανγά*, [αρχ. *ἀκόμη* > μσν. *ἀκόμη*].

κομπανιάντις· δεξ *κομπανιάντις*.

κόμπους, ο· κόμπος, σφίξιμο της ψυχής, *ψ(υ)χή μ' κόμπους ήταν μέχρι να ρτει*, μικρή ποσότητα, σταγόνα νερού, *δώσι μι έναν κόμπου νιρό*, δεξ πρμ. 96 και πρμ. φρ. 198, [αρχ. *κόμβος*].

κόμψας, ο· άτομο με κομμένο χείλος, *κοψαχείλης*, (Νιγρ.), [*κόβου*].

κόνζα, η· *καπρίτσιο*, *πείσμα*, η συμπεριφορά κάποιου, που προσποιείται ότι δε θέλει κάτι, ενώ το επιθυμεί, ******[ίσως από λατ. *coxa*(=οκλαδόν), L.Sc. *κόζα*(=το πίσω μέρος του γόνατου)].

κοντολογίζου· ρ., μιλά σύντομα, με δυο λόγια, *κοντολογίζει τ' άλογο*, (Ν.Π.γ' τρ. 405.0), [κοντός + λέγω].

κόπανους, ο· ξύλο της πλύσης για το χτύπημα των ρούχων πάνω σε πέτρα ή πάνω σε μεγάλο ξύλο· το πόδι της μαγειρεμένης κότας· *μωρό τυλιγμένο στις φασκές*, δεξ και *κουπανούδι*, [αρχ. *κόπανον*].

κόπκα· *κόπηκα*, παθ. αόρ. των *κόβου/κόφτου*.

κόπους, το· κόπος, μόχθος, φροντίδα, αμοιβή για κάποια δουλειά, [αρχ. *κόπος*].

κόρα, η· φλούδα από καρπούζι, πεπόνι, ψωμί, [σλ. *koga*].

κόρδα, η· η χορδή για την μετάδοση της κίνησης στο *ταικρίκι*(ι) ή στην *ανέμη*(η), [αρχ. δωρ. *χορδα* > λατ. *chorda* > μσν. *κόρδα*].

κόρμακους, **-κίνα**· άντρας, γυναίκα, *κόρμακους κι κουρμακίνα* = ζευγάρι μοναχικών, (Νιγρ.), ******[τουρ. *kurmak*(=κλωσώ, συγκροτώ, αποτελώ)].

κόρμακους κι κουρμακίνα· παιχν. ανάμεσα στη μάνα/γιαγιά και τα παιδιά της οικογένειας, που είχε στόχο να γνωρίσουν τα παιδιά τη σύνθεση των οικογενειών του κοινωνικού τους περίγυρου, [*κόρμακους*].

κόρφους, ο· κόρφος, ο χώρος ανάμεσα στο πουκάμισο και το σώμα, πάνω από τη μέση, *γίμουσα έναν κόρφου μήλα*, [αρχ. *κόλπος* > μτγν. *κόλφος* > μσν. *κόρφος*].

-κός, **-κιά**, **-κό**· *-ικός*, *-ική*, *-ικό*, π.χ. *διαβουλκός*, *-κιά*, *-κό*.

κόσιμα, το· το *κουσί*.

κόσισμα, το· το κόψιμο χόρτων με την *κουσά*.

κόσκνου, το· κόσκινο, δεξ πρμ. φρ. 75 και 93, [αρχ. *κόσκινον*].

- κότρα**, η· τρίμματα και σκόνη από ξερά φύλλα καπνού, που έβγαιναν στο *παστάλιασμα*· στη Νιγρ. πριν από την κυκλοφορία των χημικών φυτοφαρμάκων χρησ. τις *κότρες* ως φυτοφάρμακο, δεξ *μιλούρα*, **[τουρ. kotar-mak(=κατακάθωμα, τελειώνω, κατακαθίζω)].
- κότσαλο**, το· κότσαλο, τμήμα του σταχυού που δεν τρίφτηκε στ' αλώνι, [αρχ. κόπτω * > κόψανο > κοτσάνι > κότσαλο].
- κότσ(ι) 1**, το· κότσι, αστράγαλος, αλλ. το *κουκαλάκ(ι)*, στη Νιγρ. το παιγν. *τσίκα*, *κουκαλάκ(ι)*· τα *κότσια* = δύναμη, [αρχ. κόττος > κόττιον > μσν. κότσιν].
- κότσ(ι) 2**, το· αρσενικό πρόβατο σε ηλικία αναπαραγωγής, που οδηγεί το κοπάδι, η κεφαλή του κοπαδιού, [1. τουρ. κος (=κρίαρι), **2. αρχ. δωρ. κοττίς(=κεφαλή)].
- κότσια**, τα· αλλ. το παιγν. *κουκαλάκ(ι)*, [κότσ(ι) 1].
- κότσιανους**, ο· μεγεθ. της λ. *κουτσιάν(ι)*.
- κότσ(ι)-κότσ(ι)**· το κόψιμο στη νηπ. γλώσσα, **[κόβου > πρ. *κόψι*, και ψ > τσ].
- κουβαλίκ(ι)**, το· δεξ *κουπανλίκ(ι)*.
- κουβαλνάου**, -ώ· ρ., *κουβαλνούσα*, *κουβάλτσα*, *κουβαλήθκα*, *κουβαλώ*, αλλ. *κουβανάου*, [αρχ. κόβαλος > μσν. κουβαλῶ].
- κουβαλιέμι/-νιούμι**· ρ., -*λιέμαν/-λνιούμαν*, -*λήθκα*, *καταφθάνω*, *μετακομίζω*, δεξ *κουβαλνάου*, *κουβανάου*.
- κουβλάντιασα**· ρ. τύπος γνωστός μόνο στα δημ. τρ., πιθανώς σημ. συνάντησα, *αχ δεν είδα το Νικόλα, βρε Νικόλα, δεν του κουβλάντιασα*, (Ν.Π.γ' τρ. 13.0), [τουρ. kovalanmak(=κυνηγώ)].
- κουβανάου**, -ώ· ρ., *κουβανούσα*, *κουβάντσα*, *κουβανήθκα*, *κουβαλώ*, δεξ πρμ. 314 και πρμ. φρ. 93, δεξ *κουβαλνάου*.
- κουβανιέμι/-νιούμι**· ρ., -*νιέμαν/-νιούμαν*, -*νήθκα*, *καταφθάνω*, *μετακομίζω*, δεξ *κουβαλνάου*, *κουβανάου*.
- κουβάς**, ο· η κ. σημ., στη Νιγρ. μτφ. ο κοντός, [1. **πιθανώς λειτούργησε το σχήμα, αρχ. κύβη(=κεφαλή) > μσν. γουβὰς > *κουβάς*, δεξ *γκούβα*, αφού ο κουβάς και γκούβα έχουν κοινό γνώρισμα την κοιλότητα. 2. τουρ. kova].
- κουβέτ(ι)**, το· δύναμη, [τουρ. kuvvet].
- κούζ(ι)**, το· δασωμένη χαράδρα, *μες στου κούζ(ι) κρύφκαμι*, [τουρ. kuz(=απόσκιο)].
- κουζούμ**· *μανάρι μου*, *ματάκια μου*, *κουζούμ γλυκό*, [τουρ. kuzum].
- κουί**, το· υπόγειος χώρος στον οποίο μαλάκωναν τα *σαντάλια* για το *παστάλιασμα*, [τουρ. kuyu(=πηγάδι) > βαλκ. τουρ. kuyi].
- κουιά**, τα· παιγν. με μικρούς λάκκους στα χώματα, που ο καθένας ήταν μικρογραφία από *κουί*.
- κουικμάτσ(ι)**, το· η πηγμένη με το βράσιμο *σάρα*, **[πιθανώς από συμφ. τουρ. kuyuluk(=πηχτικότητα) + *μπουλαμάτσ(ι)*].
- κουινιάδους**, -δα· ο κουινιάδος, δεξ *μπαλντίζια*, [βεν. conjado > κουινιάδος].
- Κουινιάρ(οι)**, οι· οι Τούρκοι, *Κουινιαριά* = η Τουρκιά, δεξ Ν.Π.γ' τρ. 361.0, [τουρ. konyalı(=ο καταγόμενος από το Ικόνιο) > Κόνιαλης > Κόνιαρης > Κόνιαροι].
- κουινιάρ(οι)**, οι· ποικιλία σταφυλιών, αλλ. τα *κουινιάρια*, πληθ. της λ. *κόνιαρους*.
- Κουινιαρούδια**, τα· τα παιδιά των Τούρκων, [Κουινιάρ(οι)].
- κουιτή**, η· αλλ. η *κουχή*.
- κουκάλα**, η· μεγάλο κόκαλο, [αρχ. κόκκαλος].

- κουκαλάκι(ι)**, το· ο αστράγαλος από αρνί ή κατσίκι, αλλ. *κότσ(ι)*, που χρησ. ευρύτατα στα παιχνίδια· οι επιφάνειές του είχαν διάφορα ονόματα, για τη συνεννόηση ανάμεσα στα παιδιά· αν το σχήμα του παραλληλιστεί με ένα σπιρτοκούτι, τότε οι δυο μικρές επιφάνειες αντιστοιχούσαν αδιάκριτα στο όν. *τσίκα*, οι δυο μεσαίες στα ον. *βασιλιάς*, αυτή με τη μεγάλη κοιλότητα, και *ψουμάς* η άλλη· τέλος οι δυο μεγαλύτερες ήταν ο *μπαγάς* με την κοίλη επιφάνεια και *ντουράς* με την κυρτή· άλλοι τον *ντουρά* τον έλεγαν *ψουμά* και αντίστροφα, δεξ και π., [αρχ. κόκκαλος].
- κουκαλάκια**, τα· παιχνίδι με μικρά κόκαλα, αστράγαλους αρνιών ή κατσικιών, αλλ. *τσίκα*, στη Νιγρ. *ραμόνα*, τα *κότσια*, δεξ *κότσ(ι)* 1, παρόμοιο παιχν. ήταν οι *καρύδις*· ήταν οι ασίγχιοι, οι αστράγαλοι των αρχαίων, ενώ η γενική ονομασία των παιχνιδιών τους μ' αυτά ήταν ο αστραγαλισμός, το αστραγαλίζειν, το αστρίξειν· με *κουκαλάκια* ήταν τα παιχνίδια άρτιασμός, τρόπα, ές ώμιλλαν, ές βοθύν, πεντέλιθοι κ.ά., δεξ και π., [*κουκαλάκι(ι)*].
- κουκίτζ**, ο· κοκίτζ, [αρχ. κόκκυ(=κυρίως η φωνή του κούκου)].
- κουκκάρι(ι)**, το· κοκκάρι, μικροί βολβοί κρεμμυδιών, που είναι για μεταφύτευση, [αρχ. *κόκκος* > μσν. *κοκκάριον*].
- κουκκινέλια**, τα· ποικιλία σταφυλιών με κόκκινες ρώγες, λεπτή φλούδα και άφθονο γλυκό χυμό, δεξ και *παμίτζ*, [δεξ *κουκκνίζου*].
- κουκκίνου**, η· κοκκινωπή, η αγελάδα με το χρώμα του *σαρή*, [δεξ *κουκκνίζου*].
- κουκκινουλαίμης**, ο· το πουλί κοκκινολαίμης, το *τσιντσιόν(ι)*.
- κουκκινουμαχάου**· ρ., παρ. *κουκκινουμαχούσα*, είμαι έντονα κόκκινος, *κουκκινουμαχάει τ' αυτουκίνητου σ'*, [κόκκινος(δεξ *κουκκνίζου*) + *-μαχάου*].
- κουκκνάδα**, η· η κοκκινίλα, [*κουκκνίζου*].
- κουκκνάδι(ι)**, το· κοκκινάδι, βαφή των γυναικών για τα μάγουλα, [δεξ *κουκκνίζου*].
- κουκκνίζου**· ρ., *κουκκνίτζα/-ντζα*, *κουκκνίτσα/-νσα*, κοκκινίζω, [αρχ. *κόκκος*(=βαφική ουσία) > μτγν. *κόκκινος*].
- κουκκνόστιαρου**, το· ποικιλία σκληρού σταριού, που το προτιμούσαν για να φτιάχνουν *μπλουγκούρ(ι)* αλλά και *ψουμί· του ψουμί 'π' του κουκκνόστιαρου ήταν νόστιμου κι δε χαλνούσι εύκουλα*, [*κουκκνίζου* + *στιάρ(ι)*].
- κουκκνούδια**, τα· ποικιλία σταφυλιών με μικρές κόκκινες ρώγες, διαφορετική από τα κοκκινέλια, [δεξ *κουκκνίζου*].
- κουκκνόχουμα**, το· κοκκινόχωμα, το χρησιμοποιούσαν για το *πάτωμα*, αλλά και για να αφαιρούν τις λαδιές από τα σανίδια στο πάτωμα, κάνοντας επαλείψεις με μορφή νερουλής λάσπης, αφού με το στέγνωμα της λάσπης οι λαδιές έφευγαν, δεξ και *τσιγκούρα*, [*κουκκνίζου* + *χώμα*].
- κούκλα**, η· ο *ντουράς* στη Νιγρ., υποκ. η *κουκλούδα*, δεξ *κουκλούδης*, [λατ. *cuculla* > κούκλα].
- κούκλις**, οι· οι κούκλες, ήταν οι αρχ. πλαγγόνες ή κόραι ή νύμφαι, αλλ. το παιχν. *κουκλούδης*, [*κούκλα*].
- κουκλουβάια**, η· {-βά-ια}, κουκουβάγια, αλλ. *κουκουβάια*, *χουχλουβάια*, [*κουκουβάια*].
- κουκλουβάου**· λ. που αποδίδει τη φωνή της κουκουβάγιας, [*κουκλουβάια*].
- κουκλούδης**, οι· μικρές κούκλες, παιχνίδι μικρών κοριτσιών με κούκλες, αλλ. *κούκλις*, *μπλουματούδια*, δεξ και π., [*κούκλα*].

- κουκόνα**, η· κοκόνα, η περιποιημένη, η βαμμένη γυνάικα, η ντάμα της τράπουλας, [ρουμ. cocoaana].
- κούκου**· λ. που αποδίδει τη φωνή του κούκου, στη νηπ. διαλέκτο η όρθια στάση του μικρού παιδιού, που πρωτοστέκεται στα πόδια του, και ειρων. η στύση του πέους.
- κουκουβάγια**, η· κουκουβάγια, ως παιχν. ήταν χαρτοκατασκευή παρόμοια με τη *χιλιδόνα*, δεσ και *κουκλουβάγια*, [αρχ. κικκαβαῦ > μσν. κουκουβάγια].
- κουκούδ(ι)**, το· πληγή με *κάπαρον*, κάκαδο, μικρό σπυρί στο δέρμα, δεσ πρμ. 278, [αρχ. κόκκος > μσν. κουκούδι].
- κουκουλέτου**, το· τρόπος δεσίματος του κεφαλομάντιλου, *κουκουλέτου ήταν όταν έδιναν του σιαμούδ(ι) ψηλά*, [λατ. cuculla > μσν. κουκούλλα].
- κουκούλ(ι)**, το· το κουκούλι, μτφ. αυτός που αρρωσταίνει με το παραμικρό, [λατ. cuculla > μσν. κουκούλλα > μσν. κουκούλιον].
- κουκουλιάς/-λιός**, ο· ο παραγωγός κουκουλιών, *πάππου μ' ήταν κουκουλιάς*, [λατ. cuculla > μσν. κουκούλα > μσν. κουκούλιον].
- κουκουνάρια**, τα· παιχν. που παιζόταν όπως τα *καρύδια*, αλλά με κουκουνάρια από κυπαρίσσια, [αρχ. κόκκων > μτγν. κοκκωνάριον > μσν. κουκουναρίν].
- κουκουντάκ**· λ. για απόδοση του ήχου από το κακάρισμα της κότας.
- κουκουντανίζου**· ρ., *κουκουντάντζα*, -ντσα, για κότες κακαρίζω, φωνάζω μετά τη γέννηση του αβγού, [*κουκουντάκ*].
- κουκουντιάκας**, ο· περιπ. αυτός που κάθεται, σαν την κότα στη φωλιά, και δε δουλεύει, (Νιγρ.), [*κουκουντανίζου*].
- κουκουράντζ(ι)**, το· βόλος από κοπριά γιδοπρόβατου, λαγού, [ιταλ. cacare + -άντζα > κακαράντζα].
- κουκουρέτσια**, τα· μικρά κοκορετσάκια, ψημένα όμως στο φούρνο στο ταψί, [τουρ. kokoreç].
- κουκουρίκου**· η φωνή του πετεινού στη νηπ. γλώσσα, δεσ πρμ. φρ. 72, είδος κόμμωσης των βρεφών, με μάζεμα των μαλλιών κατά μήκος στο κέντρο του κεφαλιού, έτσι που θύμιζε το λειρί του πετεινού, [*κικιρίκου*].
- κουκουρίκου**, ο· ο κόκορας στη γλώσσα των νηπίων, [*κουκουρίκου*].
- κούκου**, ο· το πουλί κούκος, διαδικασία κλήρωσης στα παιχνίδια με το κλείσιμο ενός μικροαντικείμενου στο ένα χέρι, *να βαρέσουμι κούκου να διούμι ποιος θα κλείν(ει)*, δεσ και π., [κούκος(< από τη φωνή κούκου)].
- κουκούτσ(ι)**, το· το σπέρμα των καρπών, στο πλατάνι όλος ο καρπός, μτφ. λίγο, καθόλου, *κουκούτσ(ι) μυαλό*, [ιταλ. cucuzza].
- κουκούτσια**, τα· διάφορα παιχνίδια με κουκούτσια, στα οποία οι παίχτες κέρδιζαν κουκούτσια, κυρίως από *καΐσ(ι)* που οι *παπάλις* ήταν γλυκιές και τρώγονταν, [*κουκούτσ(ι)*].
- κουκύτς**· δεσ *κουκίτς*.
- κουλάζουμι**· ρ., *κουλάζουμαν*, -λάσ(η)κα, αμαρτάνω, δεσ λ.γ. 32, [αρχ. κολάζομαι].
- κουλάθρας**, ο· αυτός που έχει μεγάλο κώλο, ο χοντρόκωλος, [*κώλους/ κουλιά + -θρας*].
- κουλάι**, το· κολάι, ευκολία, βολή, *βρήκα του κουλάι μ'*, [τουρ. kolay].
- κουλάινι**· καλά, είναι εύκολο, *κουλάινι, δα γέν(ει) φτην δλεια*, [τουρ. kolayini (=εύκολος τρόπος), ** η λέξη επαναναλύθηκε από τους Τερπνιώτες ως *κουλάι + είνι*].

- κουλάκ(ι)**, το· κοντό μεσοφόρι της παραδοσιακής γυναικείας στολής, που προσαρμολζόταν στη μέση και κάλυπτε ίσα-ίσα τους γοφούς· το φορούσαν μερικές αδύνατες γυναίκες ανάμεσα στη φούστα και στο φουστάνι για να φαίνονται εύσωμες, [κώλους].
- κουλάν(ι)**, το· η πιστιά/πισνέλα της σαγής, η δερμάτινη ζώνη-φουσιγγιοθήκη των κυνηγών, [τουρ. kolan].
- κουλανταρτζής**, ο· {-λαν-νταρ-}, αυτός που έχει την ικανότητα να *κουλαντρίζ(ει)* εύκολα τα πράγματα, να τα φέρνει δηλαδή εύκολα βόλτα, μεγεθ. *κουλανταρτζίκους* [κουλαντρίζου + -τζής].
- κουλανταρτζίκια**, τα· τα φερσίματα των *κουλανταρτζήδων*.
- κουλαντρίζου**· ρ., *κουλάντριζα*, *κουλάντρισα*, *κουλαντρίζω*, χρησιμοποιώ πολύ, λερώνω, *μην του κουλαντρι(ει)ζς πουλύ, παράτα του σι λέον*, [kullandirmak(=κάνω κάποιον να χρησιμοποιήσει κάτι)].
- κουλαούζους**, ο· σύμβουλος, οδηγός, ακόλουθος, παρατηρητής, *σ' έβαναν κουλαούζου κι νοιάζισι τι δα γέν(ει)*; [τουρ. kivanuz].
- κουλί**, το· ο κώλος, το κωλομέρι, *δε χτά(ει)ζς λίγου τα κουλιά σ'*; [κώλους].
- κουλιάντσα**, η· ασθένεια των ζώων, με βλάβες στις αρθρώσεις των ποδιών τους, που τα έκανε πέφτουν, *τ'ς έπιασι κουλιάντσα*· όταν τα άλογα έτρωγαν πολύ σιτάρι και τα έπιανε η *κουλιάντσα*, τα έβαζαν το βράδυ μέσα σε ένα λάκκο με νερό και μέχρι το πρωί γίνονταν καλά, [αρχ. κυλλδς > κουλός].
- κουλιέδης**, οι· καμπυλωμένα τελειώματα σε κεντήματα ή στο χτένισμα, [γαλλ. collier > κολιέ].
- κουλίκ(ι)**, το· στη Νιγρ. το *κλίκ(ι)* 1.
- κουλικούδι**, το· το *κλικούδ(ι)*· *κι μένα κουλικούδι κριμάστι του στην παλιουριά*, (N. Π.γ' τρ. 755.0), [δες *κλίκ(ι)* 1].
- κουλιντζού**· ρ., παρ. *κουλίντζα*, *χτυπώ/κουδουνίζω τις πόρτες*, [κόλιντα + κ. ρ. κατ. -ίζω].
- κουλιουμπάου**, -ώ· ρ., *κουλιουμπούσα/κουλυμπούσα*, *κουλιούμψα/κουλύμψα*, *κολυμπώ*, βάζω κάτι μέσα στο νερό, *μη κουλιουμπάς τα χέρια σ' στου νιρό*, αλλ. *κουλυμπάου*, [αρχ. κολυμβάω].
- κουλιούμπμα**, το· {-λιούμ-μπμα}, *κολύμπημα*, *κολύμπι*, *πάμι για κουλιούμπμα τ'ς κουρίτις*, αλλ. *κουλύμπμα*, [αρχ. κολυμβάω].
- κουλκούτ(ι)**, το· *κουρκούτι*, μίγμα από αλεύρι και νερό, [1. Λ.Αν. το μσν. *κουρκούτιν*, άγν. *ετύμου*, 2. Λ.Ηπ. *κυρκω(κ)κω(κ) = αναδεύω*] > *κύρκωτον* > *κουρκωτόν* > *κουρκούτι*, (ρ > λ)].
- κουλκουτιάζου**· ρ., *κουλκούτιαζα*, -σα, *γίνομαι κουλκούτ(ι)*, μτφ. *αποβλακάνομαι*, *κουλκούτιασι του μυαλό μ'*, στη Νιγρ. και *κουρκουτιάζου*, [κουλκούτ(ι)].
- κουλλυβόζμους**, ο· ζωμός από τα κόλλυβα, που μοίραζαν στα μνημόσυνα σε συγγενείς και γείτονες, αλλ. *κόλλυβους*, [αρχ. *κόλλυβος* + αρχ. *ζωμός*].
- κουλνάρ(ι)**, το· κλωνάρι, *κουλνάρια χρυσουκόλναρα*, δες δημ. τρ. 15.α1 και 15.στ', [κλάω (=σπάζω)] > αρχ. *κλών* > μσν. *κλωνάριν* > κλωνάρι].
- κουλόβιου**, το· *πουλόβερ*, *πλεκτή μπλούζα χωρίς μανίκια*, [αρχ. *κολοβός* > μτγν. *κολόβιον*].
- κουλόκθα**, η· μεγάλο ώριμο κολοκύθι, κολοκύθα, μτφ. το καρπούζι που η σάρκα

- του δεν κοκκίνισε καλά και οι σπόροι του είναι ακόμη άσπροι, δεσ πρμ. 175, [αρχ. κολοκύνθη > μτγν. κολόκυνθα].
- κουλόπανου**, το· πανί που χρησιμοποιούσαν στα μωρά αντί για βρακί, αλλ. το *κουλουπάν(ι)*, το *κουλουπανούδ(ι)*, [κουλό- + πανί].
- κουλου-**, **κουλό-**· κωλο-, κωλό-, ως πρώτο συνθ. που αναφέρεται στον κώλο ή που δίνει τη σημασία του άχρηστου, [κώλους].
- κουλουβαρένου**· ρ., για αρ. χρ. δεσ *βαρένου*, δουλεύω σιγά, γενικώς πηγαίνω σιγά.
- κουλούδ(ι)**, το· υποκ. της λ. *κώλους*.
- κουλουκαθιά**, η· το ίχνος που αφήνει κάποιος όταν κάθεται, ενώ είναι λερωμένος ή βρεγμένος, [κουλου- + καθισιά(< αρχ. καθίζω)].
- κουλουκθιά**, η· κολοκυθιά, [κουλόκθα].
- κουλουκθόπτα**, η· κολοκυθόπιτα, διαφορετική από την *γκουλουμπαρίνα*, αφού έχει φύλλο από πάνω, [κουλόκθα + πίτα].
- κουλουκθόσπουρους**, ο· σπόρος κολοκύθας, στη Νιγρ. μτφ. ο κοντός.
- κουλουκθούδ(ι)**, το· μικρό τρυφερό κολοκύθι, κολοκυθάκι, [κουλόκθα].
- κουλουκόβουμι**· ρ., -*κόβουμαν*, -*κόπκα*, εξαντλούμαι από την κούραση, [κουλου- + κόβου].
- κουλουκοτρώντς**, ο· είδος μικρού σουγιά με στρογγυλή ξύλινη λαβή, δεσ *τσικούδ(ι)*, [Κολοκοτρώνης].
- κουλουκυθιά**, η· το γνωστό παιχν. της κολοκυθιάς, δεσ και *κολοκυθιά*, [κουλόκθα].
- κουλουμπαράς**, ο· παιδεραστής, ενεργητικός ομοφυλόφιλος, [τουρ. kulampara].
- κουλουμπαράς**, -**ρού**, -**ράθκου**· αυτός που έχει χοντρό κώλο και μτφ. ο τεμπέλης, που να *κουσέψ(ει) κείνους κουλουμπαράς*, *[κουλου- + τουρ. pala, (δεσ *χουμπρουμπαλάς*), και λ > ρ].
- κουλουπάν(ι)**, το· αλλ. το *κουλόπανου*, η λ. χρησ. και για την ομοιοκαταληξία στο παιχν. *πάν(ι) πάν(ι) κουλουπάν(ι)*, [κουλου- + πανί].
- κουλούρα**, η· κερί τυλιγμένο σε σπείρα για τις αγρυπνίες, γενικά κάθε τι τυλιγμένο, *κουλούρα σκνι*, *κουλούρα νήμα*· υλικό (βαμβάκι, μαλλί) τυλιγμένο σε σχήμα κουλούρας έτοιμο για κλώσιμο, [μτγν. κολλούρα].
- κουλούρ(ι)**, το· μηδενικό για τους μαθητές, [αρχ. κολλύριον > μτγν. κουλλούριον > μσν. κολλούριν].
- κουλουρίζ(ι)**, το· παραφυάδα, βλαστός που αναπτύσσεται από τη ρίζα, [κουλου- + αρχ. ρίζα].
- κουλουσέρνουμι**· ρ., για αρ. χρ. δεσ *σέρνουμι*, κωλοσέρνομαι, σέρνομαι με τον κώλο, υποφέρω στο κρεβάτι, [κουλου- + *σέρνουμι*].
- κουλουστούπς**, -**που**, -**πκου**· κοντόχοντρος, [κουλου- + μσν. στοῦμπος].
- κουλουσφούγγι**(ι), το· κωλοσφούγγι, χαρτί υγείας, μτφ. κάθε ύφασμα που είναι βρομισμένο, που είναι για πέταμα, [κουλου- + *σφουγγίζου*].
- κουλουτζέπς**, ο· κωλοτσέπη, μτφ. ο πολύ κοντός, αλλ. η *κουλουτζέπ(η)*, δεσ πρμ. φρ. 122, [κουλου- + *τζέπ(ι)*].
- κουλουτούμπα**, η· τούμπα, πέσιμο, κυβίστηση, [κουλου- + τούμπα(δεσ *τουμπέρνου*)].
- κουλουφιγγίτς**, ο· κωλοφωτιά, πυγολαμπίδα, [κουλου- + *φέγγου*].
- κουλουχέρς**, ο· κωλοχέρης, αλλ. το *πριγιουνούδ(ι)*, [αρχ. κυλλός > κουλός + *χέ-*

ρ(ι)].

κουλτούκια, τα· σχοινιά που δένονταν από το σαμάρι και περνούσαν κάτω από τα μπροστινά πόδια του ζώου (τις μασχάλες), για να μη γέρνει το σαμάρι, [τουρ. koltuk (=μασχάλη)].

κουλτσίδα, η· κολλητσίδα, όνομα διάφορων φ. που κολλούν πάνω στα ρούχα, *Arctium lappa*, *Gallium aparine*, δεσ και *μπουντράκ(ι)*, [αρχ. κολλάω].

κουλτσίνα, η· παιγν. της τράπουλας, κ. κοντσίνα, αλλ. *φαντς*, [βεν. *concina*].

κουλύμπάου, -ώ· δεσ *κουλιουμπάου*.

κουλύμπμα, το· δεσ *κουλιούμπμα*.

κουλώνου· ρ., *κώλουνα*, *κώλουσα*, *κωλώνω*, *οπισθοχωρώ*, *κάνω πίσω-πίσω*, *κόλουσι τ' άλογου να ζέψουμι*, [κώλους].

κουμάντα, η· το κουμάντο, η διαχείριση, η εξασφάλιση εφοδίων, *έκανα την κουμάντα μ' που ζύλα*, [ιταλ. *comando*].

κουμάρ(ι), το· κάθε τυχερό παιχνίδι, που παίζεται με στόχο το κέρδος σε χρήμα, [τουρ. *kumar*(=χαρτοπαίγνιο)].

κουμαρτζής, ο· χαρτοπαίκτης, αυτός που παίζει συστηματικά *κουμάρ(ι)*, [*κουμάρ(ι)* + -τζής].

κουμάσ(ι), το· ο χώρος που στέγαζε μόνο γουρούνια, στη Νιγρ. το *κμάσ(ι)*, [τουρ. *kümes* > μσν. *κουμάσιον*].

κουμασλίκ(ι), το· ύφασμα που έκαναν δώρο στη νύφη την ώρα του γάμου, δεσ και *ντουβάκ(ι)*, [τουρ. *kumas*(=ύφασμα) + -λίκ(ι)].

κουμήτς, ο· κλέφτης, *ούτι καταλαβαίνς πότι τ' αρπάζ(ει) κείνους κουμήτς*, [αρχ. *κομήτης*, από τον τρόπο που έρχεται και φεύγει ο κλέφτης].

κουμμάρα, η· κομμάρα, ατονία, κούραση, [αρχ. *κόπτω* > *κομμάρα*].

κουμματάς, -μμάτου, -μματάθκου· αυτός που μόνο στο φαί, στα κομμάτια του ψωμιού, είναι το μυαλό του, ο τεμπέλης, [μσν. *κομμάτιν* + κ. κατ. -ας].

κουμούλα, η· γενικά ο σωρός, σωρός καπνού πάνω από το κοφίνι, (Νιγρ.), στην Τερπνή η *τσιουτιούλα*, [λατ. *cumulus*(=σωρός)].

κουμπάκα, η· ο κώνος με τα σπυριά του καλαμποκιού, *φάτι καμιά κουμπάκα να βαρέσ(ει) πς του ψουμούδ(ι)*, **[λατ. *cum*(=συν, μαζί με κάτι) + *bacca*(=κόκκος)].

κουμπακόξυλου, το· το ξυλώδες μέρος της *κουμπάκας*, που σε πολλά παιχνίδια έπαιζε το ρόλο της *τόπκας*, [*κουμπάκα* + *ξύλου*].

κουμπακόφλα, τα· τα φύλλα της *κουμπάκας*.

κουμπανιάντις· λ. γνωστή από τις διαδικασίες για τον ορισμό της μάνας στα παιχνίδια ή το χωρισμό των ομάδων· συνοδευόταν με ρυθμική αντιστροφή της πάλαμης των παιδιών και ο τελικός προσανατολισμός των χεριών καθόριζε τη συνέχεια στο παιχνίδι, δεσ δ.δ. 3. α', αλλ. *κομπανιάντις*, **[ιταλ. *compagnia* (=συντροφιά)].

κουμπαριάζουμι· {κουμ-μπα-}, ρ., *κουμπαριάζουμαν*, -ριάσ(η)κα, εμφανίζομαι κάπου απρόσκλητος και κάθομαι σαν τον κουμπάρο, *πάλι μας κουμπαριάσκι φτος*, [βεν. *compare* > μσν. *κουμπάρος*].

κουμπαριό, το· η κουμπαριά, [βεν. *compare* > μσν. *κουμπάρος*].

κουμπί, το· παιχνίδι με την εναλλασσόμενη περιστροφή ενός κουμπιού, που ήταν περασμένο σε μια κλωστή δεμένη στα άκρα της, ήταν η αρχ. *ΰνγξ*, [αρχ. *κόμβος* >

μσν. κομβίον].

κουμπιά, τα· 1. παιγν. μικρών παιδιών, στο οποίο έκρυβαν ένα κουμπί σε σωρούς από χώμα και στοιχημάτιζαν ποιος θα το βρει, 2. παιγν. μικρών παιδιών, στο οποίο έβαζαν ένα κουμπί πάνω σε μικρό σωρό από χώμα, που στη συνέχεια το αφαιρούσαν με τη σειρά· χαμένος ήταν αυτός που έριχνε το κουμπί, αλλ. η *τσιουτσιούλα*, παρόμοιο ήταν το *καλαμούδι* (1), [κουμπί].

κουμπιάζου· ρ., *κόμπιαζα*, -σα, δεν είναι συνεχής ο λόγος μου, *κουντουστέκουμι* στην ομιλία μου, [αρχ. κόμβος > κόμπος].

κουμπιάζουμι· ρ., *κουμπιάζουμαν*, -μπιάσ(η)κα, κάθεται κάτι στο λαιμό μου, ξεροκαταπίνω, [αρχ. κόμβος > κόμπος].

κουμπόδιμα, το· το αποταμιευμένο χρήμα, πληθ. τα *κουμπουδέματα* = οι κόμποι που γίνονταν στην αρχή του στημονιού, πριν αρχίσει η ύφανση ή όταν κοβόταν το πανί, [αρχ. κόμβος + δένου].

κουμπουδένου· ρ., *κουμπόδινα*, *κουμπόδισα*, κάνω τα *κουμπουδέματα*.

κουμπουδι(ι), το· μικρό κουμπί, αγριόχορτο με μικρά στάχνα, [αρχ. κόμβος].

κουνάου· ρ., *κουνούσα*, *κούντσα*, *κουνήθκα*, κουνώ, δεξ κνω 2, κνάου.

κουνίδια, τα· κόνιδες, αβγά της ψείρας, [αρχ. κόνις > μτγν. κονίς].

κούνιλος, ο· μεγάλο αρσενικό κουνέλι, θηλ. η *κουνέλα*, [ιταλ. coniglio].

κούνις, οι· κούνιες, υπήρχαν διάφορα είδη κούνιας, όπως η κ. αιώρα, που με απλό σχοινί ήταν η αρχ. σειρά ή σφενδόνη, με σανίδι για κάθισμα ήταν το αρχ. πέταυρον, με τρία σκοινιά δεμένα σε πλαϊνά δέντρα ή *ντιρέκια* ήταν η *βάρκα*, οι κούνιες της Πασχαλιάς που ήταν ξύλινες κατασκευές και τις περιέστρεφαν οι *κουνιστάδεις*, [κουνάου].

κουνιστάδεις, οι· αυτοί που γύριζαν τις ξύλινες σαν τροχούς κούνιες, που στήνονταν κάθε πασχαλιά, [κνω 2.].

κουνίστρα, η· γυναίκα όλο νάζια, ναζιάρα, [κουνάου].

κουνουμάου -ώ· ρ., *κουνουμούσα*, *κουνόμσα*, -μήθκα, οικονομώ, κερδίζω, βρίσκω τα απαραίτητα χρήματα ή εφόδια, αποκτώ κάτι χωρίς δαπάνη, *κουνουμήθκα* 'πού χασλαμά, ουσ. η *κουνουμισιά*, [αρχ. οίκονομέω].

κουνουσλούκι(ι), το· συναναστροφή, παρέα για κουβέντα, για κουτσομπολιό, *έλα δα γέν(ει) κουνουσλούκι* (1), [τουρ. kopusmak(=συζητώ)].

κουνουστάσι(ι), το· εικονοστάσι, [αρχ. εικών + αρχ. στάσις].

κουνταίνου· ρ., *κόντινα*, *κόντινα*, *κονταίνω/κοντένω*, κάνω κάτι κοντό, *κάθι μήνα κόντινα τα μαλλιά μ', χτες κόντινα τα μαλλιά μ'*, δεξ *κουντεού*, [αρχ. κοντός > μσν. κοντύνω].

κουντάκι(ι), το· η κ. σημασία, το ξύλο που στηριζόταν πάνω στον άξονα των τροχών του *κάρου*, [μτγν. κόνταξ (=κοντός, κυλινδρικό ξύλο όπου τυλιγόταν ο πάπυρος αρχαίου βιβλίου) > μσν. κοντάκιον > κοντάκι].

κουντακνός, -κνιά, -κνό· λίγο κοντός, κοντούτσικος, [αρχ. κοντός > κοντακιανός].

κουντανάσα, η· γρήγορη ανάσα, ελαφρό λαχάνιασμα, [αρχ. κοντός + ανάσα].

κουντάου, -ώ· ρ., *κουντούσα*, *κούντσα*, *κουντήθκα*, σπρώχνω, ο τύπος *κούντσα* διακρίνεται από τον ίδιο του κνω μόνο από τα συμφραζόμενα, π.χ. *τουν κούντσα κι έπισι, τουν κούντσα κι ζαλίσκι*, αλλ. *σκουντώ*, [αρχ. ακοντίζω > μσν. κουντώ].

κουντεύου· ρ., *κόντιβα*, *κόντιπα*, 1. ζυγώνω, πλησιάζω στο τέλος, *κόντιπι για να*

πνιγώ (Ν.Π.γ' τρ. 20.0), [αρχ. κοντός > μσν. κοντά > μσν. κοντεύω].

2. κάνω κάτι κοντό, κονταίνω, *κόντιβα τα μαλλιά μ' κάθι μήνα*, δεσ και *κονταίνου*, [αρχ. κοντός].

κουντλάου· ρ., παρ. *κουντλούσα*, περπατώ χάνοντας την ισορροπία μου, όπως ο μεθυσμένος, τρεκλίζω, δεσ και *κουντλάου*, [κουντλάου].

κούντμα, το· κούντημα, αλλ. το *σκούντ(η)μα*, [κουντάου].

κουντνός, -ντιά, -ντιό· κοντινός, [αρχ. κοντός > μσν. επίρρ. κοντά].

κουντό· χρησ. ως επιρρ., *τον έχου στου κουντό* = τον παρακολουθώ, [δεσ *κουντνός*].

κουντός, -ιά {-ιά}, **-ό**· κοντός, *κουντιά φούστα*, [αρχ. ουσ. κοντός > κοντός].

κουντός(ι), το· είδος χειμωνιάτικης ζακέτας, σαν *λιμπαντές*, χωρίς όμως τη γούνα, **[αρχ. κοντός > *κουντός*].

κουντότα, η· η ετήσια αμοιβή του γιατρού, που προσλαμβάνονταν από τον συνεταιρισμό και νοσήλευε τα μέλη του χωρίς να αμοιβεται για κάθε επίσκεψη, *τον έχουμι μι κουντότα του γιατρό*, [ιταλ. *condotta* (=σύμβαση κοινότητας με γιατρό)].

κουντου-· ως πρώτο συνθ. δηλώνει μικρή διάσταση για το δεύτερο ή προσέγγιση, π.χ. *κουντουπίθαρους*, *κουντουζ(υ)γώνου*, [αρχ. κοντός, μσν. επίρρ. κοντά].

κουντουγούν(ι), το· ζακέτα γούνινη, μακριά ως τα γόνατα, [κουντου- + μσν. γούνα].

κουντουζνίχς, -ζνίχου, -ζνίχ(ι)κου· αυτός που έχει κοντό λαιμό, που φαίνεται το κεφάλι του σαν να είναι κολλημένο στο σώμα, αλλ. *κουντουμαζουμένους*, [κουντου- + *ζνίχ(ι)*].

κουντουζ(υ)γώνου· ρ., για αρ. χρ. δεσ *ζ(υ)γώνου*, κοντοζυγώνω, [κουντου- + *ζ(υ)γώνου*].

κουντουθόδουρους, ο· ειρων. ο πολύ κοντός, δεσ αίν. 21, [κουντου- + *θόδουρους*].

κουντουλαίμς, -μου, -μκου· αυτός που έχει κοντό λαιμό, [κουντου- + αρχ. λαιμός].

κουντουμαζουμένους, -ν(η), -νου· ο κοντός που έχει μικρό λαιμό και το κεφάλι του φαίνεται κολλημένο στους ώμους, αλλ. *κουντουζνίχς*, [αρχ. κοντός + *μαζώνου*].

κουντουνούρ(ι), το· ζώο με κοντή *νουρά*, μτφ. άτομο ανήμπορο από αναπηρία ή ασθένεια, δεσ *κουντούρς*, [κουντου- + *νουρά*].

κουντουπέπιρδας, ο· κοντός, με την ειρων. σημ. κοντοπιπεριά, [κουντός+*πέπιρδας*].

κουντούρα, η· 1. γυναικείο παπούτσι που φορούσαν οι *φουστανούσις*. Είχε μικρό τακούνι και κλειστό το πίσω μέρος του ή ήταν ανοιχτό πίσω μοιάζοντας με παντόφλα. Η χωρίς τακούνι παντόφλα λεγόταν *συρτιά παντόφλα*, 2. ξύλινο αλέτρι που σερόταν από τα βόδια, με *γνι* που έριχνε το χώμα στις δυο μεριές της αυλακίας (ησιόδειο άροτρο) και χρησ. πριν από το *φράγκου*, αλλ. *προμύτς*, 3. θηλυκό ζώο χωρίς ουρά, *έχου μια κουντούρα σκύλα*, [1. τουρ. *kundura*, **2. *κουντούρς*].

κουντούρια, τα· είδος ανδρικών παπουτσιών, σαν αρβύλες χωρίς κορδόνια, δεσ δημ. τρ. 15.β1, [δεσ *κουντούρα* 1].

κουντουρίσα, η· κρεμάστρα, (προσφ.), **[τουρ. *kunt* (=στέρεος)+*οις* (=γρήγορος)].

κουντούρκους, -κ(η)/-κια, -κου· κουντούρικός, κούντουρος, αυτός που έχει κοντή ουρά, [κουντούρς].

κουντουρντίζου· δεσ *γκουντουρντίζου*.

κουντουρούδα, η· κοντή, κοντούλα, η ποικιλία *αχλαδιών* κοντούλα, [κουντούρς > *κουντούρα* + -*ούδα*].

κουντούρς, -ρα, -ρκου· ζώο με κοντή/κομμένη την ουρά, *κουντούρκου σκλι*, δεσ και

- κουντουνούρι*(ι), [αρχ. κοντός + αρχ. ούρα].
- κουντουστέκουμι**· ρ., για αρ. χρ. δεσ *στέκουμι*, σταματώ για λίγο και συνεχίζω, στο περπάτημα, στην ομιλία, κλπ. [*κουντου-* + *στέκουμι*].
- κουντουστούπς**, ο· κοντοστούμπης, πολύ κοντός και χοντρός, [*κουντου-* + μσν. στούμπος].
- κουντρουκλάου**· ρ., κατακυλώ, δεσ *γκουντρουκάου*.
- κούντσιου**· δεσ *ντάντσιου*, **[κνω > κούντσα].
- κουντύλι**(ι), το· κοντύλι, κονδύλι, μικρός κύλινδρος, πιο λεπτός από το μολύβι, με τον οποίο έγραφαν παλιότερα στις πλάκες, [αρχ. κόνδυλος].
- κουπάνια**, η· σκάφη, *πλυσ(ι)κή* για πλύσιμο, *ζυμουτκή* για ζύμωμα, **[αρχ. κόπανον > μγν. κόπανος, **από το γεγονός ότι στη σκάφη του πλυσίματος χρησ. ο κόπανος για το χτύπημα των ρούχων, η λ. συναντάται σε όλες τις βαλκ. γλώσσες ως *korpanja*].
- κουπανάου**, -ώ· ρ., *κουπανούσα*, -ντσα, -νίσ(η)κα/-νίσκα, χτυπά με τον κόπανο, ρίχνω καταγής, *κουπάντσι ψες ένα χιόν(ι) μια πθαμή*, [αρχ. κόπανον].
- κουπανάρια**, τα· τα πόδια της μαγειρεμένης κότας, οι *κόπαν(οι)*.
- κουπανιά**, η· το χτύπημα με τον *κόπανου*.
- κουπανίζου**· ρ., παρ. *κουπάντζα*, για λοιπά δεσ *κουπανάου*.
- κουπανλίκι**(ι), το· η πίσω πλευρά από το τσεκούρι, αλλ. *κουβαλίκι*(ι), [*κουπανάου* + -λίκι(ι)].
- κουπανούδι**(ι), το· το τυλιγμένο στις φασκίες μωρό, υποκ. της λ. *κόπανους*.
- κουπάντζμα**, το· κοπάνισμα, χτύπημα με τον κόπανο ή άλλο ξύλο, αγροτική δουλειά για το χώρισμα των ξηρών σπόρων, όπως φασόλια, σίκαλη κλπ, *τα φασούλια θέλουν κουπάντζμα, του σάμ(ι) θέλ(ει) τίνιαγμα*, [*κουπανίζου*].
- κουπάου**, **-κουπώ**· κατ. που εντείνει τη σημ. των ρ., π.χ. *ζ(ι)ματουκουπάου*, *στραφτουκουπώ*, [αρχ. κόπτω > μσν. -κοπῶ].
- Κουπάτσι**(ο), το· το παλιό όν. του χωριού Βέργη, [1. Μ.Τ. koraci, 2. Π.Πα. Γοπάτσι(ον), 3. λατ. *compasco* (=συμβόσκω, βόσκω) > *com-pastor* > *Κουπατσιοχώρια*, χωριά ημινομάδων κτηνοτρόφων στα Γρεβενά, (Ε. Αθ. Παπαθανασίου, *Η Βροντού του Ολύμπου...*, Έκδοση Δήμου Δίου, Θεσσαλονίκη 2007)].
- κουπατσίνα**, η· λ. γνωστή μόνο στη φρ. *λαζαρίνα κουπατσίνα*, που χρησιμοποιείται υβριστικά, για να χαρακτηρίσει τις μη σοβαρές γυναίκες, αυτές που δεν κάθονται στο σπίτι τους και γυρίζουν στους δρόμους, όπως οι *λαζαρίνες*, **[τουρ. *ku*(=πνέω, φυσώ) + *πατσί*, σε ελ. απόδοση αυτή που τα μυαλά της πετούν].
- Κουπατσι(ι)νός**, **-νιά**, **-νό**· ο καταγόμενος ή αναφερόμενος στο *Κουπάτσι*(ι), *κουπατσι(ι)νός πουταμός*.
- κουπέλι**(ι), το· το παιδί άγαμης μητέρας ή το παιδί παντρεμένης που το γέννησε από άλλον άντρα, [ιταλ. *corpella* > μσν. κοπέλιν].
- κουπιάζου**· {-πι-ά-}, ρ., *κουπιάζα*, *κουπιάσα*, *κοπιάζω*, *μην κουπιά(ει)ζς τζιάμπα*, *δε γένιτι φτο του καπνό*, [αρχ. κόπος].
- κουπιάρ(ι)**, το· παλιόπαιδο, χωρίς υβρ. σημασία, [δεσ *κουπέλι*(ι)].
- κουπούκι**(ι), το· τεμπέλης, αλήτης, άχρηστος, [τουρ. *koruk*].
- κούπους**, ο· σωρός, **[τουρ. *kubbe*(=θόλος), σε δημ. τραγ. της διπλανής Νικόκλειας, (Ν.Π.γ' τρ. 651.0), η λ. *κουμπανιές* σημ. σωροί, *κάμνει τα χιόνια κουμπανιές* =

κάνει τα χιόνια σωρούς].

κουπριά, η· {-ιά}, κοπριά, μτφ. τεμπέλης, αργός στη δουλειά, [αρχ. κόπρος].

κουπρίτς, ο· κοπρίτης, ανίκανος, τεμπέλης, [αρχ. κόπρος > κοπρίτης].

κουπρόσκλου, το· κοπρόσκυλο, υβρ. τεμπέλης, φυγόπονος, [κουπριά + σκλι].

κουπρουσκλιάζου· ρ., *κουπρουσκλιάζα*, -σα, τεμπελιάζω, γυρνάω σαν το κοπρόσκυλο, φτος *κουπρουσκλιάζι όλουν του χρόνου*, [κουπρόσκλου].

κουράδα, η· ξερό αποπάτημα ανθρώπου, μτφ. τεμπέλης/-λα, παράγ. *κουράδας*, *κουραδάς*, *κουραδίκας*, δες πρμ. 293 και *βνια*, [αρχ. σκώρ(=σκατό) > σκωράδιον].

κουραδάς, -**δού**, -**δάθκου**· αλλ. ο *κουράδας*, *κουραδούσις* = τεμέλες γυναίκες, στη Νιγρ. είναι ο *Σαρπουβνός ποταμός*, επειδή δέχεται τους υπονόμους, [κουράδα].

κουράδας, -**δου**· ο τεμπέλης, αυτός που δεν δουλεύει, που δεν κάνει τίποτε, που είναι μόνο για *κουράδης*, μεγεθ. ο *κουραδίκας*, δες *κουράδα*, *κουραδάς*, [κουράδα].

κουραδίκας, ο· ο τεμπέλης, μεγεθ. των λ. *κουράδας*, *κουραδάς*, [κουράδα + -ίκας].

κουρά(ι), το· κουράγιο, [βεν. coragio > κουράγιο].

κουραντίδια, τα· φλούδες από ξηρούς καρπούς όπως τα αμύγδαλα, ό,τι έμεινε στο κόσκινο όταν κοσκίνιζαν το σιτάρι, αλλ. τα *κ(ι)ραντίδια*, [τουρ. kurap(=ρίχνω)].

κουρασάν(ι), το· κονίαμα με άμμο και ασβέστη, ο τοίχος με πέτρα και το κονίαμα αυτό, [τουρ. horasan].

κουράς(ι), το· το κορίτσι, όμως μόνο στα τραγούδια, *δώδικα χρουινών κουράσι πάισι καλουγριά*, (Ν.Π.γ' τρ. 47.1), [αρχ. κοράσιον].

κουραχάν(ι), το· χοντροκομμένο αστείο, χωρατό που οργάνωνε κάποια παρέα σε βάρος κάποιου μέλους της, τα *κουραχάνια* = *μουχαμπέτια*, *σαχλαμάρες*, *αστεισμοί*, **[τουρ. hora(=θορυβώδης συντροφιά) + han(=ξενώνας, κτίριο)].

κούρβλου, το· στη Νιγρ. το *κούρλου*.

κουργκά(η)ζς, ο· ψηλός, δες *γκουργκά(η)ζς*.

κουρή, η· θυγατέρα, κόρη, κορίτσι, *κουρή μ', δεν είσι ρόδινη*, (Ν.Π.γ' τρ. 591.0), *δος μας*, *κουρή μου*, *φίλημα*, (Ν.Π.γ' τρ. 85.2), [αρχ. κόρη].

κουρί, το· στη Νιγρ. το *κουρίτσ(ι)*.

κουριά, τα· {-ργιά}, οι κοριοί, [αρχ. κόρις].

κουρικλίθκους, -**κ(η)**, -**κου**· η λ. χρησ. για τον χαρακτηρισμό φαγητών τα οποία ψήνονται στο φούρνο, μετά το κυρίως ψήσιμο συμπληρώνονται με αβγά χτυπημένα μαζί με γιαούρτι και ζαναψήνονται ελαφρώς, *κουρικλίθκου μπουμπάρ(ι)*, [τουρ. kuru (= ξηρός, στεγνός) > *(κουρουκλής > κουρουκλίθκου >) κουρικλίθκου].

κουριλού, η· υφαντό από κουρέλια, πληθ. *κουριλούσις*, [λατ. corellum > κουρέλι].

κουρίτα, η· στενόμακρη δεξαμενή νερού, χτιστή ή σκαλιστή σε ξύλο/πέτρα, *ταχιά θα πλέζουμι 'τ'ς κουρίτις*, [1. **αρχ. ή κόρυς (=κράνος, περικεφαλαία), αιτ. κόρυθα, δες και κορύτη (=κεφαλή)- στην Ιθάκη *κορύτος* είναι δοχείο νερού για να πίνουν οι κότες, το *χλιμπούρ(ι)* δηλαδή, που θυμίζει αναποδογυρισμένο κράνος και είναι μια μικρή *κουρίτα*, 2. σλ. korito].

κουρίτους, ο· η δεξαμενή του νερού στο *ρακουκάζανου*, η χτιστή/τσιμεντένια δεξαμενή όπου πατούν τα σταφύλια, δες *κουρίτα*.

κουρίτσ(ι), το· κορίτσι, μεγεθ. η *κουρτσάρα*, η *κουρτσαρίνα*, η *κουρτσίνα*, υποκ. το *κουρτσαρέλ(ι)*, το *κουριτσούδι*, το *κουρτσούδ(ι)*, δες δημ. τρ. 15.γ', [αρχ. κόρη > μσν. κορίτσιν].

- κουρκουλούκι(ι)**, το· σκιάχτρο στα σπαρτά φτιαγμένο από παλιόρουχα, για να φοβούνται τα πουλιά, μτφ. η κακοντυμένη γυναίκα, [τουρ. *koḡkuluk*(=φόβητρο)].
- κουρκουτιάζου**· ρ., (Νιγρ.), δεξ *κουλκουτιάζου*.
- κουρλίδ(ι)**, το· μικρό κορίτσι, για μεγάλη γυναίκα η ανόητη, η άμυαλη, (Νιγρ.), [υποκ. του *κουρλί*].
- κούρλου**, το· κούρβουλο, κλήμα, στη Νιγρ. *κούρβλου*, [λατ. *curvulus* > μσν. κουρβούλα].
- κουρμάδους, -δα, -δκου**· στη Νιγρ. ο *κουρμένους*.
- κουρμένους, -μάδα, -μένου**· καημένος, στη Νιγρ. το θηλ. και *κουρμέν(η)*, **[τουρ. *kor*(=ανθρακιά) + *καμένος* > *κουρμένους*(=καμένος, καημένος)].
- κουρμπάν(ι)**, το· το σφάγιο και το φαγητό που ετοιμάζεται από αυτό για να προσφερθεί σε γιορτές και σε πανηγύρια, [1. εβρ. λ. > αρχ. *κορβάν* (=θυσία). 2. τουρ. *kurban*].
- κουρμπέτ(ι)**, το· ξενητιά, το να ζει κανείς μόνος του, μακριά από τους δικούς του, [τουρ. *gurbet*].
- κουρμπέτς, -τσα, -τκου**· κουρμπέτης, αυτός που ζει έρημος, μόνος, ο εργένης, το ουδ. χρησ. ως βρισιά, με τη σημασία του κακού, του ανάποδου, [*κουρμπέτ(ι)*].
- κουρμπιτλής, -λού, -λίθκου**· ο *κουρμπέτς*, [*κουρμπέτς* + *-λής*].
- κουρνάζους, -ζου, -ζ(ι)κου**· αυτός που λέει έξυπνα αστεία, ο έξυπνος, [τουρ. *kuḡnaz* (=ευφυής)].
- κουρνιάζου**· ρ., *κούρνιαζα, -σα*, νοικοκυρεύομαι, μένω κάπου μόνιμα, ζαρώνω σε κάποια γωνία, [κορογωνία(=αναμμένο τζάκι) > κούρνια(=κρεβάτι, ξύλα στα οποία κοιμούνται οι κότες)].
- κουρνιαχτίζου**· ρ., *κουρνιάχτζα, κουρνιάχτσα, κουρνιαχτίσκα*, δημιουργώ κορνιαχτό, δεξ πρμ. 94, [*κουρνιαχτός*].
- κουρνιαχτισμένους, -ν(η), -νου**· αυτός που είναι γεμάτος από σκόνη, από *κουρνιαχτό*.
- κουρνιαχτός**, ο· κορνιαχτός, [αρχ. *κορνιορτός* > κορνιακτός].
- κουρνίζα**, η· κορνίζα, η επέκταση του μπροστινού τοίχου των σπιτιών πάνω από το ύψος της *αστριχιάς*, [βεν. *cornize*].
- κουρντίζου**· ρ., *κούρντζα, κούρτσα, κουρντίσκα*, κουρδίζω, κουρντίζω, στήνω κάτι, εγκαθιστώ κάποιον, πειράζω, μτφ. ξεσηκώνω κάποιον, *κούρτσα του ρουλόι· μην τον κουρντί(ει)ζς τον Κώτσιου, θα σι βαρέσ(ει)· κούρτσα του τσιαντίρ(ι)*· χρησ. και ως έκφραση άρνησης, *αμ δε θα δώσου, θα σι κουρντίσου*· ως παθ. *κουρντίζουμι* = στρογγυλοκάθομαι κάπου αν και απρόσκλητος, *κουρντίσκι κι δε φεύ(ει), θα μας κουρντσει κι κείνους*· πρ. *κούρντζι, κούρτσι, κουρντίσι, κουρτστούς, κουρντιστούς, κουρτστίτι*, παράγ. το *κούρτζμα*, [αρχ. *χορδῆ* > *χορδίζω* > *κουρντίζω*].
- κουρντιστήρ(ι)**, το· η κ. σημ., το πειραχτήρι, *καλό κουρντιστήρ(ι) είνι κι Παναής*, [*κουρντίζου*].
- κουρντουκλάου**· ρ., *-κλούσα, -κύλτσα, -κλήθκα*, κατρακυλώ, [*κουντροκλάου*, και αντιμετάθεση των «ντ» και «ρ»].
- κουρντούσινα**· λ. που χρησ. για υβρ. χαρακτηρισμούς, *αρά ντούσινα κουρντούσινα*, μεγεθ. της λ. *ντούσινα*, **[*kurt*(=λύκος) + *ντούσινα*].
- κουρόιδου**, το· το κορόιδο, μεγεθ. η *κουρόιδα, μην καντς την κουρόιδα, δώσι κείνα*

- που μι χρουστάς· παιχγ. με μπάλα ανάμεσα σε περισσότερα από δυο παιδιά, [*από τη λ. κουρόγιδο(=κουρεμένο γίδι)].*
- κουρόμπλου**, το· κορόμηλο, είδος δαμάσκηνου, καρπός της κορομηλιάς, [καρυόμηλο > *καρόμηλον > κορόμηλον].
- κουρόνα**, η· κορόνα, η πλευρά με το κεφάλι στο κέρμα που *έστριβαν, ήφικα τρεις κουρόνις κι δυο γράμμις· στα λαχνίσματα η εξωτερική πλευρά της παλάμης*, [αρχ. δωρ. κορώνα].
- κουρόνα γράμμα**· το γνωστό παιχνίδι κορόνα γράμματα, με ενδεχόμενα την *κουρόνα*, τη *γράμμα*, την *καμήλα*, αλλ. *κουρόνα γράμματα, στριφτό*, ενώ μια παραλλαγή του ήταν το *στρίψ(ι)μου δυο-δυο*· παρόμοιο ήταν και το αρχ. *όστρακίζειν*, [κουρόνα + γράμμα].
- κουρουμπλιά**, η· κορομηλιά, προύνος ο ήμερος, υποείδος ο εμβόλιμος, *Prunus domestica*, [κουρόμπλου].
- κούρου**, ο· το κούρεμα και η εποχή του κουρέματος των ζώων του κοπαδιού, *στον κούρου θα χουρέψουμι*, [αρχ. κουρά].
- κούρπα**, η· μικρό κομμάτι πανιού για μπάλωμα, υποκ. *κουρπούδα*, **[τουρ. kirpamak(=ψαλλιδίζω, αποκόπτω)].
- κουρσιούμ(ι)**, το· μολύβδινο σκάγι, ατσάλινη μπίλια για παιχνίδια με *μπίλις*, μφ. *κάθε βαρύ ή δυσκολοχώνευτο υλικό, φτο του φαϊ κουρσιούμ(ι) μ' έκατσι*, [τουρ. kurşun(=σφαίρα, μολύβι)].
- κούρσουι**, το· κρεολίνη, φάρμακο εντομοαπωθητικό, που χρησιμοποιούνταν στις ανοιχτές πληγές των ζώων, **[τουρ. kuru(=στεγνώνω, μαραίνω) + su(=υγρό) + -i(=κτητ. επίθ.), σε ελ. μετ. υγρό που κάνει *κάπαρου* στις πληγές].
- κούρτης**, ο· λυκόσκυλο, *όν. σκυλιού· ο κούρτης περιτριγυρνά και τ' άλλα τα προστάζει*, (Ν.Π.γ' τρ. 483.0), [τουρ. kurt(=λύκος)].
- κουρτσαδέλ(ι)**, το· αλλ. το *κουρτσαρέλ(ι)*, [κουρίτσ(ι) + -δέλ(ι)].
- κουρτσάρα**, η· μεγεθ. της λ. *κουρίτσ(ι)*, αλλ. η *κουρτσαρίνα*, η *κουρτσίνα*, [κουρίτσ(ι) + -άρα].
- κουρτσαρέλ(ι)**, το· μικρό κορίτσι, αλλ. *κουρτσαδέλ(ι)*, [κουρίτσ(ι) + -ρέλ(ι)].
- κουρτσαρίνα**, η· μεγεθ. της λ. *κουρίτσ(ι)*, αλλ. *κουρτσάρα*, [κουρτσάρα + κατ. -ίνα].
- κουρτσεούμι**· ρ., *κουρτσεύουμαν*, προσπαθώ να δείξω ως μεγάλο κορίτσι, [κουρτσούδ(ι)].
- κουρτσίνα**, η· μεγεθ. της λ. *κουρίτσ(ι)*, αλλ. *κουρτσάρα*, [κουρτσαρίνα > -τσ(αρ)ίνα].
- κουρτσούδ(ι)**· μικρό κορίτσι, [κουρίτσ(ι) + -ούδ(ι)].
- κουρτσουμάνα**, η· μάνα που έχει μόνο κορίτσια, [κουρίτσ(ι) + μσν. μάνα (< αρχ. μάμμη)].
- κουρφάδια**, τα· κορυφάδες, βλαστάρια στις κορυφές, *κόψι λίγα κουρφάδια για τ'ς γίδις*, [κουρφή].
- κουρφή**, η· κορυφή του βουνού ή του δέντρου, το μέρος όπου συστρέφονται οι τρίχες του κεφαλιού στον άνθρωπο, *δες πρμ. φρ. 74*, [αρχ. κορυφή].
- κουρφιάτ(η)ς**, ο· σκεπή του σπιτιού, [αρχ. κορυφή > κορυφαίος].
- κουρφυολόγια**, τα· οι κορυφές, οι ράχες των βουνών, *να πάρεις δίπλα τα βουνά δίπλα τα κουρφυολόγια*, (Ν.Π.γ' τρ. 371.0), [κουρφή + -λόγι, (δες -λόι)].
- κουρφυολό(η)μα**, το· κορφυολόγημα, [κουρφή + -λό(η)μα].

- κουρώνου**· ρ., *κόρουνα*, -ουσα, κορώνω, οργίζομαι, εξάπτομαι, φουντώνω τη φωτιά, [αρχ. κόρος].
- κους, -κ(η)/-κια/-κα, -κου**· -κος, κατ. λ. τουρ. προέλ., π.χ. *σέρτκους, τόπκα, αραβάν(ι)κου*.
- κουσά**, η· κόσσα, εργαλείο για το κόψιμο χόρτων και, κυρίως, του *γιουντζέ*, δεσ πρμ. 207, **[αρχ. κόσσω(= κόπτω), η λ. συναντάται και σε σλ. γλώσσες].
- κουσαριά**, η· {-ιά}, εικοσαριά, *καμιά κουσαριά ανθρώπ(οι)*, [αρχ. είκοσι].
- κουσάρκου**, το· εικοσάρικο, εικοσάδραχμο, [αρχ. είκοσι].
- κουσεδου**· ρ., *κόσιβα, κόσιπα*, τρέχω, αγωνίζομαι σε αγώνα δρόμου, δεσ πρμ. 178, [*κουσί*].
- κουσί**, το· τρέξιμο, αγώνας δρόμου, αλλ. *κόσιμα*, υποκ. το *κουσιαμάκ(ι)*, [τουρ. *κοσυ*, βάλκ. τουρ. *κοσι*].
- κουσιαμάκ(ι)**, το· ελαφρό τρέξιμο, *κάνι ένα κουσιαμάκ(ι) μέχρι κεία*, υποκ. της λ. *κουσί, κουσιαμάκ(ι) χαβασί* = ο σκοπός που χτυπούν τα νταούλια στο πανηγύρι, όταν έρχονται τρέχοντας τα άλογα ή οι δρομείς, [*κουσί*].
- κουσιατζής 1**, ο· αθλητής δρόμου στα πανηγύρια, αλλ. *κουσιτζής*, [*κουσί* + -τζής].
- κουσιατζής 2**, ο· αυτός που *κουσίζ(ει)*, αυτός που κόβει με την *κουσά*, αλλ. *κουσιτζής*, [*κουσά* + -τζής].
- κουσιατζιθκος, -κ(η), -κου**· αυτός που είναι προορισμένος για το *κουσί, κουσιατζιθκου άλουγου*, [*κουσιατζής*].
- κουσιάφ(ι)**, το· είδος κομπόστας που γίνεται σε περιόδους νηστείας, δεσ *χουσιάφ(ι)*.
- Κουσίγιουλου**, το· τοπων. Τερπνής, είναι ο δρόμος στον οποίο τρέχουν οι *κουσιατζίδις* στο πανηγύρι, αλλ. *κουσίουλου*, [τουρ. *κοσυουλου*].
- κουσιένα, κουσιδινό**· άκλιτα απόλυτα αριθμητικά, εικοσιένα, ανάλογα τα *κουσ(ι)τρία, κουσ(ι)τέσσιρα* κλπ. *πέρασαν δικαπέντι πέρασαν κουσιδινό*, (δημ. τρ. 8.4), [αρχ. είκοσι + αρχ. ἔν].
- κουσίζου**· ρ., *κόσιζα, -σα, κουσίσκα*, κόβω χόρτα με την *κουσά*.
- Κουσίντσα**, η· η Εικοσιφοίνισσα, το μοναστήρι της Παναγίας Εικοσιφοίνισσας στο Παγγαίο, [φοινίσσω(= κάνω κάτι κόκκινο) > αρχ. φοινιζοῦν φως > εἰκῶν φοίνισουσα > εἰκῶν φοίνισσα > εικοσιφοίνισσα > *κουσίντσα*, (δες «ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑ, Ευαγγέλου Π. Λέκκου, εκδόσεις Ιχνηλάτης και Ίδρυμα Τύπου ΑΕ, Αθήνα 1995)].
- κουσ(ι)πιντάρ(ι)**, το· μικρό μπουκάλι ή ουζοπότηρο για 25 δράμια, υποκ. το *κουσ(ι)πινταροῦδ(ι)*, [αρχ. είκοσι + αρχ. πέντε].
- κουσκνάδια**, τα· 1. ό,τι απόμενε στο κόσκινο μετά το κοσκίνισμα. 2. δώρα του γάμου· ήταν ρύζι, για να ριζώσει το νέο ζευγάρι και καραμέλες, για να είναι γλυκιά η ζωή τους, [*κουσκνίζου*].
- κουσκνίζου**· ρ., *κουσκνίτζα/κουσκνούσα, κουσκίντσα, κουσκνίσκα*, κοσκινίζω, *κουσκνίσκι του σιάρ(ι)*, δεσ πρμ. 230, πρ. *κουσκίνα, κουσκνάτι, κουσκίντσι, κουσκνίστι*, [*κόσκνου*].
- κουσκούσ(ι)**, το· ζυμαρικό σε μικρές σφαίρες, πιο μικρές από στραγάλια, στη Νιγρ. και το κουτσομπολιό, [τουρ. *kuskus*].
- κουσμάκους**, ο· ο κοσμάκης, αλλ. ο *κουσμάκς*, [αρχ. κόσμος].
- κουσμού**, τ'· γεν. της λ. κόσμος, *τ' κουσμού τα βάσανα μι βρήκαν*, [*κουσμάκους*].

- κουσμούρα**, η· πολύς κόσμος, πλήθος κόσμου, [αρχ. κόσμος + -ούρα].
- κουσόπιτρα**, η· πέτρα ειδική για το ακόνισμα της *κουσάς*, *ύστρα* 'π' του *τσιουκάντζμα*, *άμα* *κόσιζαν* *λίγου*, *πιρνούσαν* *την* *κουσά* 'π' *την* *κουσόπιτρα*, [κουσά + πέτρα].
- κουσούρ(ι)**, το· ελάττωμα, το υπόλοιπο κάποιας δουλειάς (*θέρισμα*, *φυτεία*, κ.ά), που δε χρειαζόταν ολόκληρη μέρα για να τελειώσει, [τουρ. kusur].
- κουσουρλής, -λού, -λιθκου**· αυτός που έχει ελατώματα, κουσούρια, [κουσούρ(ι) + -λής].
- κουσουρλίθκους, -κια, -κου**· αυτός που έχει κουσούρι, ελαττωματικός, [κουσούρ(ι) + -ίθκους].
- κουσόφλου**, το· εικοσάφυλλο, *κουσόφλου* *τιτράδιον*, [αρχ. είκοσι + αρχ. φύλλον].
- κουσπυς**, ο· το υλικό που έμενε από το σουσάμι μετά την εξαγωγή του σαμόλαδου, σήμερα του λαδιού, [τουρ. küspre].
- κουστώνου**· ρ., *κόστουνα*, *κόστουσα*, *κουράζομαι* υπερβολικά, *σκάζω*, *σκοτόνομαι*, *δεν ακούς; κόστουσι να κλαίει του πιδί*, δεξ Π.Πα. *κουστωμός, κουστώνομαι*, ** [τουρ. koşturmak(=σκοτώνω)].
- κουτάου**· ρ., *κουτούσα*, *κότσα*, *τολμώ*, *ριψοκινδυνεύω*, *κότσι* *κι* *πήγι* *νύχτα* 'τ'ς *πιθαμέν(οι)*, [αρχ. κοτέω(=έχω πάθος)].
- κουτάρ(ι)**, το· το κλειστό μέρος όπου μάζευαν και άρμεγαν τα ζώα, **[αρχ. κύτταρος > κυττάριον, με υ > ου, όπως κύω > κύτος > κυτί].
- κουτέτσ(ι)**, το· κοτέτσι, κλειστός χώρος για κότες, [μγν. κόττος/κοττός(=πετεινός) > κότα].
- κουτζαμάν(η)ς**· ο πρόεδρος του χωριού, (προσφ.), [τουρ. kocaman].
- κουτζιά, κουτζιάμ**· λ. οι οποίες αποδίδουν την έννοια του μεγάλου, *κουτζιά* *πέτρα* *δε* *τ'ν* *είδεις*; *αλλ. γκουτζιά, γκουτζιάμ*, [τουρ. koca(=μεγάλος)].
- κουτζιαμάν**· ό,τι και η λ. *κουτζιά*, *κουτζιαμάν* *γαδούρ(ι)* *γίνκι*, *αλλ. γκουτζιαμάν*, [τουρ. kocaman(=μεγάλος)].
- κουτζιάμπασης**, ο· κοτζάμπασης, ο προεστός(=πρόεδρος) του χωριού κατά την Τουρκοκρατία, πληθ. *κουτζιά-μπασήδης*, *αλλ. ο γκουτζιάμπασης*, [τουρ. kocabasi].
- κουτί**, το· κάθε ορθογώνιο πλαίσιο στο παιχν. της *τριώτας*, [αρχ. κύτος > κυτίον].
- κούτ(ι)κας**, ο· κούτικας, αυχένας, το πίσω μέρος του κεφαλιού, *έφαγι* *μια* *στον* *κούτ(ι)κα* *κι* *απόμνι* *στον* *τόπου*, δεξ πρμ. φρ. 150, [1. αρχ. κοτίς(=ινίον), 2. μγν. κόττικοι(=περικεφαλαίες)].
- κούτιλου**, το· κούτελο, μέτωπο, [αρχ. κοτύλη > μγν. κότυλον > κούτελο].
- κουτλάου**· ρ., παρ. *κουτλούσα*, *κουτουλά*, το *κουντλάου* στη Νιγρ., [μγν. κότυλον > μσν κούτελον > κούτελο > κουτουλά].
- κούτλι**· δεξ *ζάτλι* *κούτλι*.
- κουτλουμούσ(ι)**, το· φαγοπότι χωρίς περιορισμούς, [τουρ. kutlama(=πανηγυρισμός)].
- κούτλους**, ο· μεγάλο γουδί, μτφ. *κοντόχοντρος*, [αρχ. κότυλος(=κάθε κοίλο)].
- κουτούκς**, ο· γερός, σκληρός και κοντός, (προσφ.), [τουρ. kutuk > κουτούκι(=κορμός δέντρου)].
- κουτουρατζής, -τζού, -τζίθκου**· αυτός που κάνει τις δουλειές του *κουτουρού*, [κουτουρού + -τζής].

- κουτουρατζήθικους, -κ(η), -κου·** αυτός που γίνεται *κουτουρού*, *φτην είναι κουτουρατζήθικ(η) δλεια*, [*κουτουρατζής + -ίθικους*].
- κουτουρού·** επίρρ., αποκοπή, απερίσκεπτα, χωρίς υπολογισμούς, τυχαία, *κουτουρού τον πήραν του θέρου 'τ'ς Ντουλμάδης* = με αποκοπή συμφώνησαν να θερίσουν το χωράφι στην τοποθεσία *Ντουλμάδης*, [τουρ. götüğü(=αποκοπή, εργολαβία)].
- κουτούφ(ι),** το· κουτός, πολύ κουτός, μεγάλος βλάκας, ******[μτγν. κόττος(=πετεινός) > κουτός].
- κούτρα,** η· μέτωπο, κούτελο, [1. λατ. scutra > κούτρα, 2. αρχ. κύτρα(=χύτρα), 3. αρχ. κύτος >...> κούτα > κούτρα].
- κουτράου, -ώ·** ρ., *κουτρούσα, κούτρησα*, κουτρίζω, κουτουλώ, χτυπά το κεφάλι σε σκληρή επιφάνεια, *φτο του κασίκ(ι) ούλου κουτρά(ει)*, [1. αρχ. κύτρα(=χύτρα) > κούτρα > κουτρώ, 2. αρχ. κύτος > κύτα > κούτα > κούτρα > κουτρώ].
- κουτριά,** η· κούτρημα, [*κούτρα*].
- κουτρίζου·** ρ., *κούτρίζα, -ισα*, δεξ *κουτράου*.
- κουτσαίνου·** δεξ *κτσαίνου*.
- κούτσακας,** ο· κουτσός, ανάπηρος, [δεξ *κουτσό*].
- κουτσάκια,** τα· προεξοχές ξύλων μπρος και πίσω στο σαμάρι για να δένεται το σκοινί στο φόρτωμα ή για να πιάνεται ο αναβάτης, [τουρ. kucak(=αγκαλιά)].
- κούτσα-κούτσα·** επίρρ., κουτσαίνοντας, σιγά-σιγά, με το ζόρι, *άχλι-βάχλι· κούτσα-κούτσα του μάζιψι του καπνό, κούτσα-κούτσα θα τα κατφέρουμι*, [κουτσός(δεξ *κτσος*) > *κουτσά*].
- κούτσ(ι)·** φωνή για το κάλεσμα σκύλου, αλλ. *κούτσ(ι)-κούτσ(ι)*, [σλ. kuč-kuč, επιφ. για κάλεσμα σκύλου].
- κουτσιάν(ι),** το· κοτσάνι, υποκ. *κουτσιανούδ(ι)*, [αρχ. κόπτω > *κόψανον > *κοψάνιον > κοτσάνι, το τουρ. kocan από την ελληνική].
- κουτσιανίζου·** ρ., *κουτσιάντζα/-ντζα, -ντσα, -νίσ(η)κα*, κόβω κάτι σε μικρά κομμάτια, κόβω βλαστάρια ή φύλλα από ένα φυτό, *κουτσιάντσα του μακιδουνήσ(ι)*, [*κουτσιάν(ι)*].
- κουτσιανούδια,** τα· μικρά κοτσάνια, φαγητό με κοτσάνια από σπανάκι βρασμένα με ξύδι και σκόρδο, [*κουτσιάν(ι)*].
- κούτσ(ι)κους, -κ(η), -κου·** μικρός, μικρόσωμος, *τα κούτσ(ι)κα* = μικρά παιδιά, [τουρ. küçük(=μικρός στην ηλικία)].
- κουτσίλα,** η· κουτσοουλιά, *μισή κουτσίλα δε σι δίνου*, (φρ. από παιχν.), [*κουτσιλιά*].
- κουτσιλιά,** η· κουτσοουλιά, αποπάτημα πουλιών, αλλ. η *κουτσούλα/κουτσίλα*, στη Νιγρ. *κουτσλιά*, [1. μτγν. κόττος > μτγν. κόττυνα (σκύβαλα), 2. κοιτοσιλιά (=τσιλιά κότας) < **μτγν. κόττος(=πετεινός) + αρχ. τίλος(=υγρό αποπάτημα)].
- κουτσιλώ·** ρ., *κουτσιλούσα, κουτσίλισα/-λτσα*, για κότες/πουλιά, κάνω ή λερώνω με *κουτσιλιές*, [*κουτσιλιά*].
- κούτσιου,** το· το σκυλί στη νηπ. γλώσσα, [σλ. kučo, κλητ. του kuče(=σκυλί), Π.Κ.].
- Κούτσιους,** το· το παλιό όνομα του χωριού Ευκαρπία, [M.T. kucos, Κούντσιος, (Π.Πα. σελ. 83)].
- κουτσιρός,** ο· αποθήκη με τοιχώματα από πλεχτά *μιλιάδια* ή δικτυωτό σύρμα όταν προοριζόταν για *κουμπάκις* και χιστή όταν προοριζόταν για *σπυρί*, [1. **συμφ.

των λ. τουρ. *koçu*(=σιταποθήκη) + αρχ. *σιρδς* (=αποθήκη γεωργικών προϊόντων), 2. (Π.Κ.) βουλ. *kođer*].

κουτσίφ(ι), το· κότσυφας, [αρχ. *κόσσυφος*].

Κουτσιώτς, -τσα· ο καταγόμενος από το *Κούτσιοις*, δεσ δημ. τρ. 9.2, [*Κούτσιοις* + *-ώτς*].

κουτσίλιά, η· στη Νιγρ. η *κουτσίλιά*.

κουτσό, το· τρέξιμο/περπάτημα/πηδήματα με το ένα πόδι, στα παιχν. το ομώνυμο παιχνίδι, η *τριώτα*, το *κουτσουλόν(ι)*, ο αρχ. άσκολιασμός, [αρχ. *κόπτω* > μσν. *κοτσός* > *κουτσός*].

κουτσόπιτνους, ο· το μικρό πετεινάρι (Νιγρ.), [*κουτσου-* + *πέτνιους*].

κουτσου- ως πρώτο συνθ. χρησ. όταν το δεύτερο α) είναι μικρό, β) δεν το δίνουμε σημασία, γ) το θεωρούμε κακό/άσχημο, δ) θέλουμε να το ειρωνευθούμε, *άφστουν τον κουτσου-μπέμπη, γω σένα αγαπώ*, [*κουτσό*].

κουτσοβέλουνου, το· βελόνι χωρίς μύτη, μτφ. το κοντό και αδύνατο παιδί, [*κουτσου-* + αρχ. *βελόνη*].

κουτσοβός, -βιά, -βό· *κουτσός*, ανάπηρος, γενικώς αυτός που δεν φτιάχτηκε σωστά, *ντιπ κουτσοβό γίνκι του φαϊ*, [αρχ. *κόσυμβος* (> *κουτσομπός*)].

κουτσογάδρου, το· γαϊδούρι *κουτσό*, γέρικο, άχρηστο, ειρων. αυτός που έχει σωματικά ελαττώματα, δεσ πρμ. 94, [*κουτσου-* + *γαδούρ(ι)*].

κουτσούλα, η· δεσ *κουτσίλιά*.

κουτσουλόν(ι), το· παιχν. κυνηγητού σε περιορισμένο χώρο, κατά το οποίο η *μάννα* κυνηγούσε με *κουτσό*· ήταν μια παραλλαγή του αρχ. άσκολιασμού, δεσ και π., [*κουτσό* + *αλών(ι)*].

κουτσομπαπαλούδ(ι), το· μικρό και ασήμαντο *μπάμπαλου*, [*κουτσου-* + *μπάμπαλου* + *ούδ(ι)*].

κουτσούρα, η· πολύ μεγάλο *κούτσοιου*.

κουτσοιρανός, ο· άσχημος, κακός ουρανός, στη φρ. *ουρανέ κουτσούρανε*, που χρησ. στο παιχν. *τσιουμ τσιουμ του λιφτό*, [*κουτσου-* + αρχ. *ούρανος*].

κούτσοιρου, το· μεγάλο κομμάτι ξύλου, τμήμα κορμού δέντρου, [ίσως από τη λ. *κόψουρον*(< αρχ. *κόπτω*, θέμα *κοψο-*), επειδή είναι κομμένος κορμός χωρίς κλαδιά].

κουτσοφλέβαρους, ο· ο Φεβρουάριος, *αλλ. μικρός μήνας*.

κούφακας, ο· μεγεθ. των λ. *κουφός, κφος*, [*κουφός* + *-ακας*].

κουφανάκους, ο· *κουφός*, σαν *κουφός*, δεσ *τουμπανάκους*, [*κουφός* + *-άκους*].

κουφίνα, η· *κοφίνα*, *κόφα*, *κοφίνα* σε σχήμα περίπου παραλληλεπίπεδο, φτιαγμένο από *λυγαριές*, *αλλ. η κουφνίδα*, [αρχ. *κόφινος* > *μτγν. κοφίνιον*].

κουφίνου, η· περιπ. η γυναίκα με μεγάλη περιφέρεια, η *χοντροκώλα*, [*κουφίνα*].

κουφνίδα, η· *αλλ. η κουφίνα*.

κουφόβρασ(η), η· καιρός με μεγάλη ζέστη και υγρασία, [*κουφό-* + *βράσ(η)*].

κουφός, -φιά, -φό· *κωφός*, μεγεθ. ο *κούφακας*, *αλλ. κφος*, [αρχ. *κωφός*].

κουφουντάουλου, το· ειρων. ο βαρήςκος, [*κουφός* *νταούλ(ι)*].

κούφαλου, το· δεσ *χούφαλου*.

κουφτάς, ο· ο τεχνίτης που *κόβ(ει) παστάλια*, κάνει δηλαδή φέτες τα παστάλια και τις δένει σε δέματα καπνού, δεσ *στοιβαδόρους, μάστουρας, νιγκτσής*, [*κόφτου*].

- κουχτή**, η· το εσωτερικό της γωνίας που δεν το πιάνει αέρας, *κάτσι κει που είνι κουχτή*, [αρχ. κόγχη (> κογχωτή) > *κουχτή*].
- κουψαχειλάς, -λου, -λκου**· αυτός που έχει κομμένο χεῖλος, [*κόβου* + *χειλ(ι)*].
- κουψουμισιάζουμι**· ρ., *κουψουμισιάζουμαν*, -*σιάσκα*, κουράζομαι υπερβολικά, μου κόβεται η μέση από κούραση, [*κόβου* + αρχ. μέση].
- κόφτου**· ρ., *έκουφτα*, *έκουψα*, *κόπκα*, κόβω, μπορώ να κόψω καλά, *φτον δεν τον κόφτ(ει)/κόβ(ει)* = δεν κόβει το μυαλό του, δεν είναι έξυπνος, *κόφτ(ει) του μαχαίρ(ι)*, *τ' ακόντσαμι*, αλλ. *κόβου*· ως *κόφτουμι* σημ. και νοιάζομαι ιδιαίτερα έντονα, κάνω κάτι ιδιαίτερα έντονα, όπως γελά έντονα, κλαίω δυνατά, π.χ. *δεν κόφτουμι για τικείουν, μι τιαυτό 'π' τον ήρτι όλ(η) μέρα κόφτιτι στου κλάμα*, [αρχ. κόπτω].
- κόχ(η)**, η· κόγχη, κοίλωμα τοίχου για τοποθέτηση μικροαντικειμένων, γενικότερα το εσωτερικό μέρος γωνίας, *θα κάτσου στην κόχη μ'*, [αρχ. κόγχη].
- κόψ(ι)μου**, το· κόψιμο, συνεχείς εκκενώσεις, διάρροια, πήξη του γάλατος στο βράσιμο, διαύγαση του μούστου με στάχτη ή ασπρόχρωμα, [αρχ. κόπτω > έκοψα].
- κράζου**· ρ., *έκραζα*, *έκραξα*, τραβώ τα δάχτυλα του χεριού μου και παράγω ήχο, *έκραξα τα δάχλα μ'*, στη Νιγρ. φωνάζω, καλώ με φωνές κάποιον, ουσ. το *κράζ(ι)μου*, και *ας με έκραζες μία βραδιά*, (Ν.Π. γ'. τρ. 135.1), [αρχ. κράζω (από τον ήχο κρα κρα)].
- κρακάνα**, η· ξύλινη ροκάνα, [ηχοπ. λ.].
- κρακανούδα**, η· παιδική κουδουνίστρα, μτφ. αυτός που γελά πολύ χωρίς δυνατή φωνή, *κείν(η) κρακανούδα ούλου γιλάει*, ήταν το αρχ. το σεΐστρον, [*κρακάνα*].
- κρανιά**, η· δασικό δ. με σκληρό ξύλο με το οποίο έκαναν *τσιουμάκια*, *πλιούκια* κá., επ. *κρανίτκου*, -*κ(η)*, -*κου*, *κρανίσιους*, -*σια*, -*σιου*, [αρχ. κράνεια > μσν. κρανέα].
- κράσ(η)**, η· κράση, ιδιοσυγκρασία, *είνι γιριά κράσ(η) κι θα βαστάζ(ει)*, [κεράννυμι > αρχ. κρᾶσις].
- κρασου**· κρασο-, ως πρώτο συνθ. σχετίζει το δεύτερο με το κρασί, π.χ. *κρασουπαπάρα*, [δες *κράσους*].
- κρασουπαπάρα**, η· αυτός που πίνει συνήθως πολύ κρασί, είτε είναι είτε δεν είναι μεθυσμένος, κρασοπότης, [*κρασου-* + *παπάρα*].
- κράσους**, ο· επαινετικά το κρασί, το πολύ καλό κρασί, [αρχ. κεράννυμι > κρᾶσις > μσν. κρασίν].
- κρασουστάφλου**, το· σταφύλι μόνο για κρασί, [*κρασου-* + *σταφύλ(ι)*].
- κρατάου, -ώ**· ρ., *κρατούσα*, *κράτσα*, *κρατήθκα*, κρατώ, βαστώ, αντέχω, πιάνω, κατάγομαι, πρ. *κρατήτι*, *κράτσι*, *κρατήσι*, *κρατθούς*, *κρατθήτι*, [αρχ. κρατέω].
- κραταπόκρια**, η· {-κρια}, η Κυριακή της κρεοφάγου της αποκριάς, [κρέατος (αρχ. κρέας) + αποκριά (< μσν. ἀποκρέα)].
- κρατιέμι, -τιούμι**· ρ., *κρατιέμαν/-τιούμαν*, *κρατήθκα*, κρατιέμαι, είμαι ακμαίος παρ' ό,τι γέρος, *κρατιέτι πάππου μας*, τηρώ τη νηστεία, *δεν κρατιέτι τόσις μέρις νηστεία*, πρ. *κρατθούς*, [αρχ. κρατέω].
- κρατνιά**, η· το φυτό που κάνει την *κρατούνα*.
- κρατούνα**, η· το φλασκί, ο καρπός της νεροκολοκυθιάς, που όταν ωριμάσει έχει μόνο σπόρους και πολύ σκληρή φλούδα· τη χρησιμοποιούσαν ως σκευός για μετάγχιση νερού, μτφ. το κεφάλι, ιδιαίτερα όταν θέλουν να αναφερθούν σε άτομο άμυαλο ή ξεροκέφαλο· *έχ(ει) μια κρατούνα φτος*, *πού παίρ(ει) 'πού λόια*, δες πρμ. 310,

[αρχ. κροατέω > κρατώ].

κράτσα· κράτησα, αόρ. του ρ. *κρατάου*.

κρατσνάς, ο· ξεροκέφαλος, αυτός που έχει κεφάλι σαν την κρατούνα, άδειο και ξερό, αλλ. *κρατσνουκέφαλος*, [*κρατούνα* **> κρατουνάς > κρατσνάς].

κρέθκουσ, -θκια, -θκου· σαρκωμένος, όχι μαραμένος, *κρέθκου καπνό*, [*κρες* + *-θκουσ*].

κρέμασμα, το· το χωράφι σε πλαγιά, [αρχ. κρεμάω > μτγν. κρέμασμα].

κρένου· ρ., παρ. *έκρινα*, ομιλώ σε κάποιον, (Νιγρ.), [αρχ. κρίνω].

κρες, το· κρέας, σάρκα, δεσ πρμ. 117, 179, 369, [αρχ. κρέας].

κρες μι πατάτις· παιγν. μικρών παιδιών, στο οποίο ένας παίχτης σηκωνόταν και καθόταν γρήγορα σε ένα χαμηλό σκαμνί, με ρυθμό που προσδιόριζε η επανειλημμένη απαγγελία της φράσης *κρες μι πατάτις*, και συνήθως κατέληγε σε πτώση.

κριάρ(ι), το· το *μπουρτζιζέμενο* αρσενικό πρόβατο, μετά από την αναπαραγωγική του περίοδο, [αρχ. κριός > μσν. κριάριν].

κριατόπτα, η· πίτα με κύριο συστατικό τον κιμά, [*κρες* + *πίτα* > κρεατόπιτα].

κριβάτ(ι), το· κρεβάτι, παράλληλα καθρόνια σε ύψος περίπου μισού μέτρου, όπου απλώνουν τα *σαρίκια* του καπνού, για να στεγνώσουν, δεσ *σκαλουσιά*, [αρχ. μακεδονική κροάβας > μτγν. κροβάτιον > κρεβάτι, Κ.Σ.].

κριβατόγυρους, ο· κεντημένο ύφασμα, το οποίο έστρωναν γύρω-γύρω στο κρεβάτι και έφθανε μέχρι το πάτωμα, [*κριβάτ(ι)* + μτγν. γύρος].

κριθαρίτκουσ, -κ(η), -κου· κριθαρίσιος, *κριθαρίτκουσ καφές* = ρόφημα από ψημένο κριθάρι, [αρχ. κριθή > κριθάρι].

κριθαρίτσ(ι), το· μικρό οίδημα στο χείλος του βλέφαρου, που έμοιαζε με σπυρί από κριθάρι, για το οποίο πίστευαν ότι με το *ζίπασμα* γιατρευόταν, [αρχ. κριθή > κριθάρι].

κριθαρουμένους, -ν(η), -νου· καλοθρεμμένος, όπως το καλοθρεμμένο με κριθάρι ζώο, [αρχ. κριθή > κριθάρι + κ. κατ. -μένος].

κρικελίζου/κρικιλίζου· ρ., *εκρικέλιζα/κρικέλιζα, εκρικέλισα/κρικέλισα*, χτυπά τον κρίκο, την *καρκέλα*, που κρεμόταν παλιότερα στην εξώπορτα, *την πόρτα εκρικέλιζαν, την πόρτα κρικιλίζουν*, (Ν.Π.γ' τρ. 363.3), [αρχ. κρίκος > κρικέλα].

κριμανταλάς, ο· ψηλός και άχαρος άνθρωπος, **[*κριμώ* + *ντάλ(ι)* + κατ.-ας, δεσ Λ.Σα. κριμανταλάς = ένα ξύλο με παρακλάδια για το κρέμασμα πραγμάτων].

κριμαστάρ(ι), το· κρεμάστρα, [αρχ. κρεμάω].

κριμνώ· ρ., *κριμνούσα, κρέμασα, κριμάσ(η)κα*, κρεμώ, *όσνοι κλέβουν τ'ς κριμνάν/κριμνούν*, ως παθ. *κριμνιούμι/-νιέμι*, [αρχ. κρεμάννυμι].

κριμώ· ρ., παρ. *κριμούσα*, για λοιπά δεσ *κριμνώ*, [αρχ. κρεμῶ].

κρίνα, η· μικρό μεταλλικό κουτί με ενδιάμεσο χώρισμα στο οποίο φύλαγαν χωριστά καφέ και ζάχαρη, υποκ. *κρινούδα*, [1. λατ. *scrinium*(=κιβώτιο) > μτγν. σκρίνιον > κρινί > κρίνα(=κασετίνα), Λ.Αν. **2. αρχ. κρίνω(με αρχική σημασία χωρίζω, ξεχωρίζω, αποχωρίζω, Ε.Ελ.)].

κριπάκ(ι), το· γιορτινό μαντίλι για το κεφάλι, που φορούσαν οι *φουστανούσις* δένοντας τα μαλλιά τους μαζί με τη *βουρλίδα*, δεσ *σιαμούδ(ι)*, *τσιμπέρ(ι)*, [γαλλ. *crepe*].

κρισταβίτσα, η· φ. που απλώνεται στις καλαμιές και έχει πολύ μικρά γαλάζια λουλούδια, κ. φιδόχορτο, πολύκομπο, πολυκόμπι, *Polygonum aviculare*, [σλ. *krastavi-*

- tsa(=αγγούρι), δεξ Λ.Στ. λήμ. καστραβέτσι].
- κριτς**· λ. που αποδίδει τον ήχο από μάσημα τραγανής τροφής, από κόψιμο, από αποκεφάλιση, *κάτσι καλά, γιατί θα πάει κριτς του κιφαλούδ(ι)*, αλλ. *κριτς*.
- κριτσιανούσ(α)**· ρ., *κριτσιανούσα, κριτσιάντσα*, τρώγω κάτι τραγανό, δεξ και *κριτσιανίζου*, [*κριτσιάν(ι)*].
- κριτσιάν(ι)**, το· χόνδρος, ζωικός ιστός από τον οποίο σχηματίζονται τα κόκκαλα, το περύγιο του αφτιού, [*κριτς*].
- κριτσιανίζου**· ρ., *κριτσιάντζα/-ντζα, κριτσιάντσα, κριτσιανάου*, για τις τροφές, είμαι τραγανός, *κριτσιανίζ(ει) του σάμ(ι) άμα έχ(ει) χώμα*, [*κριτσιάν(ι)*].
- κριτσ(ι)μάς**, ο· το γεύμα ή το κέρασμα γενικότερα που παραθέτει το αφεντικό στο τέλος κάποιας δουλειάς, κυρίως στο *παστάλιασμα*, [1. ****κριτς** + τουρ. κατ. -μα, που σχημ. ουσ. από ρ., δεξ *ντουλμάς*. 2. (Π.Κ.) σλ. kračma].
- κριτσ(ι)νάρι**, το· το περύγιο του αυτιού, [*κριτσιάν(ι)*, επειδή είναι από χόνδρο].
- κρόκαλα**, τα· οι κροκάλες, [αρχ. κροκάλη].
- κρουμδάδ(ι)ς**, οι· προσων. για τους πρόσφυγες του 1922 από την Προύσσα, που ήταν Ευρυτάνες, οι οποίοι μετοίκησαν στην Προύσσα το 1770, [*κρουμμίδ(ι)*, επειδή ασχολούνταν με την παραγωγή κρεμμυδιών].
- κρουμδουφάγ(ο)ς**, ο· κρεμμυδοφάγος, το έντομο πρασοκουρίς, ζώφιο που ζει υπόγειο και τρώει τις ρίζες των κρεμμυδιών, [*κρουμμίδ(ι)* + *-φάγ(ο)ς*].
- κρουμμυδ(ι)**, το· κρεμμύδι, δεξ δημ. τρ. 4.1. [αρχ. κρομίμυον (>μσν. κρεμμύδιον)].
- κρούνα**, η· δόντι, *να κρούνα κουκκαλένια, δο μ' σιδηρένια*, φρ. που έλεγαν τα παιδιά όταν πετούσαν τα *γαλατόδοντα* στα κεραμίδια, [τουρ. kron(=δόντι)].
- κρούου**· ρ., *έκρουγα/έκρουα, έκρουσα, κρούσ(η)κα*, κρούω, *χτυπά· μην του κρουσ, μπρε Γκόγκλιαρη μ', του κουρτσούδ(ι)*, (Ν.Π.γ' τρ. 520.0), δεξ πρμ. 384 και πρμ. φρ. 130· πρ. *κρούι, κρούιτι, κρούτι*, παθ. *κρούουμι*, [αρχ. κρούω].
- Κρούσουβ(ο)υ**, το· το παλιό όν. του χωριού Κερδύλια, που ήταν πάνω στο βουνό, [Μ.Τ. Krusobes, Π.Πα. Κρούσοβ(α)ι, επειδή υπήρχαν δυο οικισμοί].
- κρούσταλλα**, τα· κρύσταλλα πάγου σε μορφή σταλακτιτών, που κρέμονται από τις στέγες, όταν λιώνουν τα χιόνια, στη Νιγρ. τα *κρουστάλλια*, [αρχ. κρούσταλλος].
- κρύβ(ο)υ**· ρ., *έκρυβα, έκρυψα, κρύφκα*, κρύβω, δεξ δ.δ. 1 στχ. 6, [αρχ. κρύπτω].
- κρυγιάδ(α)**, η· κρύο, κρύος καιρός, υποκ. η *κρυγιαδούδα*, [αρχ. κρύος > κρυάδα].
- κρυγιαδιάζ(ει)**· ρ., *κρυγιαδιάζι, -σι*, (χρησ. μόνο στο γ' προσ.), *κάνει κρύο, πήρι να κρυγιαδιάζ(ει)* = άρχισε να κάνει κρύο, [*κρυγιάδα*].
- κρύγιουμ(α)**, το· το κρύωμα, το κρυολόγημα, *μάνα μ', δεν είνι κρύγιουμα, δεν είμι κρυγιουμένη*, (Ν.Π.γ' τρ. 156.0)· για τη θεραπεία του χρησ. μια σακούλα με ζεστά πίτυρα, τα οποία ράντιζαν με ξίδι, [*κρυγιός*].
- κρύγιου(σ)ς/κρυγιός, κρυγιά, κρυγιό**· κρύος, ψυχρός, *κρυγιός κιρός, Κρυγιά βρύσ(η)* = τοπων. Τερπνής, δεξ δημ. τρ. 1, [αρχ. κρύος].
- κρυγιούτσ(ι)κου(σ)ς, -κ(ι)α, -κ(ο)υ**· λίγο κρύος, δροσερός, [*κρύγιου(σ)ς*].
- κρυγιών(ο)υ**· ρ., *κρύγιουνα, κρύγιουσα*, κρυώνω, *κάνω κάτι κρύο, αισθάνομαι ψύχος, κρυγιώνου του γάλα, κρυγιώνου μι τιαυτόν τον κιρό, κρύγιουσι κιρός, Μαριώ μου, μήνα κρύγιουσε, μην είσι θιρμασμένη*; (Ν.Π.γ' τρ. 156.0), *μτχ. κρυγιουμένους, -ν(η), -νου*, [αρχ. κρύος > κρυώνω].
- κρυσκάρ(ι)**, το· αλλ. το *χρυσκάρ(ι)*.

- κρυφου-** ως πρώτο συνθ. δίνει τη σημ. του κρυφού, π.χ. *κρυφουδαγκάνου*, [αρχ. επίρρ. κρύφα].
- κρυφουδαγκάνου**· ρ., *κρυφουδάγκανα*, *-δάγκασα*, για σκυλιά, δαγκάνω χωρίς προειδοποίηση, χωρίς γαύγισμα, [*κρυφου-* + δαγκάνω(δες *δάγκαμα*)].
- κρυφουδαγκάντζ, -νου, -νκου**· κρυφοδαγκανιάρης, για σκυλί αυτό που δαγκάνει χωρίς να γαυγίσει, μτφ. ο ύπουλος, *τι κρυφουδαγκάνκου σκλι είναι κείνους!* [*κρυφουδαγκάνου*].
- κρυφουκλάντζ/-ν(η)ς, -νου, -νκου**· κρυφοκλάνης, αυτός που κλάνει χωρίς να ακούγεται, μτφ. αυτός που κάνει τη δουλειά του μυστικά, αθόρυβα, [*κρυφου-* + κλάνω < λατ. *clango*(=βροντώ, ηχώ), δες και αρχ. *κλάζω*(= παράγω οξύν ήχο), από όπου η κλαγγή, Κ.Σ.].
- κρυφουσυλλογιέμαι/-γιούμι**· ρ., *-γιούμαν*, *-γήθκα*, σκέφτομαι, [αρχ. κρυφός + *συλλογιούμι/-λογιέμι* (<αρχ. συλλογιζομαι)].
- κρυψάνα**, η· κρύπτη, το καλό κρύψιμο, *έχουμι κρυψάνα κατ 'π' του παχνί*, [αρχ. κρύπτω > κρύψιμο].
- κρυώτας**, ο· ριγηλός, αυτός που κρυώνει πολύ, που κρυώνει πιο πολύ από τους άλλους, ο *παγονιάρς*, [αρχ. κρύο].
- κς**· κατ. ουσ. τουρ. προέλ., δες *-κ(η)ς*.
- κτάβ(ι)**, το· κουτάβι, [αρχ. *κότταβος* > υποκ. *κοττάβιον* > μσν. *κουτάβιν*].
- κτάζου**· ρ., *κοίταζα*, *κοίταξα*, *κοιτάχ(η)κα/κοιτάχτκα/κοιτάχκα/κοιτάθκα/χτάχκα*, βλέπω, κοιτάζω, φροντίζω, δες και *χτάζου*, στιγ. μελλ. *θα διω{δγιω}*· ως παθ. *κοιτάζουμι/χτάζουμι* = πηγαίνω να με δει κάποιος, π.χ. γιατρός, *καθρεφτίζομαι*, πρ. *κτάζι/κοίταζι*, *κτάζτι/κοιτάζτι*, *διεζ/διε/κοίταζι*, *δγίτι/κοιτάζτι*, δες και *χτάζου*, [1. αρχ. *κυπτάζω* (με τη σημ. του βλέπω). 2. αρχ. *κοίτη* > αρχ. *κοιτάζω*(με τη σημ. του φροντίζω)].
- κτσαίνου**· ρ., *κούτσινα*, *κούτσανα*, *κουτσάθκα/κτσάθκα*, είμαι κουτσός, *κουτσαίνω*, *λάγγαξα του πουδάρι μ' κι κούτσινα δυο μήνις*, *τον έδουσα μία στου πουδάρι(ι) κι τον κούτσανα*, *αλλ. κουτσαίνου*, [κτσος].
- κτσος, κτσια, κτσο**· κουτσός, [αρχ. *κόπτω*(θέμ. *κοψο-*) > μσν. *κοτσός*].
- κυδουνάτου**, το· γλυκό κουταλιού από κυδώνι, [αρχ. *κυδώνιον* > *κυδώνι*].
- κυδουσιά**, η· κυδωνιά, [αρχ. *κυδώνιον* > *κυδωνιά*].
- κυκλουφουράου**· ρ., *κυκλουφουρούσα*, *-φόρσα*, *κυκλοφορώ*, μέλλ. *θα κυκλουφουρέσου*, *πότι θα κυκλουφουρέσει του βιβλίου σ'*; [αρχ. *κυκλοφορέομαι*].
- κύλκας**, ο· αλλεργικός ερεθισμός του δέρματος που εκδηλώνεται με κοκκινίλες ή *νιρουσταλίδις* και *γιατρευόταν με επιθέματα ξιδόνερου*· η λ. *χρησ. ίδια και στον πληθ. αριθμό, μ' ακούμισι τζουκνίδα κι γιόμουσα κύλκας*, δες και *φουλτακίδα*, **[αρχ. *κύλιξ* (=πλατύ και ρηχό κύπελο) > *κύλικας*].
- κυνηγητό**, το· *παιχν. που παιζόταν σε διάφορες παραλλαγές, όπως ακουμπητό, μαρμαρουτό κά.*, και είχε κυρίαρχο στοιχείο του το τρέξιμο, ήταν η αρχ. *φυγίνδα*, δες και π., [αρχ. *κυνηγῶ*].
- κυνηγητό μι μπίλις**· *παιχν. με μπίλιες, στο οποίο δοκιμαζόταν η ευστοχία στο ρίξιμο της μπίλιας με διάφορους τρόπους, δες *σιρριώτκου**.
- κυπραί(ου)κους, -ραί(ι)κ(η)/-ραί(ι)κια, -ραί(ι)κου**· προερχόμενος από την Κύπρο, *κυπραί(ου)κους γάδαρους*, [Κύπρος].

- κυρά**, η· προσωνημία α) εγγάμων γυναικών, β) της μεγαλύτερης *σιουνφάδας* από τις μικρότερες, *του είπι κυρά*, [αρχ. κυρία > μsn. κυρά].
- κυρατσούδα**, η· μικρή κυρά, *χίλις μίλις κυρατσούδης* ..., (αίν. 45, 46), δεξ και ομόηχη λ. *κιρατσούδα*, [κυρά + -τσούδα].
- κφάδ(ι)**, το· ειρων. προσωνημία του κουφού, του βαρήκοου, *κειν του κφάδ(ι) πού να σ(ι) ακούσ(ει)*, [κφος].
- κφαίνου**· ρ., *κούφινα, κούφανα, κφάθκα*, κουφαίνω, [κφος].
- κφόγρουνου**, το· υβρ. προσων. του κουφού, [κφο + γρούν(ι)].
- κφος, κφια, κφο**· κουφός, κωφός, μεγεθ. *κούφακας*, *άλλ. κουφός*, [αρχ. κωφός].
- κώλους**, ο· κώλος, μτφ. ο τεμπέλης, *έναν κώλου χιόν(ι)* = χιόνι σε ύψος μέχρι τον κώλο, η λ. με την κυριολεξία της ή μτφ. βρίσκεται στα δείγματα γλώσσας πάνω από 30 φορές, π.χ. πρμ. 19, 101, 203, 297, πρμ. φρ. 50, 81, αίν. 18, 47, [αρχ. κῶλον (= έντερον) > μsn. κῶλος].
- κώλουσα**· αόρ. του ρ. *κουλώνου*.